

Een seer cort doch clare beschrijvinge vande voornaemste ghemuyrde ende ongemuyrde steden ende vlekken van Holland ende West-Vriesland

<https://hdl.handle.net/1874/351447>

38

no. 121
Vak 121

4138

Is een gedeeltelyke vertaling van
Acht Junius Barbavia
in aldere.

ps

SEER CORT

DOCH

Clare Beschrijvinge van

de voornaemste Ghemuyzde ende Onge-
muyzde Steden ende Aleckenwan
Holland ende VWest-Vriessland.

In't Latijn beschreven door den Hoogh-ghe-
leerden D. Adrianum Iunium Horranum.

ENDE

Verduytscht door Godefroy Boot.

BIBLIOTHECA
CONVENTUS
WERIENSIS

TOT DELF.

Ghedrukt by Ian Andriesz. Boeck-vercooper
aen't Marekt-veldt in't Vergulden A. B. C.

ANNO 1609.

Bibliotiek
LINDERBROEDERS
WEERT.

TOT SOILVM.

Hortwt middelmate in't vitupereren
O ghy Zoyle blint en vol van enbije:
A fautēsyn swaerder dan mijn om tollerere
Want ghy Konste verachte en Philosophie:
Al had ick Homeri in Poeterie,
En dat de Aeersen cloncken als Orphei snaren
Beprocheren soudt ghy noch mijn Clergie:
Ten is geen Const blameren Constenaren.

AENDE

Hoogh Edele / Welghebozen / Erentfeste / Hoogh-
gheleerde / Wijse / Doorszienighe / seer Discrete / Achte-
bare / Grootmoghende ende ghebiedende Heeren /
Mijn Heeren de Generale Staten der Vereenighde Nederlan-
den: **M**idtsghaders van Hollandt, VVest-Vrieslant, ende de
loffelicke Magistraten der selver Steden, ende voornamelick
s' Graven-Haghe.

ENDE AEN DEN

Doorluchtighen / Hoogh-ghebozen Vorst ende Heere / Heere
Mauritz, Prince van Orangien, Grave van Nassau, Catzenellebo-
ge, Vianden, Dierz, Meurs &c. Marquis vander Veer, ende van
Vlissingen, Baron van Cuyck, Heer vander Lec ende Polanen &c.
Gouverneur ende grooten Capiteyn Generael vande voornoemde Veree-
nighde Nederlanden, Admirael vander Zee. **M**ijn ghenadichsten gebie-
dende Heere.

EYNTELICK DE

Edele / Hoogh-gheleerde / Wijse / Doorzienighe / seer Discrete
Heeren de Gecommitteerde Raeden ter Admiraltieyten van Hol-
lant residerende binnen Rotterodam, Amstelodam, en van West-
Vrieslant binnen de Steden van Hoorn ende Enckhuysen.

Aende Grootmoghende Heeren de Generale Sta-
ten der Vereenighde Nederlanden, mitsgaders Hol-
landt ende Vest-Vrieslant. met hare respectieve Steden.

Mijn Heeren: **V**ander Zeyght aen dat ick
reedelicke kennisse ende verstant hebbe be-
ghinnen te crighen / heeft met het toene-
men vande jaeren in mijn oock toegheno-
men de oprechte liefde / ghetrouwe ghene-
ghentheydet / ende onvervalschyten herten
suyche

uecht eens rechtsinnighen ouden Bataviers aert tot mijn Va-
derlandt, Overicheden, Religie ende de Suyvere VVaerheydt.
Mer welke rechte kennisse van Godt uyt louere ghenade
door zynen Heylighen Geest meer ende meer verlicht zijnde/
door syne goetheydt my tot noch toe daer inne doen volher-
den heeft/mer een vaste onghetwijfelde hoope deur des Hee-
ren barmherticheyt daer inne tot het upterste mijns doots be-
stendigh te sullen blijven. Ende al hoewel eenich Mensche
noch soo ghetrouwe ende vroom is/soo en is het niet genoegh
dat hy sulcx is voor hem selven/ ten sy dat hy dat metter daet
doet bliicken op dat andere syne wercken siende/tot ghelijcke
deught/ vroom-moedicheydt/ eere ende weldaedt moghen
verweckt/ ghepozt ende ontsteecken werden. Dewijle een
peder (niemandt uytghenomen) vander Natuyre wegghen/
iek laete staen van wegghen de Reeden, ende Godes Geboden
ghehouden ende verbonden is synen Vaderlande, hooghe en-
de laghe Overicheden. jae alle syne Even-naesten met sulcks
middelen ende gaben als sy van Gode ontfanghen heeft/ te
dienen ende behulpsaem te wesen.

Omme dan te berhoonen Mijne Grootmoghende Gebie-
dende Heeren, dat ick van mijne kindtsche daghen af sonder
ophouden altoos hebbe ghenegghen gheweest omme met up-
terlicke middelen/naer mijn upterste ende kranck vermogen
met ver-wes mijnen Vaderlande, Overicheden ende Even-
naesten te dienen/ jae met goet ende bloedt te helpen bescher-
men ende boozen te staen/ soo met mijne gheringhe weten-
schap/mette Wapenen als anderlins.

Mette Wapenen hebbe ick t selve gedaen in verscheyden
beroeppingen/over de zeven jaren/onder het Wendel van mijn
3. g. Com lonckheer V Vilhelm van Zuylen van Nyvelt, Heer
van Aersbergh, &c. doen ter tijdt Capiteyn. Ende hier naer
hupten s Landts besocht hebbende/ mijn begeben inden H.
Hupwelicken staet binnen Vrecht mette outste Dochter van
Cornelis van Loon, in syn leven Capiteyn in Vrieslant ghe-
bleven.

bleven. In welcke Stadt ende Sticht Vtrecht (behalven an-
dere bysondere oft particuliere diensten) ick ober de vier Ja-
ren verscheyden Wendelen als Secretarius betaeldt hebbe / tot
dat V. E. Grootm. belieft hebben ghehadt mijn te beroepen/
ende onberdient te vereeren in Decembri neghen-ende t'ne-
gentich met het Ontfangherschap der Convoyen ende Licen-
ten binnen der Stede van Gorinchem. In welcke staet (gelijc
doeck in alle de andere) ongheroemt gesproocken (nademael
Godt alleen alle Eer ende Roem toecomt) ick mijn nae beho-
ren soo ghetrouw, vroom ende oprecht ghedraghen ende ge-
queten hebbe dat ick mijn (dien aengaende) met een zupbe-
re Conscientie ende Ghewille op Godt den Heere beroepen
ende betuyghen mach / vooz wien doch alle dinghen naeck
ende bloodt zijn / jae die weet de ghedachten der Menschen/
denr-soeckende hare Herten ende Nieren / dat ick mijns we-
tens vanden zebenden December Anno 1599. tot den lesten
September Anno 1608. in mijnen Ontfanck ende staedt soo
hebbe ghedraghen / dat ick weyn datter niemant en is die
hem soude derben openbaren ende laten verschijnen om my
mettet alderminste punct met waerheydt te kunnen ofte we-
ten te beschuldighen : De selve op't hooghste danck weten-
de / soo daer yemant ware die my quame beschuldighen / maer
inde gherechticheyt noch met waerheyt en sullen sy my in ee-
nigherleye wijsse kunnen beschuldighen / dat ick geduyzende
de vooznoemde tijdt mijn niet en soude hebben ghedraghen
naer behooren / volghens den schuldighen plicht van mijn
Eer ende Eedt die icks (Gode lof) op t hooghste hebbe betracht
ende nae-gecomen. Maer ic ben verlekert (Och oft ic so van
Sonden vry vware) dat geen mensche / wie hy syn mach / mijn
goede name niet yet-wes leelic / metter waerheyt bestaende /
t' mijner oncere en kan noch en weet te becladden : Ende die
het meyn te doen / dien bidde ick op't hooghste dat hy't doe /
hoe eer hoe liever. Dit segge ick hier by mijner aller Eeren-
vvaetdighe, Grootm. ghebedende Heeren dat die dient / moet

(. .)

getrouw

ghetron/vroom ende oprecht dienen, niet nemende gelchene-
ken: de gerechticheydt dooz de vingheren te zien: niet behen-
dicheydt tot s' Landts af-bzeucke ende vercoztinge van ha-
re middelen hun selven in cozte Taren rijk te maecten/ Jae
so/ dat de kinderen opter straten wel weten/ datse sulcke goe-
deren (niet wat deckmantelen dat sy t' willen beleden / be-
wimpelen / ende bedecken) niet rechtvaerdelicken / Chyste-
liken ende vroom- dadich ghewonnen hebben/ daer van ick
onlchuldigh ende onnosel ben/ Jae wel daer- en- teghen soude
kommen betuygen ende seer lichtelicken bewijfen/ hoe ic dooz
mijne getrouwe/ nauw- scherps- siende op t' hoogste bewaren-
de van V. E. Grootm. recht en middelen inden haet ghetoc-
men/ veracht/ benijdt/ ende behendigh daer upt gestoten ben/
daer in ick dooz V. E. Grootm. Vaderlicke gunste/ met groo-
te moeyte/ veel costen ende authoziteyt teghens danck vande
ghene (die nu t' mijne besitten) daer inne ghesteldt ben.

Doch Godt en doet niet/ dan t' ghene (als wy op onse son-
den sien metleedtwesen/ en daets bewijfende herouw/ betrou-
wende op syne barmherticheyt/ ende op de verdiensten syns
Soons Iesu Christi) ofte her streckt tot syn Alderheylichste
Majesteys eere, onser zalicheydt ende welbaren/ liever heb-
bende ende dyslent- mael beter te vreden zijnde / dat ick het
Landt (daer van ickse bewaert hebbe) dooz veelvondighe
besoekinghe des Heeren (ick en wilt gheen ongelucken noe-
men) lchuldich ben / als datmen met waerhepdt mijn soude
kommen overtuyghen dat ick tot vercoztinghe van s' Landts
Middelen mijn ongherechtig ende Goddeloselick rijc ghe-
maecte hadde / daer toe ick misschien (den quaden ende on-
behoozlicken wech in gaende (soo wel als andere raet tse ge-
weten soude hebben. Wat belanght mijn leven binnen
Gorinchem, hebbe ick V. E. E. Grootm. dooz der selver ker-
ken Classe bezeghelde ende ghetuyckende Ghetuyghenis
brief berhoont ende betwelen. Niet te min (mijn Herte dat
al evenwel ghetuyghyt is om V. E. E. Grootm. dienst ende ee-
re te

re te bewijfen) ende hebbe t' selve nu in dese mijne ghelegent-
hepdt met geen ghevoeghlicker ende bequamer middel we-
ten te doen als met het verstandt (hoewel in mijn cleyn) daer
mede ick besich gheweest ben in het lesen ende booz-lesen van
de alderbeste Auteurs ende Schrijvers van verscheden
Politijcke materien, maer voornamelicken inde schriften der
gener die eenighe waerachtighe geheugenisse van het Pals-
Graeffchap van Hollandt ende V Vest-Vriesslant (daer V. E. E.
Grootmog. teghenwoozdigh Regheerende Vaders van spt)
naer ghelaten hebben / als Guicciardinus, Nouiomagus, Bar-
landius, ende meer andere / onnne wyt de selve haere schriften
de ghedenck-waerdighste ende waerachtighe Historische
boozbeelden wyt te trecken ende in mijne voornaemste Histo-
rie der Vereenighde Nederlanden te voegghen / namentlick:
Gelderlant, Hollandt, Zeelandt, Vtrecht, Vriesslant, Over-Yf-
sel ende Groeninghen, &c. die ick booz handen ende tot op
heden by nae volpndigt hebbe / ter eere van V. E. E. Groot-
mog. ende dienste vande Onderfaten te laten wyrgaen. En-
de in't lesen der voorsz Auteurs soo en hebbe ick in geender
van dien meerder gheneuchte ende soeticheydt ghevonden/
als inde beschrijvinghe van Hollandt ende V Vest-Vriesslant,
by D. Adriano Iunio in latijn ghemaecte inden jaere 1575.
ende Batavia ghenoeit / de welke ic daeromme by nae al ge-
heel in onse Nederlaensche spraecke (niet sonder groote moey-
ten ende arbeydt/want synen Latynschen stijl op sommighe
plaetien seer quaet te volghen was/) over hebbe gheset (soo
als gheseydt is) om dat het mijn Vaderlant is/van meynin-
ghe synde mijne voornaemde Historie met der selver V. E. E.
Grootmog. over den gehele Wereldt Vaderlicker Deucht-rijc-
ke Regerende, Vromer bekende naem te verlichten/ende de be-
schrijvinghe vande Steden Batavia Junij, waerachtelic ende
nae het leven afghebeeldt / yeghens de mijne te vergelijcken/
op dat den aendachtighen Leser/wolcomentlick verstaen en-
de Gochschynelick beemercken conde/de seer groote ende on-
ghelooffelick

ghelooffelick veranderinghen / de welcke t'zedert den beginne vander Oorloghen tot den huydighen daghe toe / meest in alle Steden vande Vereenighde Nederlanden is gheschiedt / soo inde verbeteringhe van alle loffelicke Politien ende VVerten, vermeerderinghe van alderhande Neeringe ende Coopmanschappen, als oock mede inde vergrootinghe der selver / **W**en swijghe noch de versterckingen ofte forzificatien met onuytsprekelicke groote costen aende sommighe van dien gedaen / soo datse daer dooz bevonden werden (naer uysterlicke wijze ende maniere van spreken) onoberwinnelick te zijn. **V**oornamelic als die schoone vrouwe Eendracht in onse Landden blijs / ende dat daer-en-teghens Tvedracht (dat oude schadelicke Beest) Verraedt ende Eyghen-baet daer buyten moghen geweert ende gehouden werden / **A**lles breeder naer luydt ende inhoud van mijne voorsz Vereenichde Nederlantsche groote Historie.

Maer alsoo mijne ghetrouwe Hart-vrunden met veel andere treffelicke Heerē en Mannē die ick de voornoemde mijne **O**versettinge (Curforie hadde veraetslaeght) seer belust waren om daer van te hebbeneen uytscrift / ende der selver soo veel waren / dat het uytscrift van dien hen-luyden te moepelicken / lastigh ende oock te costelicken soude gevallen hebben / soo en hebben sy-luyden niet opgehouden mijn gestadelick te bidden ende vrantlick op my te versoeken / dat ick die selve / niet alleen tot hen-luyden in 't bysonder ofte particulier pzoofft / maer tot nut ende oorzbaer van ons ghemeyn Vaderlandt, ende de Ingesetenen van dien in d'zuc soude laten uytgaen. **E**nde soo my docht dat het gheheele stuck te groot soude vallen / alsoan alleenlick de beschrijvinge vande Steden, Dorpen, Vlecken, Slooten, Castelen ende den Edeldom inde voozghenoemde Batauia verhaelt / tot een pzoebe (hoe aengenaem ende behaeghelick mijne beschrijvinghe vande voorn. Vereenighde Nederlanden soude moghen wesen) uyt te d'zucken. **E**nde my versekerende dat ick hen-lieden vastelick soude

soude willen vertrouwen ende gelooven dat dese mijne Over-
settinghe ende Proef-stuck soude dienen tot sonderlinghe
groote voort-settinghe van mijne voornoemde Vereenighde
Nederlandsche beschrijvinghe, die ick met seer sware moey-
ten/groote costen/ ende lastighen arbeyt dooz de vruidelicke
mede-deplinge van vele Steden/ diverse Heeren ende tref-
felicke Mannen Characteren, Brieven, Oudheden ende an-
ders by een vergadert/ ende daer van een groot schoon stuck
ghemaect/ met elcke Stadts/ Volcx/ Inwoonders aert/ na-
ture ende ghewoonte niet vergheten hebbende/ nochtans
niet waerhepds gheluyt/wat tot haren lof ende vercierringe
dienstelicken is. Deur dien dat den voorsz/ Adrianus Iunius
in synen leven eē vande geleertste Mannē is geweest diemen
heeft weten te vinden/ vande Stadt van Hoorn in VVest-
Vriesslant ghelegghen/ gheboortigh geweest synde/ ende dat sy-
ne waerachtighe gherupgenisse der voorsz/ Steden/ Dorpen/
Wlecken. etc. jeghens mijne tot op heden Vereenighde Ne-
derlantsche beschrijvinghe vergheteken/ soude de selve Histo-
rie by alle Lief-hebbers van ons ghemeyn Vaderlant dooz V.
E.E. Grootmog heerlicke befaemde namen, aensien, cracht en-
de luyfter te aenghenamer ende soo veel te behaegelicker ma-
ken/ Waeromme ick my latende onderrichten/ hebbe hare
begheerte gheenlins derven noch willen wepgheten/ over-
mits sy-lieden mijn soo seer druckten ende met Gedots vercla-
ringhe seyden dat ick de Ghemeynte onrechte doen soude/ soo
ick dit stuck achterweghe hielde ende niet vooz den dach en
brochte/want daer wiert te seer nae verlangt ende gehaect.

Daerom ick her selve stuck/op de heftighe verclaringe en-
de sonder op houden aenporringe met een vrymoedich/ noch-
tans eerbiedentlick ghemoet ende altoos dienst-bereyt-wil-
lich herte/ onder V.E. Grootmog. beminde ende ooc gevrees-
de Namen inden druck te laten uptghaen ende in 't licht ghe-
bracht. Op dat V. E. Grootmog. t' selve met een gunstigh
Ooghe deursien/ wel ondersocht ende overlesen hebbende/

in V. E. Grootmog. bescherminghe ende bewaringhe ghe-
 lieft te nemen / derwyle dit stuck onghetwiffelt van een groot-
 ten hoop Momus ghesellen, Spot-voghels, Spreuvers ende
 gemeenelicke Lachteraers eens anders werck (hoewel oock
 t selve soude moghen ghedaen ende getroffen wesen) sal be-
 rispt ende veracht werden. Haer siende dat V. E. Grootm.
 aenghebozen goede wille ende geneghentheydt tot de Prijs-
 waer dighe Letter-Conste, onder andere dit stuc mede in ha-
 re Vaderlicke gunste ende dancke aen- neemt / ende het selve
 handt- haect / sullen de selve Spodt- voghels dat in meerder
 achtninge ende waerde hebben ymmers ten aensien van V. E.
 Grootm. grootachinghe met minder spot ende schimp beje-
 genen. Biddende daeromme en herbiddende noch- maels
 mijs desen / V. E. Grootmog. dienstelick ende ootmoedelick
 dese mijne oversettinghe van uwen oprecht ende getrouwen
 Dienaer ende Onderlaet uyt rechter eenvoudicheydt V. E.
 Grootm. aengheboden (so de selve anders eenichsins waer-
 dich is / ghelijck sy meent / sae ghedruckt ende in t licht ghe-
 bracht te werden) toch niet gheheel ende al verwerpen wilt /
 Haer ghelijck ick u goedertierentheydt toe betrouwe t sel-
 ve daer- en- teghen / naer geleghentheydt der loffelicke materie
 ende prijs- waerdige inhoudt in t goede met aengenaemheyt
 gheheft te aenvaerden. Want ick verlekert sy / alhoewel
 dat V. E. E. Grootm. met sonderlinghe meerder gifte wel
 behoorde (nae hare waerde) gegroet te zijn dat D. E. noch-
 tans door D. E. E. goetgunsticheyt t selve soo veel te liever
 ontfangen sult / bethouende geen minder dencht te syn cley-
 ne ende gheringe giften danckelick te ontfanghen / als de sel-
 ve met sekere Heerlicke recompense ofte weldaet te verschul-
 den ofte te benificeren.

Ende vorder niet voorszellende / op dat ick V. E. Grootm.
 Prijs aller- Eeeryvaerdighe, goetdadighe vaderlicke, Godtzalige
 VVijse, VVel-beleyde vooz alle de Werelt vvonder- gevende
 behaghelicke Regieringe, ende dagelicx voor de hant hebben-

de ghevrichtige Landtsaken met mijne lange Voor-reden niet
en soude beletten oft hinderliex zyn. Will ick alleen Godt
almachtich ghestadigh bidden dat hy V. E. Grootm. alle te
samen ende elck van dien in't bysonder met synen H. Zegen
als den soeten lieffelicken Dauwe ende aengenamen Doen
wassenden Reghen wille beghenadighen / oock met een ge-
luckigh / lanck duyzighe ende voorszpoedighe ghevensche
Kegeringhe wil ghebenedijen. Vol schreven ende gheyn-
dicht op mijn Studooz-plaetse binnen s' Graven-Haghe, den
laetsten May Anno 1609.

Dooy V. E. G. Grootmogentheden Onderdanighen en
lotter doodt toe ghetrouwen Dienaer

Gadefroy Boot.

Aen syne Excellentie Graef Mauritz vā Nassau

Doorluchtige Hooch-geboren Vorst.

VAn mijne kintsche daghen af / Doorluchtige Vorst, ghenadighe Heere, gheduyrlick geneghen geweest zinde ons lieve waerde Vaderlant (daer V. Ex^{tie}. eenen so dapperen Iosua ende Gedeon van zyt) met ghoot ende bloedt ende met alle moghelicke middelen naer mijn uysterse en cranck vermogen te helpen beschermen / ghelijck ick oock mer alle bligt / uysterse vermoghen ende ghetrouwicheydt (ongheroeint ghespzoekken) inde Oorloge onder de Compagnie van z. g. mijn Com Wilhelms van Zuylen van Nieuvelt, Heer van Aersbergh, Borg-Ambacht Borckouw, &c. ende anders veel Jaren bewoesen hebbe. Ende nu (dewyle ick anders niet en vermach) met mijne geringhe wetenschap ten dienste te zyn / ende dooz mijnen voornoemden dienste de voorsz. mijne goede ghetrouwe genegenheyt ende harte V. Ex^{tie}. (als mijnen ghebedenden Over-heer, van wiens Gynse de mijne altoos ghetrouwe dienaers gheweest zyn) met een vaste hoop tot der doot toe daer inne volstandigh te blijben bekent te maecten.

Soo ist dat ick mijn selven (eyghen lof uyt-gheslooten in allerhande Geestelike materien) oock mede in het lesen ende dooz-lesen bande alderbeste Auteurs ende Schryvers van verscheyden Politijcken materien gheoeffent hebbe / maer voornamelick inde schriften der gheener die eenighe waerachtighe geheughenisse van ons vermaerde alghemeyn Vaderlant, doch aldermeest van het Pals-Graeffschap van Hollandt ende West-vrieslant, (daer V. Ex^{tie}. tegenwozdigh Gouverneur van is) naer ghelaten hebben / als Guicciardinus, Noniomagus, Barlandus ende meer andere / omme uyt de selve hare schriften de ghedenckwaerdighe ende waerachtighe Historische voorbeelden uyt te trecken en in mijne booz naemste Historie der vereenighde Nederlanden, namentlick: Gelderland, Hollant, Zeelandt, Vtrecht, Vrieslant, Over-Yssel, Groeningen, &c. die ick voorz. handen ende by nae voleyndicht hebbe tot op heden / ter eeren onder de over al de Werelt Eewich-Eer-Son-schijnende bekende Doorluchtighe Naem van V. Ex^{tie}. verhoope noch binnen mijn leven uyt te laten gaen ende alle menschen vooz. ooghen te stellen.

Ende in't lesen der voorsz. Auteurs soo en hebbe ick in geender van dypen meer der gheneuchte ende soeticheyt ghebonden als inde beschrybinge van Hollandt en West-vrieslant by Adriano Iunio in Latijn gemaect ende Batavia ghenoeint / de welke ick daer omme by nae al geheel in onse Nederlandtische spraecke (niet sonder groote moeyten ende arbeydt / want spnen Latijnschen styl op sommige plaetsen seer quaet te volghen was) over hebbe gheset / soo als gheset is om dat het mijn Vaderlant is / ende mede / om dat V. Ex^{tie}. Hooch-loflicker ghedachtenisse Heer-vader (naest Godt almachtigh) pimmers dooz syne toe-gestuypte heylige crachtighe

tige Hant ende stercken Arm gebuyckte Middel/Doorspant/Gront-
 boufel ende doorsaect gheweest is / deser teghenwoordigen gheluckigen
 standt daer in Hollandt ende West-vrieslandt nu soo seer flozeert / (Godt
 gheve (uyt genade) dat t'bestoten Bestant t'selve Lant daer inne mach doen
 voortvaren) alsoo dooz den Heere Zebaoths ghezeghende Crigh-arm
 ende beschermende Handt V. Ex^{tie}. verleende meenighfuldige overwin-
 ningen den Spandt hier toe ghenootsaecht ende doen bynghen heeft /
 d'Heere gheve sonder bedroch tot s'Landts welvaren, Godes eere ende on-
 ser aller behoudenisse. Van mepninge spnde mijne voornoemde Histo-
 rte met der selver V. Ex^{tie}. hooch-beroemde Faem ende deucht-wapen-rijc-
 ke Naem te verlichten / ende de beschrijvinghe vande Steden Batavia Iu-
 nij waerachtelick ende nae het leven afghebeeldt / zeghens de mijne te
 bergheelijcken / op dat den aendachtigen Leser volcomentelijck verstaen
 ende Doghichijnelijcken bemerken conde de seer overgrootte ende on-
 ghelooffelike veranderinghen de welcke t'sedert den beghinne vander
 Oorloghen tot den huydighen daghe toe meest in alle de Steden vande
 Vereenighde Nederlanden is gheschiedt / soo inde verbeteringhe van alle
 loffelike Politien ende Wetten, vermeerderinghe van alderhande Rec-
 ringhen ende Coopmanschappen / als oock mede inde vergrootinghe
 der selver: men swijghe noch de versterkingen oft forzificatien met een
 onuytspreekelijcke groote costen aende sommighe van dien ghedaen / soo
 datse daer dooz bebonden werden (naer uyterlijcke wijsse ende maniere
 van sprecken) onoverwinnelick te zijn / voornamelijck als de schoone
 Vrouwe Eendracht in onse Landt blijft / ende dat daer-en-tegens Twee-
 dracht, Verraedt ende Eyghen-baet daer buyten moghen gheweert ende
 gehouden werden / alles bieder naer luyt ende inhoud van mijn voorsz
 Vereenighde Nederlandtsche Historie.

Maer alsoo mijn Vzunden / met veel andere treffelijcke Heeren ende
 Mannen / die ick de voornoemde mijne Oversettinghe (Cursozie had-
 de veraedtslaeght) seer belust waren omme daer van te hebben een uyt-
 schrift / ende der selver so veel waren, dat het uytgeschrijven van dien hen-
 luyden te moepelijcken / lastich ende oock te costelijcken soude hebben
 ghevallen / soo en hebben sp-luyden niet op ghehouden my ghesadelijck
 te bidden ende vzundelijck op my te versoecken / dat ick de selve / niet ale-
 leen tot hen-luyden in't bysonder ofte particulier pzoofft / maer tot nut
 ende oorzbaer van ons gheneyn Vaderlandt ende de Inghesetenen van
 dien in d'zuck soude laten uytgaen. Ende soo my docht dat het geheel
 stuck te groot soude vallen / alsdan alleenlijck de beschrijvinghe vande
 Steden, Dorpen, Vlecken, Slooten, Casteelen ende den Edeldom inde vooz-
 ghenoemde Batavia verhaelt / tot een Proeve (hoe aenghenaem ende be-
 haghelijck mijne beschrijvinge vande voornoemde vereenighde Neder-
 landen soude moghen wesen) uyt te drucken. Ende my verskerende
 dat ick hen-luyden vastelijck soude willen vertrouwen ende ghelooven /
 dat dese selve mijne Oversettinghe ende Proef-stuc soude dienen tot son-
 derlinghe groote voorzettinghe van mijne voornoemde Vereenighde

Nederlantsche beschrijvinghe, die ick niet soo swaere moeyten / groote
kosten / ende lastighen arheydt / dooz de byzundelijcke mede deplinge van
vele Steden / diuersche Heeren / ende trefselijcke Mannen by een verga-
dert ende een groot schoon stuck daer van ghemaecht / met elcke Stats
Volck / Inwoonders Hert / natuyre ende ghewoonte niet vergeten heb-
bende (nochtans niet waerheydt gheluydt) wat tot haeren lof ende
vercierringhe dienstigh is. Weer dien dat den voorsz; Adrianus Iunius
in spuen leven een vande gheleerdste Mannen is geweest / die men heeft
weten te vinden (vande Stadt van Hoorn in Welt-vriellant ghelegghen /
gheboortigh gheweest synde) ende dat spue waerachtighe gherupghe-
nisse der voorsz; Steden, Dorpen, Vlecken &c. jeghens mijne tot op hee-
den Vereenighde Nederlantsche beschrijvinghe vergeleken (soude de sel-
ve mijne Historie by alle Lief-hebbers van ons gemeyn Vaderlant, dooz
V Doorluchtighe Hoochgeborn Vorst ende Princelicke Excie. aensten te
aenghenamer ende soo veel te behagelijcker maerken.) Waeromme
ick mi laten de onderrechten / hebbe haere begheerte gheenlins derben
noch willen wepgheren / overmidts sy mi soo seer druckten ende niet
Cedts verclaringhe leyden / dat ick de Ghemeente onrecht doen soude /
soo ick dit achter-hiele / want daer wiert te seer naer verlanght ende ge-
haecht. Daeromme ick het selve op die heftige verclaringe ende son-
der ophouden aenporringhe met bymoediger nochtans onderdanige
eer biedentlicher Herte ende ghemoet onder V. Excie. Doorluchtighe aen-
ghename ende sook ghevreesde Naem inden dyncke hebbe laten uytgaen
ende in 't licht ghebracht. Op dat V. Excie. t'selve doozsien / ondersocht
ende oderghelesen hebbende / in u beschermennisse ende bewaringhe ghe-
lieft te nemen: Dewyle dit stuck onghetwiffelt van een grooten hoop
Momusen, Spot-voghels, Spreuwers ende ghewoonelicke Quaet-sprekers
ende Lasteraers eens anders wercks sal besispt ende veracht werden.

Maer siende dat V. Excie. aenghebooren goede wille ende ghynegent-
heyt tot de yijf-waerdighe Letter-Conste / onder anderen dit stuc mede
in spue goede ghunste ende Princelijcke bewaringhe aen-neempt ende
handt-haest / sullen de selve Spot-voghels dat in meerre aeyringhe ende
waerde hebben / primiers ten aensten van V. Excie. Doorluchticheyt niet
minder spot ende schimp bejeghenen. Biddende daeromme ende her-
biddende nochmaels nits desen V. Excie. dienstelijck ende ootmoedelic
dese mijne Overtellinghe van uwen opzichten ghetrouwden Dienaer /
Ondersaet ende inde Batavier uyt rechter eenbondicheyt V. Doorluch-
tighe Persoon aengheboden (soo deselve anders enichlins waerdigh
is / ghelijck sy mernt onghetwiffelt jae gedrukt ende in licht gebracht
te werden) noch niet geheel ende al berwerpen wilt / waer V. Genade toe
hetrouwende t'selve daer-en-teghen nae ghelegghentheydt der toffelijcke
materie ende yijf-waerdighe inhoud daer inne verbaet ende begrepen /
ghenadichlich ende in 't goede te aenbaerden. Want ick versekeret sy /
alhoewel dat V. Excie. niet sonderlinghe meerder giften behoorde (naer
spue waerde) ghetongratuleert ofte ghegroet te zijn / dat V. Excie. noch-
tang

tang door **D** goedertierenheyt gheen minder beugh t te syn / clepne ende gheringhe ghiften danckelijck te ontfanghen / als de selve met wel-
daet te verschulden.

Ende vorder niet voorszellende op dat ick **V. Excie.** seer ghebrichtige/
Heroique alder-lof-waerdighe, goedertieren, wijze, alle de Werelt behaghe-
licke, Christelicke Regieringhe, ende daghelicche voor de handt hebbende
ghewichtighe Landt-saecten met mijne langhe Prologe ofte Voor-reden
niet en soude beletten noch hinderlijcken zijn. **Soo** will' ic alleentlick
ghebeden hebben dat Godt de Heere Almachtich **V. Excie.** Doorluchtighe
Hooch-geboeren Persoon, tot de dus-lange voor ons allen gewenschte heer-
schappie, jae Vaderlicke regieringhe van ons ghemeyn Vaderlandt by hem
vercosen-synde, met synen Goddelicken Almoghende zeghen (als den soe-
ren lieffelicken Dauwe, ende aenghenamen doen wassenden Regen genade-
licken wil bedouwen ende **V. Excie.** ghestadelicken wil besprenghe met al-
lerhande gheluck, oock gheven een lanck voorspoedich leven, ende hier na-
maels de ewighe gheluckzalicheydt.

Gheschreven binnen Gorinchem den lesten September stijlo nono.
Anno 1608.

D. Excie. Onderdanighen ende ter doot toe
ghetrouwen Dienaer

Godsfroy Boot,

Aen syn Excellentie.

1.

T Is wel recht dat ick Nassouw' beminne/
Want hy bemindt Rechtveerdicheyt en Deught,
En ick ben ghenoech vanden selven sinne
Soo ghy Doorluchtighe Prince weten meught.
Ick heb u Hoocheydt bemindt van mijn jonghe Jeught/
En sal haer beminnen soo langh ick leven//sal/
Iae als ick om haer pepse/ mijn Harte verheught/
d'Welck oock eer sterben/ dan't haer begheven// sal.

2.

Er sal die Sonne laeten haer schijnen/
Er sal die Zee laeten haer Ebben en Vloeyen,
Er sal die Mane en Sterren verdwijnen/
Er sullen die verdrooghde Boomen groepen/
Er sullen hun d'onnosel Lammeren moepen
Die wyeede Wolven te verscheuren op der straten /
Dan ick om die Hoocheydt oft Wereltlycke goepen
Vwe Princelicke Excellentie sal verlaten.

3.

Want ick dan ben een oprecht ghetrou Dienaer/
Die met Hoocheydt/ noch goedt niet en ben te krichen
Deb ick my verstout/ t'Boeck in dit wonder Jaer
V Princelicke hooge Vorst te schincken.
Al ist dat mijn Deers en niet soo soet en klincken
Als Amphions snaren en dat mijn Const// bloot// is/
Soo en twyffel ick niet u Hoocheydt sal bincken
Al is die ghifte cleyn dat die jonst// groot// is.

4.

Want ick dit Boeck op ulwen lofflichen Name
Sal laeten uptgaen/sal't aenghenamer wesen
By die Landt-saten/dooz u hooghe Fame.
En al mach V Hoocheydt ghepezen
Dit inde Latijnsche taele hebben ghelesen/
Soo bevelet dooz u goede gratie
Eens gheleerden Mans om sduer ghenesen
Dooz V Hoocheydt t'herlesen dooz recreatie.

5.

Soo Aurelius de Weten en Politie
Bedreffeerde in Danubij Landouwen,
Soo hebt ghy hier uptgheoep't die Tyrannie
O Doorluchtige Grave van Nassouwen,

En

En sult dooz uwe Wijsheyt en Deughe vol trouwen
Ober u Spanden Triumpheren // noch/
En upt e' Neerlandt verdryven die ons benouwen/
En in Kusten dees Landen doen Flozeren // noch.

6.

Hier mee neemt u ghetrouw' Dienaer der Boot-en aerdt/
Dozloff aen uwer ghenaden Heere,
En wenscht haer zalicheydt/gheluck en welbaert/
Bestants-Triumph, Victorie en Eere,
En bidt Godt dat hy haer hoede van verseere/
Met al die haer met jonstigher herten minnen/
Die V Hoocheydt haten/ wenscht hy ten desen keere/
Houten Neusen, om datmense wel souw' kinnen:

Datum binnen s'Graven-Haghe, den lesten September
Anno 1608.

Ghetrouwicheydt biedt

Godefroy Boot.

(.:. :.:. :.)

Aende

Aende drie Collegien vande Admiraliteyten van Hollant ende
West-vriesslant, als s'Graven-Hage, Alckmaer ende Gorinchem.

MYn Heeren, Eenigen tijt geleden geeyndicht hebbende de Over-
settinge, uyt de Latijnsche in onse Nederlantsche spraecke, de be-
schrijvinge van Hollant en West-vriesslant by D. Adriano Iunio
in Latijn gemaect en Batavia genaemt, my docht so soet ende ge-
neuchgelick te syn, dat ic de selve daeromme in onse Duytsche Tale hebbe
overgeset (niet sonder groote moeyten ende arbeyt, want synen Latijnschen
stijl op sommige plaetsen seer quaet te volgen was) van meyninge synde V.E.
mijne Heeren dese overgesette Historie met V.E. eerlicke befaemde namen
te verlichten, ende d'selve ter eeren in drucke te laten uytgaen, als die geene
die ick meyner selve toecomt ende van my also behoort ghedaen te wesen,
Te weten, overmits ic over de neghen jaren van wegen de Grootmoghende
Heeren de Generale Staten der Vereenighde Nederlanden als Ontfangher
vande Convoyen ende Licenten binnen Gorinchem gediend hebbe, en dat
als ick anders niet en weet naer behooren ende schuldighen plicht in alle ghe-
trouwicheyt, vromicheyt ende oprechticheyt: Also dat ic met alle gevoegh-
licke redelicke billicheyt, recht ende oorfaecke hebbe, om dese mijne over-
settinge met uwer E. E. Collegien (die mijn voorgenoemde Ampts halven
mijn Heeren ende Meesters geweest sijn) te verciereu, ende onder der selver
Luyster inden druc te laten uytgaen, tot nut ende oorbaer van ons ghemeyn
Vaderlandt ende de Ingheseten van dien, op dat dese mijne Historie by alle
Lief hebbers van ons voornoemde Batavia door V.E. aensien ende autori-
teyt te aengenamer maecken soude. Biddende daeromme gantsch dienste-
lick, dat V.E. dese mijne oversettinghe van my uwen oprechten ghetrouwen
Dienaer ende mede Batavier uyt rechte eegvoudicheyt uwer E.E. aengebo-
den (so de selve anders eenichsins waerdich is ofte meriteert, als ick meyne
jae, aenghevaert ende danckelick ontfangen te werden) toch niet geheel en-
de al verwerpen en wilt, maer naer gelegentheyte der materien ende heerlic-
ke prijswaerdighe inhoud goedichlick ende danckelick gelieft aen te nemen.
Want ic verlekert sy alhoewel dat V.E.E. met sonderlinge meerder ghiften
behoorden gegroet te syn, dat V.E.E. nochtans door V.E. aengeborene goe-
dicheyt de selve soo veel te liever ontfangen sult, bethoonende geen minder
deught te syn kleyne ende geringe ghiften van V.E. getrouw' ouden Dienaer
danckelic te ontfangē als de selve met recompense ofte weldaet te verschul-
den oft beneficeeren.

Ende vorder niet voorstellende, op dat ic V.E. seer gewichtighe Affairen
inde Lant-saecken met mijne lange Voor-reden niet en soude beletten. So
wilt ick alleenlick gebeden hebben dat Godt de Heere Almachtich V.E. tot
de mede-Regieringhe van ons lieve waerde Vaderlant Hollandt ende West-
Vriesslant by hem vercosē zijnde, met synen H. zeegen genadelicken omme-
helsen ende gheduyrigh by blijven wilt, verlenende V.E.E. alle te samen en-
de etc in't bysonder een lanc zalich leven ende voorspoedige Heerschappije.

Dan

Van Batavia nu Hollandt ende
Vest-Vrieslandt.

1.

Ick ben d'eel Batavia, die eens was herheben
Dooz mijn vrome feyten en boospoedigh leven
Was ick hooghe vermaerd by allen Staten:
Om dat my t' Volck souw' menighfuldigh aenslachten
Waren my schoon Privilegien ghegheben
Van Keyfers, Coninghen, en Potentaten:
Ick hadde vele ghetrouwte Onderfaten.
Van Princen, Borghers, Vassalen en Heeren,
Die my beminden seer up ter maeten:
En die my langh hebben ghehouden in eeren,
Maer metter tijt sietmen veel dingen verkeeren.

2.

Daer Geestlick en Weerlick d'een d'ander beminnen/
Daermen met barmherticheydt doet lustaie,
Daermen reden ghebruyckt met coele zinnen/
Daermen Godt de wzaeck gheeft bande Malitie/
Daer elck ghetrouw is / en van goede conditie/
Daer die Prince sijn Ghemeynte ontlast/
Daermen onderhouwt goede Politie,
Daer niemandt op d'arme en bzaggeert / noch en brast/
Daer die ghoede Ghemeynte dagheller wast/
Daermen t'ghemeyn goet wel siet regeren
Daer moeten die Landen wel prospereren.

3.

Daer de Ghemeynte haecht naer t'Princen lanck leven/
Daer niemandt een ander en bzengt in verfeeren/
Daer Oorloghe dooz t' Bestandt werdt verzeven/
Daermen t'Slandts Privilegien siet vermeeren/
Daer deught en wisshepdt bemindt werdt banden Heeren/
Daermen gheloove gheeft den goeden traect/
Daer die waerhepdt ghehouden werdt in eeren/
Daer die Prince oy gheen Platteerders en staet/
Daermen den Landt man niet en verooft / noch en staet/
Daer t'Volck geregeert werdt banden Vaillanden/
Daer moeten wel prospereren die Landen.

4.

Daermen goet Recht doet sonder Violentie/
Daer den Prince hem voor die booshepdt bergrouet/
Daer elck leven mach met byjer Conscientie/
(* . . .)

Daer

Daer den Magistraet Godts gheboden houdt/
Daermen ghetrouw' Dienaers wel betrouwt/
Daermen t' Landt niet en siet plucken noch teesen/
Daer t' Ghemeyn-goet bewaerdt werdt van jonck en oudt/
Daermen een jeghelijck Godt siet vzeesen/
Daermen boozstaet Weduwen en Weesen,
Daermen Wet, Oorden, en Liefde siet hanteren/
Daer moeten die Landen wel prospereren.

Prince.

Godt sal u hier goede boozspoedt gheven/
Indien ghy syn Gheboden wel bewaerdt :
En alle Natien sullen v aen-cleven/
Ist dat ghyse niet te seer en beswaerdt .
Een Discreet Prince van Edelder aerdt.
Moet soo wel den Armen als den Rijcken
Beschermen: En oock soecken die welvaerd
Dier van een deel/maer van jeghelijcken:
Want daer een Prince syn Liefde laet blycken
En syn Ghemeynte beschermt vande Opanden
Daer moeten wel prospereren die Landen.

Daer het dus toe gaet wilter doch wel op mercken,
Daer vaert wel Gheestlick, weerlick, Leecken en Klercken,
Daer kan sulck een Ghemeynte nu noch nimmermeer
Ghenoechsaem loven ende dancken Godt den Heer.
Soo oock wy, die nu noch oock tot ghenen stonden
Met prijs ende eer niet en kunnen vermonden
Voor de goede Hoogh en Laeghe Overicheden,
Die ons soo lieflick regeeren in Rust en Vreden.

BESCHR Y- VINGHE VANDE VOOR- NAEMPSTE GEMVYRDE ENDE ONGEMVYRDE STEDEN ENDE VLEC- KEN VAN HOLLANDT ENDE WEST-VRIESLANDT.

N het beginsel eer de Wet-
ten beschreven waren / hadden de men-
schen (gelijk als wepde / ende op de
maniere der wilde beesten door de Wel-
den verspreyt zijnde) soo vele als sy met
haer handen / door doodt slagghen / ende
gheweldt vercriffighen / ende veroveren
ronden: Doē de machtigen door begeer-
lijckhepdt / ende de arme meer door den
Hongher / dan deur de Fame der deug-
den ghedreben waren. Dit Beestelije
ke leven hebben den versierden Orpheus,

Thefeus, ende andere Mannen van bedachten rade tot sachtmoedic-
hepdt ende vereeninginghe des Menschelijcken ghemeenssaemhepdt
ende gheselschaps ghetracht te brenghen / de Menschenen eerst tot t'sa-
men-comsten brenghende / daer nae leerende Nypsen bouwen / welckee
t'samen-voeginghe sy Steden ghenoemt hebben / om dat sy door den
Bloech-couter haer Eynen ende Palen af-merckten. Dese hebben
de oude / verre banden Geber der Zee / om dat sy van het gheweldt der
Zee-roovers te meer verfschepden souben zyn / ghehouwt / indien wy
de ghetuychenisse van den alder vermaerdisten Schijver Thucydides
niet en outhemen. Maer nae-der-handt die rijk van gelt waren /
hebben / ofte aenden Geberen haer woon-plaetsē ghenomen / alwaer
sy met Nypsen ende Wallen teghen het gheweldt / om by te wesen /
haer omvaughen hebben / ofte sy hebben de Engten der aerden / aen-
hepde canten de Zee om-hebbende (die sy Ithmos noemen) tot haer
wooninge

woonfughe ghecofen / eensdeels om de bequameheydt des Coophandels: eensdeels oock omme de nae-by-gheleghen/als sy ghwelbt wilden bedryven/beter te wederstaen. Want eer de Koverhe ende Moorderye aen te wassehen/ endet tot glozie beginsten gherekent te werden/ plegghen de Griecken in Doopen verdept te wonen / ghelijcker wijs dien selven bloependen Schynber betuyght / als de Steden niet ont haer schooneheydt/maer om de crachten ende machtheheyde gheprezen werden: Waer inne die van Lacedemonien voornamelijc glozierden/welcke de bemuyde Steden vergheleeken by der Vrouwen Camerren/om dat in die een oneedele ende van haer crachten mis-vertrouwende meenichte schupl-hoecken sochten. Wy bevinden sekerlijck/uyt Tacito, dat de Duytsche het selve voornemen hier in ghehadt hebben/welcke seyd/ dat sy geen Steden bewoont hebben/ jae dat sy geen ghemeene wooninghe en hebben met malcanderen gewilt/ ende daerom Doops-ghewijs/veghelijck syu hups afghesontert/getwoont hebben. Oock schryft Marcellinus, dat de Hooch-daydische ofte Suevoer lieber het Lant ende Ackeren van de overwonnen Ratten hebben bewoont/ dan haer Steden / be welcke sy niet anders en bloden / dan eenen hoop Boomen rondom met bedryeghelijcke Netten ombanghen; Om dies-wil dat sy inde vyije Welde (indien den Wpandt aen quaem) in tijds raede honden vanden van te vertrecken / ofte t' Wolck te vergaderen / her welck / binnen de Muzzen ende Wallen besloten zijnde / ghewepghert is/welcke het quaet ende perijckel des Beleghs moeten verdragen/ niet konnende nae haren wil/ de wegghen voer het uytvalen beset zijnde/ ende door het bebolwerckte Legher belet/ eenen Strijc aenbaerden. Want het schijnt dat de Ouden al haer betrouwen niet op de Vesten/ maer op de Groot-moedighe cracht der Jongelingen ende Mannen gesteldt hebben/om dat sy meenden dat de Muzzen ende Toornen niet en hielpen / wanneer den moedt ende wackere lebedighe kracht inden Crigh outbrack: alsoo dat Hippocrates seer wel gheoorzelt heeft/ dat sy geluckigh waren die de Mannen hielden voer de Bolwercken en bescherm- plaetsen der Landtschappen/ en niet de Tozens ende steene Muzzen. Niet min verstandigh heeft Licurgus den Wet-ghever gheseydt / dat hem dochte dat de Stadt niet onderstier van Muzzen was/welcke niet Mannen / ende niet met gebacken steenen omringht was. Waerom niet recht wel te onthouden is het aldergheleerdste versken Alcei Lyrici, De Mannen zijn de Oozlogische Toornen der Steden. Ick meene oock dat de oozsaect van dese niet verschepden is / waerom de West-Vriesen soo laet hebben begonnen Steden te bouwen/jae dat meer is/wy konnen seer wel uyt der Ouder schriften verstaen/ dat daer in ouden tijden luttel Steden/ met Muzzen Wallen en Bozstweringhen voorszten/ in Hollandt zijn getweest/ welck in desen tijdt seer veel tot bescherminghe ende sterckten teghen het geweld vercreghen/ghetelet connen werden/ soo dat ghy in eben-veel tijts

op gheen plaatsen soo grooten menichte van die konde sien / welck ick
 hier met de Steden te verhalen dooz mijn genomen heb / eensdeels op
 dat een peggelijck byeen delinck de heerlickheyt ende vertieringhen
 van een byernid Landtschap in zijn Studoor / buyten alle perijculen
 der repsen / mach dooz sien ende aenschouwen : eensdeels oock op dat
 de ghens die vermaecken hebben in buyten-landts te repsen / het gene
 dar sy vraghen / ende ondersoeken / om de ooghen ende het ghemoet te
 boeden / te voozen weten ende verstaen. Maer die gheueghentheyt
 om de Steden te besien / als daer de vernuslicheyt om alle Volcken
 manieren ende verstanten te ondersoeken en leeren kennen / by comt /
 byenght een groot deel des gheluckicheyts ende wijsheyt / het welck
 he Homerus van zijnen Vliegende in het beghinsel van het welck hem toe-
 gheepent / aenwysst / eben oft sy metten hoochsten lof geluckich waer /
 welcke veelderley Volcken Steden besocht / ende haer manieren dooz-
 zende / gheleert hadde. Doch Hollandt heeft ses Hoofsteden / ghe-
 lickerwijs als Baer-moeders ende onder-staatsen der andere / tot
 welker dienst ende ghebooden alle de Steden / dooz de Wet des hant-
 waerheyt / pleghen te staen / (welcke ghewoonte nu te niet is) Die
 zijn die tijt seer machtigh geweest / wanneer de Princen nae haer goet-
 dunchen des Crighs ofte Ordeus Officien schickten ende regeerden /
 ende Wyandtschap begonnen oft voleyden / welcke nu met de Troia-
 nen ende Milosiers die dooz de glorie van haer dapperheyt eertijts moe-
 digh ende opghelafsen waren (ghelickerwijs de Natuyte inde Men-
 schelijcke dinghen niet ghebuyghig ofte standvastigh laet) de veran-
 deringhe der dinghen ghevoelen : nae dat het Recht dooz de begeerten
 ghewecken is / ende de Rechters den Guden het opperste Ordeel der
 deughden ontrocken hebben : Nochtans blijft de eere ende den graet
 des waerdicheyt gheheel. Dese / soo menighmael sy tot de dagh-
 waerden met de voornaemste upt den Edeldom (welcke Ordines ofte
 Staten met haer eyghen ende heerlijcken Naem gheheten zijn / ofte van
 wegghen haer authoriteyt / ofte om dat dooz der machtighen vaert het
 welbaren der Ghemeenten bestaet ende gheboordert werdt / alsoo ghe-
 heten) te samen comen. Maer dese t'samen comen werden dick-
 wils vercondicht om sware saecken die het ghemeen volck niet weten
 mach / dan gaet peggelijcke Stadt op de ghestelde ordine sitten / onder
 de welke gelickerwijs als die van Dordrecht de eerste zit- plaetse met
 recht der Privilegien hebben / alsoo zijn sy oock de opperste inde Sen-
 tentien upt te spreken: De Haerlemsche hebben de tweede plaetse der
 waerdicheyt : de derde Orde schryven die van Delft haer selven toe :
 De vierde die van Leyden : De vyfde Amstelo-dam : Ende de sesste is
 dooz die van der Goude, dat werdt nochtans onderhouden ende eer-
 biedelijck ghewacht / dat de voornaemste des Edeldoms, ghelijck sy de
 oudste ende doozluchtichste van Stam zijn / de Stoelen ende recht om
 om de Sententien upt te spreken eerst toe-ghelaten werdt / eer dat de

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Magistraten beghinnen. Daer de Steden ende Dozzen van onser Lande woerden gheemeenlick met gheen ydele woorden / ende die niet wat bysonder en beteecken en / geroemt. Van dese is het meestendeel van Dam geheeten / met welck woordt een Verlaet off Sluys te kinnen gegheben werdt / ofte het Slot van het Heck ofte de Balve, gelijk het Rutilius noemt / dooz het welck de Zee uptgheslooten ofte inghelaten wordt. Sommighe hebben haren naem gekregen uptgaende met Drecht, waer van ick segghen sal in Dordrecht. Deel met Wijck, waer van beneden sal ghesepdt woerden; sommighe oock met Dijk, welke van de Dijcken ghenoeint zijn. Onder de gheene die haren naem van Dam gheeregghen hebben / heeft Amstelo-dam de voornaempste by nae ende eerste plaetse / t welck men weet ghenoeint te zijn van den Verlaet byde Amstel een vermaerde Riviere / ende het doozluchtich gheslachte der Amstelen. Roterodam heeft haren oorspronck van de Rot oft Rotter, want ick finde het alle byde / een Rivier dooz een Verlaet haer in de Mase leedighende. Alsoo het Schie-dam daer sy by gelegen is den naem van den Mont des Waters de Schie ghenaeint. Ee-dam, ofte beter I-dam vande Riviere Ya, waer van sy den Verlaet heeft geheeten. Van welke Stadt Monicken-dam drie mijlen is ghelegghen / den naem behouden heeft van het naest ghelegen Meyr, welck sy met eenen water-loop upt lieft. Sparen-dam een Dozz by Haerlem, en brenghet het niet openbaerlijck de beteeckeninge zijns naems mede / van de lossinghe des Riviers de Sparen, in dien men niet beter Spinn sepdt (van de welke ick een wepnich beneden segghen sal) inden boesem der Ty aldaer dooz veel Slupsen upt lopende; van de welke als daer eene nootsaekelijck gerepareert ofte hermaect moste zijn (te weten dooz den zunderborn verrot / ende de Balcken inghegeten ende by nae verballende) ende nieuwe Fundamenten off Gront-boufelen geloep mosten wesen / soo heeft het de verstandighste gedocht / in dien men tot het nieuwe begonnen werck eenen byderen ende dieperen Mont aen-groeve / dat het tot groot voozdeel ende proffijt vande Gheemeente soude wesen: Want behalven de overvloedighe loosinghe der Wateren die sy met volle swalpen upt soude gheben / soude sulck eenen Wech tot eenen nieuwen Haeven gheben / dooz de welke grooter Schepen inde Stat souden moghen comen. Om het welke te vercrigen gheslooten is / de Besooghers der Dijcken (die wy ghesepdt hebben met het Keperlijcke woord de Heym-Raden ghenoeint te werden) sonder de welke het werck ydel was / daer toe te verwilligen: ende daer nae tot ontlastinghe der costen / de Hoofden ende Voorzghemeesters van Rhijn-landt (alsoo werdt het gantsche Landt / binnen den Bloedt des Rhijns legghende ghenoeint) op welke kosten den Dijk / van het Dozz van Velsen als tot de Stadt van Amstelo-dam toe / onderhouden werdt) daer toe te byenghen ende te vermozven / dat sy tot dit nutte werck een sekerere somme van geldt mildelijck souden willen upt-repken / t welc hoewel

seer swaer scheen/ende datmen eer Water upt eenen Dym-steen soude
 krugghen/ soo is daer toe nochtans gerozen gheweest Nicolae Verlaen,
 welke dooz syn overbloedighe wel-spreekende kracht de gheene die
 niet minder en dorchten als gelde te schikken alsoo beweeght heeft/ dat
 sy het versoek bewillighden/ ende by nae het derden-deel der costen
 droeghen. Alsoo heeft de Stadt van Haerlem op dien selven tijdt als
 dese dinghen van my gheschreven ende in't licht gebracht werden/bit
 wonder sterke/ ende schoone werck/ met onghelovelijcke costen/ende
 menighe van Werck-lieden/ het Water eerst dooz Instrumenten en-
 de Water-molens upt-ghemalen/ ende daer nae den Gront wel naer-
 stich gheseyt zijnde/ laten voleynen/ dooz het welke wy wel JBerck-
 schepen ende Coozen-schepen/ tot inden binneste Boesem der Stadt
 met volle Zepien ghevoert sijn werden. Welcke sacck onse Dooz-ou-
 ders byomende/ niet souden hebben der ven hoopen/ dat upt de Mid-
 dellandtsche-Zee die de Aerde oncingelt de Coopmanschay/ overbloe-
 dichheit van Coozen en andere meenichte van Waren tot inden schoot
 van haer Stadt souden aenghevoert werden. Alsoo is dooz de vij-
 tichheidt ende vernuft eens Mans begonnen/ dit onsterfelijcke werck/
 welck veel costen geleeden heeft/ het Comptoir nochtans so veel scha-
 de niet livende/ende dooz de besondere naersicheydt der Burgemees-
 teren/tot een volcomenheit gheraekende/ is gheluckelijck ten eynde
 ghebracht. Daer sijn nochtans gheen Weder-blaffers onbzo-
 ken/ die het begonnen werck niet schumpen/ ende schampere belach-
 gingen als onnut ende van geender waerden bestreden hebben. Dit
 heeft dese Shuys, tot een rechte verwonderinghe ghesteldt/ van my met
 recht willen gheseyt hebben/ boozwaer waerdigh/ waer aen de Tim-
 mer-meesters haer verstandt oeffenen. Ick come wederomine tot
 mijn voornemen. Daer is Saner-dam, alwaer de Saen inden selven
 Tijfchen boesem loopt/ ende sommighe Meyzen leedicht. Schaer-
 dam is mede van t'getal der Schar-laetende dooz bloepen. Hier comt
 noch by Maes-Dam, om dat den ouden loop der Maese, nu ghevult/daer
 sijn Verlaet heeft ghehat/ Gysen-dam van den loop der Gysle genoemt
 comt inde selve ordne; Oock Crabbe-dam by welke plaats men meent
 dat enen Bloedt upt den Rhijn ghetrocken/inde Middellandtsche-Zee
 gheloopen heeft. Nu op dat ick de walginghe hier van werck neme/
 sal ick mijnen stijl tot de Hoofsteden des Lantschaps wenden/ onder
 de welke Dordrecht haer selven de eerste houdt.

Ann^o
1576.

De beschrijvinghe van Durdrecht.

Ick ghevoele datmen nae het oprechte ende
 ware vereytschen des oude naems/ behoort te schryven Durdrech-
 tum, het welke nochtans de ghemeyne meesters nae de gewoonte
 hebben

hebben gheschreven Dordracum, ende hebben gheleerd dat men alsof
 moeste segghen. Maer sp. luyden hebben al te sechtelijck verzwegen/
 den oorspronck van dit Duytsche woort/want dit woordcken Drecht,
 van de Goude / als van Beda een Enghelesman / ende van Sieberto een
 Monnick van Gemblact, vooz een Stadt bekent is geweest. Vooz
 waer ick meyne dat het woordcken Drecht, by onse Vooz-ouders het
 selvighe beduydet heeft het welcke Forum beduydet heeft de Goude en-
 de by die ghene de welcke supder Latijn sprecken/niet soo seer om dat
 men aldaer secht dede/ (twelck nochtans in Marchten insonderheyt
 moet ghepleeght worden / op dat enen yeghelijken het zyne become
 ende behoude) ghelijck het woordt selfs luydet / als wel om dat
 de Waeren aldaer t'samen ghedraghen werden / als op een ydreckt
 daermen alle dinghen vercoopt. Ghelijckerwijs dan Forum schijnt
 gheweest te zyn een Stadt oft eenighe vygheyt/ dooz seckere Marc-
 te vermaerd/het welcke verscheyden Hertogen namen betoont. Als
 Forum Varronis, niet verre van Melanen. Forum Cornelij in Imola off
 Romagna. Forum Claudij, nu genaemt Tarentasia. Forum Liuij, heden-
 daeghs wel bekent. Forum Iulij, ende Forum Sempronij, een Stadt ge-
 legghen in Umbria: Alsoo rame ick oock dat Dur-drecht eertijts is ghe-
 weest een soodanighe plaerse van enen Duretus, synde van treffelijcke
 stamme ende afcomste/van den welcken wy oock in onsen Cronycke
 doch duysterlijck ende soberlijck hebben mentie ghewaeckt. Wt de
 selve Fonteyne schijnt oock vooz-ghecomen te zyn den oorspronck van
 Haestrecht, welck ontrentt drie dapsent treden is ghelegghen van der
 Goude, nu een Doyz / maer eertijds een Stadt (indien het verhael
 waerachtich is) versien met drie stercke Casteelen ende twee Gast-
 huyzen/ is oock by nae ghelegghen recht in het midden van het Graef-
 schap Bulos, tusschen der Goude ende Schoon-hoven, welker Steden
 dat Eyghenaers zyn gheweest de Graven van Bulos is bekender / dan
 dat de lanckduyricheyt des tijds het selvighe upt der Menschen ghe-
 dachten soude moghen upt-wisschen/welcher Monumenten of Graf-
 ten van Marmoz ghemaect noch ter Goude in een kappelleken met
 yfere Trallen beset / ghezien werden. De selvige conditien hebben
 oock ghehad Moere-drecht, Papen-drecht, Baren-drecht, Swin-drecht
 ende Slij-drecht, welke nu Doyzen zyn nae by Dur-drecht ghelegghen.
 Moet derhalven den naem Dordracum gherefozmeert worden / ende
 als met den ouden Pelia in enen ketel hercoocht werden / op dat
 in des plaerse Dur-drecht gheseldt worde/ welke name oft schryft be-
 schermt ende vast maect het heerlijcke Zeeghel van die Stadt/welc-
 kers op-schryft dat dit is / Sigillum Oppidanorum in Dur-drecht, heeft
 my betuyghet met enen brief aen my gheschreven Petrus Corvetus, eer-
 stis Pensionaris des selvighe Stede. Dat moet ick coztelijck ende
 als ober-loopende noch hier by doen/dat ick onder oude Dapieren en-
 de Perkiementen ghebonden hebbe de name des vermaerden Stede
 Thure-drecht

Thurs-drecht geschreven in een Bulle oft Gheweldt-byef des Keyfers Henrici III. t'welcke ick achte gheschiet te syn dooz de ober-een-cominge des letters Th. met de letter D. De sozme des Stadts lanch-werpigh zynde/epndicht op de maniere van een Galeje / de selvige is rijck ende overbloedigh/ae het is als een overbloedige Spijs-ramer/van alle die dinghen/ de welcke tot Lijstocht ende onderhoudinge dienende zijn. De Rivieren/ de ondiepe Wateren/ ende de Poelen leveren een ongelooffelijke menichte der Vogelen ende Visschen. Nauwelijc eenighe Stadt in geheel Hollandt heeft yzachtiger Hupsen ende die byde Timmeringe van Coelen naerder by comen/ de welcke met hare opperste by nae den Hemel raccken. Vele schoone ghewelfde Wijn-kelders zijn daer/ de welcke noch de Sonne noch de Maene betrefsen. Heeft oock eene opsienlijke yzachtighe Kerck/ met Outaren ende Wapenen schoon verciert / dooz het konstigh Boogh-werck waer mede die oberwelft is te verwonderen/ ende vermaert dooz een Collegie der Canonicken; van welckers Timmeragie ende op-bouwinge dit naebolghende vertelt wozt/ t'welc hoe wel het ongherijmt/ende bynae eenen doorn ghelijck schijnt te syn/aenghesien het nochtans dooz my beschreven is/sal ic het niet verswijgen. Men seyt dat een Maegt met namen Soter, met dize Penningkens / van eender natuyze zynde/ met den Lever van Tinjas altydts weder comende / de welcke in een Bupdelken waren/dat nimmermeer ledigh was/ alle de arbeys-beden/en rosten van de op-bouwinghe des voorszeyde Kercke ghebragen heeft. Waer dooz dat de gierighe Werck-lupden met nydicheyt ontfeken zynde/haer hebben gheboodet/ ende dat zy wederom levendigh gheworzen synde / met hare Doodt-slaghers / om de schandelighe dootslagh te versoenen ende haer leden daer van te reynigen nae Roomen gherepft is / ende dat sy haer begeerte ende belofte volbracht hebende/aldaer gestorven is/ende haer Lichaem doen begraven. Durdrecht heeft een seckere Recht der Privilegien welck ghenoeemt wozt de Stapel, t'welck langhe in twist ende gheschil hanghende / ende seer krachtelijck van gantsch Hollandt bebochten synde / seer heftich van dese Stadt (als een Zenuwe ende Roer haerder Ghemepte zynde) ghebraven is / laetende de andere knozren ende grepsen / als sy maer dooz seckere Bullen/en Preschryptie des lange tijds/dit groote woortdeel tot haer mach trecken/maer dese tweedracht heeft te neder gelept den Keyser Carolus, ghesieldt zynde tot een Middelaer ende Segman in dese saecke. Waer Stapula of Stapel is een vzeemde woort/ ende wozt gheacht syn doorszponck te hebben ypt het Franchoyts, waer mede te kennen ghegheven wozt een Privilegium ghegheven eenighe gebeneficeerde Stadt / om te moghen ophouden ende vande woortghenomen reysen weder te trecken vzeemde Waren / die welcke den Coopman in vzeencht/op dat sy aldaer gestapelt werden (indien men mach ondersoek doen op de doorszponck des woortdes) ende daer blijven op

Stapula.

dat

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

dat sy albaer vercocht worden/hoedanigh de Werelt ooc soude mogen
 zyn/ten sy dat den Coopman oft Schippers vercozsaerkende de scha-
 belijcke vercoopinghe/ oft rieckende dat sy elders beter ende meerde-
 winst mach doen/liever heeft wederom te reysen daer sy van daen ge-
 comen is/ende daer sy woont: t'welck hem oock by start/ook son-
 der te betalen den Thol daer toe gheset. In dien oock Waren die al-
 daer ghecocht syn/ op een ander sullen ghevoert werden/laet het Recht
 van de Stadt niet toe/ dat de selvighe in eenighe andere Schepen ge-
 daen worden/ dan alleen in haerder Landt-licden ende Ingesetenen
 Schepen. Des ghelijcken exempel van de Stapel heeft de Stadt Ar-
 ras op de Fransche Wijnen welke met Karren inghevoert worden.
 Middelburgh is oock het selvighe Recht/ op de Spaensche/Portugael-
 sche en Franche Wijnen verleent. Maer dit Recht van Dur-dreche
 streckt sich niet alleen upt tot eenderley Waere / als tot de Duytsche
 Wijnen / de welke den Rhijn ende Maes af-ghebracht werden / maer
 oock tot alle Grepnen/ ende alle Hout ende Colen ende andere Waren
 welke met Schepen upt Gelderlandt ende Cleeff plegghen afghebracht
 te werden. Oock is het dese Stadt alleen tot een vercoeringhe ende
 groot boozdeel toe-ghelaten/van wegghen hare uptnemershepde die sy
 onder andere Hollandtsche Steden heeft/Goude ende Silbere Mun-
 te des Prince te slaen/ t'welck nergghens elders gheozloft is. Ooc is
 haer ghegeven dat aldaer geschiede de Huldighe der Graven van Hol-
 landt, dat oock nergghens elders den Eedt van trouwicheyt/so de Prin-
 cen als den Staten afghenomen worde: Waer upt soo hare onthepde/
 als oock hare treffelijcke verdiensten aen den Princen moghen afghe-
 nomen werden / dooz welscher weldaedt sy tot de voornaemste plaetse
 des Eere ende waerdicheyts gheclommen is. Dese Stadt wjdt en-
 de breeet Heersschende / heeft de wzeede ende ekkendighe Tempest / de
 Dijken dooz ghebroocken hebbende/van het vaste Landt afgeschey-
 den/ aenghesien men seyde dat daer ontrent Hondert-duyfent Zielen /
 dooz een jammerlijcken bloet vergaen zijn / als daer verbroocken twee
 ende-tseventich Dorpen / behalven de Landt-hoeden en Casteelen:
 Waer van dat oock noch tot desen dagh toe het water daer rondtom
 loopt/eben als om de Stadt Venetien, uptghenomen dat dese aen d'ee-
 ne cant alleen dooz een cleyne wjtte van het vaste Landt afghesondert
 wordt/ontrent een scheute van een groff Gheschut: aen de twee zijden
 is de wjtte meerder dan tshen duysent treden/al waermen niet ober
 ende weder-ober varen mach / dan als het Water vloeyt. Dese wa-
 ter-bloedt is ghevallen in het Jaer onser verlossinghe Duyfent vier-
 Hondert een-ende-twintich/welckers overdenkinge/hoe wel die son-
 der perickel is / nochtans bitter zijnde / heeft my dit Chronologische
 Versien uptghedruucht.

DVrdreChto InCVbVit VIs atroX InCIta VentIs
 Vrbs qVa dIsILVIt protInVs haVIta MarI.

M En seyd dat dese groote ellendicheydt van eenen Duyf-man bescheickt was / den welken spnen Duyfman beyndende / den welken hy Wpandt was / voozghenomen hadde zyns Duyfmans Hoede onder aen den Zee-dyck ghelegghen / dooz den ober-loop des Zees te niete te doen ofte ten minsten te verberbē / niet wetēde dat ter slont daer op soude volghen een dooz-breckinghe des Wyx / deel min een berdzencinghe der Landen. Ende alsoo by spnen alder quaetsten raedt heeft hy by gheboeght de alder quaetste daerdt: Want men seyt dat hy enen Cupl ghegraven heeft / dooz den welken als dooz Groeben de Zee overloopende / op de voozschyven Hoede soude gheleydet ende inghelaten worden / welckers gheweldt als nu dooz ghener Menschen hulpe mochte ghestempt worden / heeft te weghe ghezacht een grooten Aerderlaegh van Menschē / Vee en Landen. Maer al eer ic van dese vooznaemste Hoofst-stadt afwijcke / kan ick niet laten / als tot een toe-mate hier by te boeghen / t welck in spne Cosmographe beschryfse Dominicus Marius een Venetiaen, in spnen Boesem des Adriatische Zee, dese onse plaetsen al te koutwelijck inne siende / als dat ghemeynt werde dat dese Stadt van Antonino Pio den Keiser soude ghebouwt zyn / ende gheuaent gheworden Benefacta, maer datse nu Dordranaghe noemt wordt. Waert saecke desen spne authoziteyt met eenighe gestuyghenisse eens ouden ende vooznaemsten Schrybents bevestigt hadde / soude ick hem soo van mijnen / als oock van des geheelen Gemeynthe weghen grootelijck bedancken / ende dat te rechte. Maer also spne authoziteyt weynich by my geldet / overmits de onwetenheyt der buyten-landsche dinghen / de welke ick in hem bemerkte / ende oock soude moghen bethoonen / meyne ick ghenoech ghedaen te hebben / dat ick dit Boecken de scherp-rupckende Reusen vooz-gheworpen hebbe / op dat sy niet klagen yet al wetende voozby ghegaen / of dooz onwetenheyt achter-weghen ghelaten te zyn.

De beschrijvinghe van Haerlem.

D E tweede waerdicheyt / soo inde Dyde II. ninghe / als inde Sit-plaetse / welke de Stadt Haerlem toe-comt / verescht dat sy op dese plaetse verhaelt wert / de welke alle de andere in rupnicheydt lichtelgē te boven gaet / ende de minste niet en is van heerlijcke Wooninghen / ende aengaende de geneuchghelijckheyt des gheleghentheydes / ende ghesontheydt des Luchts onder de eerste ghereeckent wordt. Want de Lucht by te ende afghesondert van de swaricheydt der Meeren ende des Zees, tusschen vyzichtbare Welden ende Hoeden die onder de Stadt legghen / schaduackrige Bosschagien / sommighe Slootkens / schoone Dorpen / ende Hooghe Landen. Heeft een Kerck de welke nae het oozdeel der Werck-meesteren

stieren een seer vermaert ende schoon werc is staende op seer vaste pij-
 laren seer schoon oberwelft met Waghen-schot / de welke oock staet
 nae by een rupme ende vierkante Markt. Dooz de Stadt loopt een
 Rivier / de welke men op dese tijdt mach bebaren / nae dat de Meer
 dapper toeghenomen heeft / dese wozyt van ons ghenoeint de Sparn,
 ende wozyt by Sparen-dam ontfangen inde Cromte oft In-ham / voe-
 sen van de Tij, welke ick achte dat beter de Spinner oft Spron behoort
 genoemt te wozyden / want dit woort met het oorspronckelijcke woort
 wel ober een comt / overmits dese Riviere dicht belet is met Aiet-bos-
 schē / upt de welke de Jongers Spieren, dat is de Wortelen der Aieten
 (bequaem ende liefstelijck om te eten) halen. Ende also vinde ic beschre-
 ven inde gheweldt-brieven van Vtrecht, alwaer van de Kercke van
 Spinner-Walt gheschreven is / het welke wy nu Sparn-Wouwt noemen /
 van wegghen het Bosch welck na by de Sibiere is. Dese Sibiere wel-
 nder waerhepdt upt den Rhijn ghelepydet zijnde / schijnt nochtans (s-
 nen oorspronck te hebben upt de Meer welke oberbloedigh toegeno-
 men heeft: is oock seer gheneuchgelijck van wegghen de ghestadighe
 Vaert der Schepen op ende neder / ende verhenght de Cogen der In-
 woonderen welke aen beyde decantē woonachtich zijn. Dooz de Stat
 is een Bosch / twelck overmits zyn schaduwachtichheit niet seer ver-
 schepden is van een Heylich Bosch / ten waer de Religie ende Heylic-
 hepdt daer om bzaerken aff waren / tot een yders gherief, toegeeygent-
 hepdt tot wandelinghen / gheneuchte / ende oefeninghen / hebbende s-
 ne heymelijcke afghesonderde plaersen van het gheracs ende t samen-
 loopinghe des ghemeenen volcx / welke waerdighe t samen-comsien
 zijn vooz de Gheleerde / alwaer gheen Herbergghen zijn of Dronckers
 plaetsen ende Cotten / Winckelen des hooshepds ende der misdaden.

Dese Stadt is seer vermaertd dooz den Coop-handel ende Hand-
 werck van Linne-Webben / welcher onwipreckelike wittichepdt
 ende sijnicheit dt de waerdicheit ende costelijckhepdt van Zyde al ver-
 re te boven gaet: Ende ooc dooz Wijzeerde Laeckenen welke dese ooc
 berepdt / ende seer van Italicn ende Spaengien ghetrocken wozyden /
 overmits de aenghename lichtichepdt ende gheduyrige bzuynicheit.
 Is gheleghen vande Brittannische Zee ontrent vijf dupsent treden /
 de welke aller-sepe Zee-visch oberbloedelijck toe-bzenght. Aen het
 Zuydt-Oosten heeft zy een rupme ende wijde Meer, nae het Noordt-
 Oosten heeft sy het Ty: Welcke beyde seer Fisch-rijck zijn / alsoo dat
 de gheleghentheit des plaetse wonderlijck bequaem is aen allen can-
 ten. Vengaende het Landt / de Loch / ende de gherieffelijckhepdt der
 Wateren. In het gheheele Landtschap is nergghens by nae so groo-
 te menichte van Conijnen: Dooz welcher aller oberbloedigh-halven
 den Bisschop van Arthops doen ter tijdt Brochiaen van dese Kercke /
 voozghenomen hadde dese plaetse te verkiezen / ende dooz des Keysers
 toe-laten te bevestighen / in een Academie op te rechten / maer als hy
 sach

fact; dat sommigher Herten/welcke onghelerdt waren/ende doen ter
 tijdt het Gemeyn-beste bedienden/ dit spne goede booznemen niet toe-
 ghedaen waren/ heeft hy opgheshonden/ op dat hy byde oudanchbaere
 ende onwillighe spne Welbaet niet qualick soude besteden. So veel
 als aengaet den oorzpronck des Naems/hier van dunckt my de reden
 soo ghereet niet te zyn: Overmits dat sy by nae alle als t' samen-span-
 nende/ende in eene Schoole gheleerdte zynde/vastelijck segghen/dat de
 Stadt het begghinsel haeres Naems genomen heeft van eenen Willem,
 een Soone des Vriesschen Coninc/den welcken sy niet een ghebooe-
 ken en getrocken woort/berwerpelijc genoegh Lem noemen: Also dat
 Heer-Lem, dese Stat niet spnen name soude begiftricht hebben. Maer
 haer-luyden reden schynit absurd ende ongheshonden te zyn/de welke
 gelijcker wijs Echo in de ronde Dalleyen ende op de spitse der Bergen
 speelt alsoo oock de laetste syllabe van het woort Willem uydzucken/
 waer over/als die onrecht doen ende een misdaedt die de ober-Heeren
 te nae gaet: ick gheboele dat sy niet minder behooren ghestraft te wor-
 den/als die ghenen/de welke tot gemeyne fraude ende schade/de Mun-
 te van eenigh Princc af-snoepen ende verminderen. Want wat is
 dat anders dan met eens Princken name te spotten: Wie en weet niet
 dat den Edeldom dat epghen ende aenghebozen is/dat sy niet qualijc-
 ker ende onwaerdigher en nemen: dan soo pemandt van haer getroc-
 ken sprecke: Veel meer indien ghy van haer name pet afbreickt en-
 de wech werpt/daer sy doch eenen langhen ende ghewichtigen name
 altijts hebben booz een cozte gheseldt/ nae het exempel van Neoplutus
 by Lucianum, de welke de name Simus hadde begonnen te verwerpen:
 ende den name Simonides aen te nemen. Wie en soude doch niet riec-
 ken/het selvighe van een plomp ende anbevallich mensche versiert te
 zyn: Wat soo ongheschickter Naemer is daer opt gevonden/de wel-
 ke wilde dat de name des persoons het Ghebouw of de Timmer agie
 soude ghegheben worden. Wie soude de Stadt Philippi, de welke de
 name onses onderwinnelicksten Coninc draegt (de welke de Fran-
 sche Philippe-Ville ende de onse Phillips-stadt noemen) vermetelijc der-
 ven noemen Coninc Philippus? Of wie soudent Marien-burgh noemen
 Vrouw Maria. Het welck van die edele Vrouwe/wiens alle Provin-
 cten/als zy Gouvernante was) onderwoort waren/ende haer Vrou-
 we noemden/gestichticht is. Achte daerom beter ende eenvoudiger
 dat de Haerlemfche stamme(de welke ic niet name onder het Register
 der vermaerde gheslachten by de oudtste Schryvers vinde) up een
 Conincklijcken afcomst der Vriessen ghesproten zynde/ soo de Stadt
 als oock yet Casteel van haer ghebouwter/den eersten naem gegheben
 heeft/ontrent het jaer onses verlossinghe vijff hondert ende ses. Het
 Haerlemfche Casteel gheleghen neffens den loop des riviers/de wel-
 ke nae Egmond liep/staet recht teghen Haerlem over/als nae het Wa-
 ter-pas/ niet verre van Heemskkerck: dit is van ghebaken steen ghe-
 weest/

Willem-
 Stadt.

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

weest/de welcke elck een Roomsche Doet ende een vier-en-deel in lengte te boven ghinghen/ by nae een halve boet dich/ende by nae een span breebt/het welcke de verballen Muzzen noch oock verhoonen. Van welck te neder te vellen ende af te breecken meynmen dat de oozsaecke is gheweest de boose lust ende eyzannische macht des Heere van het Casteel/hoewel het sonninge (welck oock de wae heyt meer gelijc is) toe-schrijven de raserije ende den onbetenden op-loop des gemee- ne volck/opzoerigh zijnde tot den onderganc des Edeldoms/ aenge- sien niet alleen een Casteel/maer by nae alle (als dooz een groote tem- preste neder-ghesmacht zijnde) dit ongeluck beproeft hebben. Maer het verhael van dit Casteel brenghet in een heerliche daadt inden zin/ welcke waardigh is om beschreven te worden/ ende ghelict te zyn on- der de seer selden exempelen des Houwelijcx liefde/ tot het welck (in- dien ick van mijn voornemen een wepnic af treede) sullen de Lesers dencken dat het tot vermaekinghe gheschiet is. Want als den Hee- re van die plaetse (overmits het gheweldt ende onghedonden wyed- heyt) den rechtvaerdighen haet van allen op hem ghehasst ende ge- laden hadde/is hy met een sware ende harde Belegghinghe begroet gheworden/de welcke als die landdwijgh was/ende gheen hoope en was om te ontcomen / ende als sy overdochten het groote ghebreck van alle Lijffstrocht/haer bereyden om sich over te gheven/ is de Wif- vrouwe (wesende een sonderling exempel van liefde ende trouwicheyt tot haren Man) op dusdanighe maniere met den Wyant over- een ge- somen/ dat haer soude ghesozloft zyn eens upt te draghen die dingen de welcke sy liefste hadde/ welcke accoort haer bevesticht ende gehou- den zijnde/ heeft hare Man/hem in een Male sluytende/ met de Dienst- maeght haer helpende/upt het Casteel gebrocht/ verlatende ende min- der achtende alle haren lieven Wif- raet ende Cleynodien. Dese be- hoorst eben soo seer ghepresents te worden/ als de alderghetrouste Wif- vrouwe van Guelphus, een Hertoch van Weyeren/ de welcke nae gelijc- ke beleggheringhe/ tot het op- gheven ghedwonghen zijnde aen Contra- din den Keyser Obersten van Sweden, heeft soodanighe conditie ende accoort ghemaect/ dat sy met alle de Wifsvrouwen der Edelen haere liefste ende costelijerste dinghen souden upt dragen. Als den Wyant nu meynde dat de upt- dracht der Rijckdommen soude gheschieden/ heeft den gansen hoop der Vrouwen goet ghedocht/ (nae het exem- pel haer der Wozfenne) hare Mannen op hare schouderen te hanghen ende den cleynen kinderen in haere schooten te draghen. Ick come nu wederom tot onse Stadt/ welcke ick segghe dat de eerste Eere en- de lof vande gebonden Druckerije met recht moet toegeschreven wer- den/ als de welcke haer epghen is ende aldaer ghebozen: maer dese opinie is soo hardtnekelijck inghedrukt ende ingheplant/ inde her- ten vande meeste Menschen/ soo datse daer niet uptgheroepdt mach worden/ als te weten/ dat te Ments een oude ende vermaerde Stadt in Duytsche

Duytschlandt eerst de sozmen der Letteren ghebonden zijn/waer mede de Boecken gedruet mochten werden. Maer / och off ick doch mochte maerken dat de waerheydt (de welke tot noch toe in eenen diepen Put versoucken is gheweest) nu in het openbaer quame. Inden de Egyptios ende Phœnicies niet en heeft verdozen een strjdt op te nemen vande bindinghe der Letteren/ dese de bindinghe der selven dooz Godes belepdt tot haer treckende / aenghesien sy met Tafelen van Godt gheschreven haer boogen ende verheffen / d'andere te weten Phœnicies segghende dat sy die ghebonden hebbende / in Griecten-landt inghevoert hebben als Cadmus met der Phœniciers Scheyen ghevoert zijnde / de overbaren Volkheren van Griecten-landt als een vinder der selvighe ghetoont ende gheleert heeft. Oock indien die van Athenen der selvighe loff haren Cecropi, die van Theben, Lino Tacitus ende Philostratus Palemedi den Griek den lof der gebonden Letteren toeschrijven / ende Hyginus Carmente de Moeder Euandri, waerom soude het dan ons niet gheoorloft zijn/ soo wy die lof ende eere vande welke wy dooz onacht saem heydt onser Dooz-ouderen verdoft zijn geweest / wederomme met recht wyt byeender besittinghe tot ons soecken te brengen oft te krügen. Soo sal ick daerom hier dan seggen het ghene is van Gude ghehoort ende verstaen hebbe / trefselijcke / ende dooz de bedieninghe des Ghemeynen beste vermaerde Mannen / de welke oock met een crachtighe ghetuyghenisse bevesticht hebben / dat sy alsoo van hare Dooz-ouder verstaen hadden: Welcker authoziteyt met verhe crachtelijck behoort te zijn om dit te doen ghelooven. Dooz hondert acht-ende-twintich Jaeren heeft te Haerlem ghewoont in een huys dat roffelijcken ghenoech was (ghelijck dat noch kan beghoonen de Timmeragie de welke noch tot op desen dagh blijft ende gheheel is) staende by de Marct / recht ober des Conincr Valleys) eenen Laurens Iansz. met toe-naem Kerck-meester oft Coster (welck Ampt doen ter tijde bet ende eerlijck zijnde / het Gheslacht / dooz soodanighe toe-naem oock vermaert / erfelijck besat ende bediende) desen by ghevalle eens gaende spanderen ofte wandelen in het Wosch dat dicht by de Stadt is / gelijck de Bozghers albaer de welke leedigh zijn / plegghen op Feestdaghen / oft haer spijs met haer nemende) heeft beghinnen Wasten van Boecken Boomen eerstelijck te snijden tot een sozme van Letteren / de welke hy om keer ende elck bysonder op een Papierken drukkende / heeft een Versken oft twee tot syn plapstier ghedruet / welke soude zijn / syne Neven (te weten zijns Dochters Mans kinderen) tot een exemplae / welck hem alst wel gheluct was / heeft hy hooger druyghen beghinnen te bedencken / ghelijck hy oock een groot ende subtil verstant hadde: ende vooz eerst heeft hy dicker ende taeyer Zinct / overmits hy bevont dat het ghemeyne Zinct al upwissinge met sich tract bedocht met syns Dochters Man Thomas Pieterz. de welke vier soon naechter ghelaten heeft / welke alle by nae de waerdicheyt des Burgemeesters

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

ghemeesters Ampt bedient hebben. Het welcke ick daeromme segge/
 op dat een jehelick verstaen mach dat dese Conste niet in een verachte
 ende oneerlijck/maer in een eerlijck ende vrye gheslacht gebonden en-
 de vooztghebzacht is: daer nae heeft hy oock heele Schryf-tafelkens
 met Figuren/ Letteren ende Characteren daer bydoemde ghedruckt/
 van de welcke ick eene Cladde ghesien hebbe van hem selfs ghedruckt/
 welck was het beghinsel der leeringhe van syne Werck-lieden: de bla-
 deren waren alleen teghen malcanderen /maer niet aen beyde zijden
 ghedruckt: dat Boeck was in onse Woederlijckie tale geschreven van
 eenen Antheur die syn Name versweghen heeft/den Tijtel was / Den
 Spieghel van onse Zalicheyt, in de welcke dat waer-genomē was/ onder
 de eerste beghinselen des Consts (gheijckerwijs daer gheen Const so
 haelt sy ghedruckt wort volcomen is) dat de zijden teghen malcandere-
 ren met Lijm gesmeert zynde aen malcanderē vast waren/ op dat niet
 de leedighe zijden eenighe leekicheyt soudē toe-bringhen. Daer nae
 heeft hy de Letterē van der Boecken-boomen basten verandert tot Lo-
 de/ ende de Lode daer nae tot Tinne/ op dat de materie der Letteren
 vaster soude zyn ende niet soo lichtelijck om-legghen. Van welcher
 Letteren over-blijffelen noch Hedens-daghs gesten werden oude ge-
 goten Wijn-kannen / ten Hupse vanden boorsz Laurens, staende byde
 Warck/Welck Hups daer nae oock bewoont heeft Gerrit Thomasz.
 syns Heers Soone / zynde een Burgheer van grooten Naeme / ende is
 voozt weynigh Jaer (een oudt Man zynde, over-leden. Als het vol-
 dese nieuwe vondt gunstigh was / ende de nieuwe Ware/ noyt te voer-
 ren ghezien / van alle kanten Coop-lieden met groot ghewin tot sich
 trock/ is oock aenghewassen de liefde ende treck tot de Const: daer zyn
 tot het Hupsghesin gheboeght der Werck-lieden Dienaers/welcke is
 de eerste sozsaek ende val gheweest van dit quaet. Onder de welcke
 mede gheweest is eenen Ian, t' sy of dat gheweest is ghelijckmen ver-
 moept Faustus, oft een ander van die Name/daer is weynich aen ghele-
 ghen: desen tot het Drucken met eenen sekeren Eedt toeghelaten zyn-
 de/ als hy meynde dat hy de Const van Letteren t' samen te setten/ ende
 de ervarenthejdt vande ghegoten Letteren/ ende al wat tot die saecke
 behoozt te rechte wiste/ ghelegghen tijt gesocht hebbende/ is hy op Ker-
 nacht (op de welcke een jehelick sich tot de Kercke plach te begeben)
 tot de gantsche toerustinghe der Letteren gaen loopen/ ende ghepacht
 te samen alle de Instrumenten zyns Meesters/welcke hy tot die Const
 bereydet hadde/ daer nae loopt hy met eenen Dieff ten Hupse upt/ ende
 reysst eerstelijc op Amsteldam, daer nae / nae Colen, tot dat hy te Mentz
 zynde / vryelijck mochte wonen/ ende met een open Winckel grooto
 winst van syn dieberpe mochte becomen. Want upt die zinne Win-
 kel is het voozseker / dat binnen het Jaer van onse verlossinghe een
 Wyfent vier-hondert twee-ende-veertich uptgegaen is/ met de selve
 ghe

she Letteren/ de welcke Laurens te Haerlem gebuypt hadde/ het Doctrinale Alexandri Galli, als sy het noemen/ welcke Grammatica doen seer vermaert was/ met eenighe Tractaetkens van Petrus Hispanus, welke was zijne eerste vrucht die hy baerde. Dit is by nae alle het welke ich vande out-jarige ghelooftwaerdighe Mannen gehoozt hebbe/ die het doen van de andere alsoo verstaen ende gehoozt hadden/ welke ich oock andere heb hoozen verhalen ende ghetuyghen. My ghedenck oock dat den Onderwijser van mijne Jongheyt Nicolaus Galius, een Man van een stercke memozie / ende dooz syne griff hepdt eerwaerdigh/ my vertelt heeft/ dat hy een Jonghen zijnde/ dickwils ghehoozt heeft / dat eenen Cornelis, een Boeck-binder, niet minder zijnde dan tachtentich Jaeren (welcke ooc inde selvighe Druyckerie een onder-knecht was gheweest) alle dese dinghen met eene soo groote heftichepdt ende granschap verhaelde (alsoo hy die oock van spuenz Meester selfs verstaen hadde) dat hem van wegghen de onwaerdicheyt van dese saecke de Cranen updraecken/ ende dat hy den voorszreven onderknecht verbloecte: Welcke oock over-een comt met de woorden des Burgemeesters Quirini Talefij, de welke my beleden heeft dat hy het selvighe mede'uyt des booz-verhaelden Boecken-binders mondt gheloozt heeft. Dit te schryven heeft my ghedwonghen de puer ende begheerlijchhepdt om de waerhepdt booz te staen / hoe wel de selvighe ghemeenelijck plach haert te baren. Het en soude soo weeniet doen/ waert saecke dat dese lof tot een seer vermaerde Stadt van Duytsch-Landt, als tot een ander Hupsghesin over-gheghaen waer/ waerdit saecke dat dit niet dooz een schandelijcke Dieverije / maer dooz eene oprechte maniere ende daedt het selvighe gheschiedt was. Maer ich achtte dat het de Heere alsoo bequaemste ghedocht heeft / omdat dese Const (dewelcke de Werelt meer dan Souwt ende de Sonne) alsmen ghemeenelijck sepdt (van noode is) eerder tot hare tierlicheyt ende perfectie ofte volcomenthepdt soude comen/ dooz den trek van bele tot de selvighe/ booz belooninghe der groote ende machtighe Heeren/ ende mede dooz de Eere/ dooz welke alle de Consten gheboort werden/ ende toemenen / dan of sy inden uytersten Houck des Wereldts onder bysondere of yvriere Menschen ghebleben was. Dese Stadt voert oock de lof ende eere/ dat zy dooz een nieuwen vont ende Practijcke Pelusium, een vermaerde Stadt in Egypten, welke sy nu Damiatam noemen/ ingenomen heeft/ welke Stadt als sy seer lange belegghert was/ de Haerlemers, welke op dien Krigh-tocht dienden / een ghoede ende bequaeme windt waerghenomen hebbende / hebben met een of twee Vuilken (welckers Kielen ende Woorstevens sy-lieben met een Saghe tot ghekerfde Tandem ghevijlt zijnde beslaghen ende beschermt hadden) gezept op de Haven van die Stadt/ als de welke met eene dwersche Piere Keeten tusschen twee gheweldighe Toozens beset was/ ende de Keeten ghebooken wesende/ dringhen sy binnen die Haven ende

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Christenen gelegentheydt ghegheven om de saecke wel upt te rechten/
in-nemende die seer stercke ende gheweldighe Stadt. Tot welker
seuwighe ghebdenckenisse ick het achte ingheselt te zijn/ ende de Leught
van Haerlem oock noch tot op desen dagh de selvighe ghewoonte / als
van handt tot handt gheromen zijnde/ onderhout/ dat sy op den eersten
dach van Januarij (op de welke ick niet en wete of dese pjaertjche ghe-
schiet is/) Scheepkens / hebbende Saghen aende Vooz- stevens ende
Beeldkens/ tekenen zijnde vande Victorie/ op scroekens vast gemaect
zijnde/ ten tijde vanden Otaganck rontd- om de straten droeghen. En-
de tot sekerder bewijs ende ghetuyghenisse / zijn daer noch over twee
Clocxkens van het alder-costelijckste Cooper / dit Cooper vande coste-
lijckste Metalen te samen gheslagen/ de welke in het opperste vanden
Cooren hanghende / met een scherp gheclanck verre ghehoort wer-
den/ de welke oock van dit Exploot Damiaten ghenoemt werden.

Dese Stadt in het Jaer van een duysent / vyff- honderf / drie- ende-
tseventich met een sware Beleggheringhe/ (ons wel schadelijck ende el-
lendigh / maer den Wyandt streckende tot verderf ende onderganck /)
kenauwt zijnde / heeft met een obstinate ende onberwinnelijcke tyde-
saemheydt den Hongher seer byonelijck gheleden / dooz welke Bele-
gheringhe der Spaengiaerden boorzaende Fame ende Lof dooz den
Crigh vermaerdt/ verduwen is ende veracht geworden/ hare wzeer-
heydt gheboochen/ den hoochmoedt onderdrucht/ ende oock ontrent-
we bekendt zijn gheworden : de opinie ende het ghevoelen van haere
byonicheyt/ de welke haer by vzeemde statien onwinnelijc ende ont-
sielijck hadde ghemaect/ is gheheel verggheten ende vergaen. Want
Haerlem gheleerd heeft/ dat teghen de eendrachticheydt der Burghe-
ren ende Soldaten / ende teghen de Een- t' samen- stemminghe der ge-
moeden/ in de Vrijheydts des Vaderlands vooz te staen/ gheen kracht ofe
macht der Wyanden (hoe groot die oock soude moghen zijn) yet kan
uytrecchen: Want dese onsterck zijnde/ gheen groff Gheschut of Bus-
poeder/ ooc gheen Lijf- tocht hebbende/ soude nochtans nimmermeer
in handen vanden Wyandt/ dooz op- gheven gheromen zijn gheweest/
te ware/ dat/ of dooz de onacht saemheyt/ of dooz de ontrouwicheyt der
Cooren- meesters de Stadt qualicken hadde besozghe gheweest. Dat
heeft zy nochtans eppen ende bysonder/ of singulier/ dat sy haer selven
met recht het lof des overwinnninghe mach toe- schryven/ welke haer
oock de andere Steden ghewillichlijck sullen toe- gheven. Want ten
waer haer dese Stadt/ den rasenden Wyandt dooz Godts bestieringe
inden beghinne dapper hadde teghen ghesieldt/ ende de dreppgementen
des Oozloghs ende de ghehele toe- rustinghe op sich ghewendende ende
ghekeert hadde/ sekerlick de Hollandtsche loffelicke Republique soude
gheheel ter neder gheballen hebben/ aenghesien de andere Steden/ aff
gekeert of verschrict zijnde dooz de wzeede spectaculen ende bloedige
exempelen

exempelen (welcke haer oock vanden vergramden ende hobaerdigen
Opandt te verwachten stonden) soudē haer van selfs haestelick op
ghegheven hebben/als de welcke de corticheydt des tijts het versterc-
ken/ende de Wateren over al door de haestighe Dorst gheslooten zyn-
de/Obvande ende Lijf tocht soude benomen ende belet hebben.

Waerom terwijl dese Beleggheringhe duyrde/ende dat met
de alderwreedste straffe (bovende gheghebene beloften)over de twee
duysent Soldaten/die binnen Haerlem in Garnisoen gelegen hadden/
vanden Spaengiaerden om-ghebracht wierden/is het gheschiedt dat
de Steden zyn versterckt gheweest/ende dat daer nae gheene andere
Stadt (ghekerdt ende afgheschyckit zijnde /door het exempel van die
wreedē Moordadicheydt) sich heeft willen op-gheben.

De beschrijvinghe van Delft.

Volght nu Delft, niet die Stat de welcke III.

door het vooz-seggen en het antwoort Apollinis, maer de welc-
ke door de vooznaemst pns des dyanet van Cozen gebrou-
wen/naest het Engelsche Bier/vermaert is/ en so veel meerder ver-
maert/om dat die dooz ee grootachtige vā eenē seugenachtige en pde-
le sake/haer vermaertheit becomen hebbē. Maer dese upr het profijt
ende nutticheydt dienende tot boetsel ende onderhout des levens/ heeft
dooz hare vernufticheydt dese lof becomen/ dat by nae nergens geenen
anderen dyanck begheert werdt/ dan den welcken inde Delfsche Kere-
len ghebroutwen is / alsoo dan by nae het meestendeel van Vlaenderen,
ende mede Zeelandt, het meeste deel van Hollandt geen anderen vzeemt
Bier by nae ghebroutcken: Welcke saerke die Stadt seer grooten pro-
fijt/ende de Cooymanschap seer groote vorberinghe toe vzeengt aen-
ghesien alder weghen so veel duysent Tappers ende Berbergiers/aen
dien eerliken staet der Brouwers (welcke van het Ghemeyne-beste
albaer een Zeenuwe is/ende een welvaren/ende by nae upmaeckt het
berdendeel vande Stadt) verbonden ende inde selvighe gehouden sijn.

De Stadt heeft haeren naem van dat lopende Water/welck dooz
onwtsprekelijcke moepten ende arbeeydt/ich swijge nu de costen/recht
als nae het Water-pas/ende nae een Linte ghelepdet is/ dooz het welc-
de Schepen varen/nae de Haven/welcke van haer Moeder Delfts-ha-
ven is ghenoeemt/ al waer dat selvige Water dooz een Slups sich looft
inde wijde Maes. Het is vooz seker dat dese Stad een werck is van
Godefridus van Lothingen, de welcke van weghen zijne Kugghe ghe-
noemt werde den Bult, den welcke niet sonder openbare manijje Hol-
landt by nae gehele vier Jarē beseten hebbende/van den Wettelicken
Prince Theuderico, dooz een Oozlogh te Water overwonnen zijnde/
heeft de Heerschappie/welcke by dooz een ongherchtigen Titel aen-
genomen

genomen hadde / verlozen. Desen / ghelijck hy eenen dapperen Crif-
 gher was ende cloeck van raedt / door sien hebbende de Natuyze ende
 ghelegentheydt des plaets / welke hy bemerkte bequaem te zyn om
 syne sacken te bebeitighen / heeft op die plaetse de Fondamenten des
 Stadts beghinnen te legghen / ende de Limiten gestelt hebbende / heeft
 de selvighe ghebouwert ontrent booz vyf- hondert Zaren. De selvi-
 ghe nae dat hy byzomelijck de Belegheringe teghen ghestaen hadt / zyn
 door het wyrede Heerschen ende ghebieden Alberti van Beyerens, hare
 Vesten ende Tootens afgeworpen. Dese ooc, als door de wyrede Foz-
 tyn / de welke hooghe dingen teghen staet / gedreuen zynde / is in het
 1536. Jaer van een dupsent / vyf- hondert ses- ende- dertich / vooz den derden
 dagh van May door een dzoebighen brande / den welken hy ghevalle
 upt heere asche vanden wint verstroyt zynde / op gecomen was / jam-
 merlijck ontsiet / ende is groot perijckel gheweest dat sy geheel tot as-
 sche soude verniet werden. Maer ghelijckerwijs den voghel Phœnix
 upt syne verbrandinghe wederom haer leven scheyt / alsoo is sy oock
 upt hare aschen veel heerlijcker ende schoonder ghewozden / alsoo dat
 is ooc nu niet meer verwondert hen / dat lenter sijn Gout door her be-
 pzoeben des Viers noch schoonder werdt / aenghesien het aensien de-
 ses Stadts veel costelijcker is dan het te vooren was / door den pracht
 van hare by nae Conincklijke Dupsen / weleker binnenste plaersen-
 hout- werck so schoon ende blinckende zyn oft / etc. so konstelijck ghe-
 wocht zyn / dat daer niet en schijnt tot haren lof moghen toeghebaen
 te wozen. Maer om dat ic weet dat den Opebaer sijn Ouders door
 outheyt onmachtigh zynde / insghelijck onderhout ende boedet waer-
 om sy oock van eenen Petronius Arbitr, een Onderhoudster des ghe-
 trouwicheydt ende des liefde tegen de Ouderen genoemt wert. Waer
 van oock ghesprooten is het spreck-woort des Wets der Opebaren /
 comt my in den sin niet te verswijgen een seltsaem ende wonder dinc /
 welck van gheloofwaerdighe Mannen aldaer gesien is / ende is waer-
 digh dat onder de vermaerdste exempelen de Sacromelinghen na-
 gelaten werde: Dat een Opebaer upt het Veldt wederom kerende / als
 hy sach dat de vlamme ontrent zyn Nest heeft beghinnen te comen / tot
 ghewisse ondergancck van zijne Jongen / de welke nu al redelic groot
 waren / maer nochtans niet konden vliegen / op alle manieren gesocht
 heeft de selvighe midden upt de vlamme werck te boeren / ende dat hy
 ten lasten gheen hulpe aende selvighe meer siende / met uytgherechte
 vleughelen hem selven op het Nest te neder gesmacht heeft / ende met
 haer gehele Lichaem de jonghe bedeckt / als willende gaerne met hare
 lieve jongen (welcker leven sy wan- hoopten) steruen. In dese Stat
 is niet ghebozen maer opgeboedt (want men dit oock seggen moet /
 aenghesien daer veel aen ghelegen is de gebreken ende het sennu open-
 baerlijck te kennen) wel den alder voornaemsten Ketter David Iorisz.
 upt een verwozen ende slecht gheslacht / van een Slaef- maker. Welc-
 ken

ken David ghelijck hy van een cloeck ende subtyl verstandt was / alsoo was het selvighe oock verkeerdt ende boos / op welckers Lippen als eertijds op Pericles die wel-sprekende ende sin-hoogende Swadela geseten heeft / so heeft hy de ghenoeeden der Menschen als betobert / ende niet vzeemde Optuien onderwesen zijnde / getrocken ende om-gevoert al waer hy wilde. De boornaemste lof ende prijs van Wolle te Weben ende van Wolle-lakenen heeft eertijts by dese Stat bestaen / overwinnende het Vlaemische werck, waer dooz ooc obermits de sonderlinghe goethepdt ende uptaemende Const / het Laecken dat aldaer ghemaeckt was / plach genoemt te werden Delfs Payck, als zijnde het beste ende het uptnemenste.

De beschrijvinghe van Leyden.

N A comt te voozen Leyden, welck alsoo IIII.

ghemeenlick ghenoemt werdt: Dese Stadt sal gheen Steden van Hollandt in claerhepdt ende schoonhepdt wijcken / welke / indien te haer oude ende daerom vermaerde ende eygen naem toe ghetuyght ende toegheschreven sal hebben / sal so het selvighe soo ghewillichlyck toe laten / als eertijts doen vande Romeynen de selvige haer ghegheven werde. Derhalven segghe ick vastelijck dat dese Stadt ghenoemt is gheweest Lugdunum, ende ick steune op drie vaste ende sekere argumente / dooz de welke de waerhept plach ondersocht te werden: te weten / op de onghetuyffelde waerhept der Schryveren: op de voetstappen des oude Tael: ende op de ghelegenthepdt des plaets / welke Instrumenten des bewijsinghe ick hier voozt sal halen.

Dooz al comt my vooz Anthoninus, Aetheur des Roomsche Itinerarij ofte Reys-boeck / ghelijck den Titel te kennen geeft / indien hy niet meer behoozt ghenoemt te werden Marcianus, doen welcken wy nae het ghetuygen Stephani Byzantij, bevinden een Boeck gheschreven te hebben / wiens Tittel met den voozgaenden over-een stemt / te weten Itinera ab Roma ad clariora Oppida, dat is: De Reysen van Roma tot de vermaerdste Steden. Dese noemt claerlijck ende duydelijc Lugdunum ende Caput dat is het Hoofst / Germaniarum, by het Hoofst nemende vooz het beginsel / ende by Germanias de eerste ende tweede Provincien verstaen / van de welke wy op een ander plaets ghesepst hebben / ende niet ghenoegh zijnde dat hy het alsoo genoemt hadde. Volgens zijns vooz-nemen so verbolght hy de reys van Lugdunum het hoofst Germaniarum daer by verstaende beyde Neder ende Hooch-duytslandt, tot Albiniana Castra, oft Alfen, ende van daer tot Traiectum dat is Vrecht, ende alsoo tot Argentoratum oft Straetsburgh toe. Hier toe comt ooc de ghetuyghentisse Ptolemaj, welke is een seer naerstigh beschrijver vande Cosmographe, de welke daer een Letter toe doende noempt het Lugodu-

num, (het welke by die ghene welke Griecx kunnen / wel weten dat het niet vzeemt is in de sprake.) Maer tot onderschept van dit Lugdunum welke is in Franckrijck / daer by doende Batavorum, want also leestmen daer in't Griecx Lugdunum Batavorum. Nu soo pemaat dese name naer seltijck onder soecke / ende schrypelijck luyfere nae het gesluyt der Letteren / sal by oorzelen dat de name Lugdunum niet seer van onse Tale en verschilt. Want Lugdunum schijnt ghenoeit te syn a' s Luyckdunum, overmits dat het upt de Sandt-dynen (de welke de Griecre een by nae ghelijcke woort Dinas noemen, boven upt scheen / ende sich verre hertoonde de Schepen de welke aen quamen upt Britania oft Enghelant, door het Gat vanden Rhijn, welcke een groot stuc weeghs aen beyde canten met soodanige Dypkens ende Venbelkens beset was. Oft overmits dat Lugdunū het eynde en eenichsins de beskuytinghe van die Dypnen was / van dat woordken Luyck, waer mede een beskuytinghe te kennen ghegheven woort: Hoe wel dat eenen Goropius raemt dat niet dit woort te kennen ghegeven woort / een Duyn des ghelucks als oft hersoude zyn Luc-Duynen. Bonæ fortuna tumulus.

Op dusdanighe manier e achte ic dat van Luycdyyn, eerst Leygdun, daer nae Leydun, ende voorts Leyden, ten laetsten oock Leyen by den Menschen is aenghenomen ende ghebruyckit gheworden: Ende oock niet ongherijndelijck schijnt het van weghen de laechepdt der Dypnen ghenoeit te werden Lege-dunen, twelck luydt met het schryven van Ptolemæus. Beschelijcken afzueck der Letteren heeft oock gesleden Lugdunum, welck een vermaerde Stat is in Gallia Celtica, twelcke ghebroocken ende verborven zynde / nu Lyons ghenoeit werdt / ick en kan niet ghevoelen met Nouiomago, den welcken de naem van Leyden wil al te bedwonghen trecken van een seereke Legioen welke de Romeynen tot Garnisoen aldaer ghelept hadden / als of voort het aenromen deses Legioens op die plaetse nopt yet gheweest ware. Want die reben de welke den oorspronck deses naems wil trecken ende byenghen van een gemeyne Save-conduyt, twelck wy in onse Tale noemen een Gheleyd, moet verre wech geworpen ende verdoeben werden / even als of daer een seker Garnisoen ende Conbop oft ghelepdinghe bereydet soude zyn gheweest / om de reysende luyden te byenghen ende te leyden in byre plaetsen daer sy upt her perijckel waren / overmits de vzeese van een seker dicht Bosch / twelck seer ghevzeest was van wegen de woesthepdt ende schyzickelijke eenichepdt / ende seggen dat het seer onbruy was door de Leghers der wilde wreedde Dieren / ende door wreedde Moordenaers / ende dat niemandt daer ghenade mocht vererijgen.

Alle welke dinghen ick meyne dat oock den Crassus soude moghen doen larchen / de welke nochtans nimmermeer bebonden werden te larchen / waer door hy oock Agelastos ghenoeit is. Alsoo en is daer gheen so onbeschaemde logen / de welke niet eenen Woordstander heeft.

Ten schijnt oock niet de waerheyt gelijk te zyn / dat den Oeber des

Ribbers / aen de welcke Scheyen swaer met Coozen geladen aen quamen / soo dicht met Boomen is beset gheweest / dat het niet toegelaten soude zijn gheweest by te varen. Nu come ick tot het derde / waer dooz alles warichheidt ende twijfelinghe wert wech ghenomen / ende de hooggaende dinghen bevesticht / te weten / de ghelegghentheydt ende situatie des plaetse / welcke de aldersekersten Wyser is / welck soek den genen / die de leydenbe Riviere volght (nae den raet Plauti) den Werck sal wijsen upt Ptolomæi Cosinographie, welckers Metinghe / de welke nauwer ende netter hebben gherekendt dan andere / van Bononia in Byzantijc aff / oorzelen / dat se niet geen andere plaetsen beter ooben comt ende passet : Hoe wel dese reden sommighe bedrogen heeft / onder de welke mede is eenen Bilibaldus, ende in dese saecke verweret zijnde / noch hem selvé connende daer upt reddden / raemt hy Lugodunum somwijlen Septi-montium dat is Sevenberghen, somtijds Goricum, op een ander plaetse oock Geertruydenberghe te zijn.

Stofflerinus in Duptlant / beginnende den Acribodum / ende alle plaetsen in't besonder te meten : heeft ghemeynt dat Lugodunum, Traiectum oft Vtrecht was. Op dat ick van dit argument epndighe / moet ick t'geschift Antonini ondersoeken / en de oorzaecke des name der Cooren-huyfen / waerom ooc dooz den derden Canael oft loop des Rhijns maer niet dooz de Maes de toevoeringhe des Coozens gheschiedt zijnde oock van Alphen sullen wy sommighe dinghen moeten upleggen / dienende tot versterkinghe onses ghevoelens. Soo heeft dan den middelsten Stroom oft Mondt des Rhijns / welke van andere beswegghen is / maer van Plinio gheseydt / welke oock alleen tot op desen dach den eyghen naem des Riviers behouden heeft / de andere als verzeemt ende overghegeven zijnde / eer tijdt is Vtrecht, daer nae Alphen, daer nae oock Leyden verby ghelooopen / ende ten laetsten hem selven ghelooft in den Oceanum niet verre van Car-wijck, welck een jegelijck kennelijck is : Alhoewel hy oock de woorden des Schrijff-tafels Antonini niet wiste. Hoewel het selvighe nochtans claerlijck daer upt blijkt ende te kennen ghegeven werdt / aenghesten oock de oude leydinghe des Waters het selvighe te kennen gheeft / het welke hoe wel teghen Stroom / nochtans stil ende lantsaem loopende ontfine Coorvaerders-scheyen met Coozen gheladen / comende upt Britannien, op dat daer van de Castelen met Garnisoen beset zijnde (welcke hoe Horrea dat is Cooren-huyfen genaemt werden) Probande ende Lijstochte soo veel als ghenoech was / upt ghereyckt soude werden. Maar op dat niemant meyne dat het een gedichtsel is / dat de sterre der Romeynen lants des Rhijns Oever ghesteldt zijnde / Horrea oft Cooren-huyfen zijn ghenoecht gheweest / laet die den Poët Aufonium hoozen / den welcken aansprekende den Rhijn in dat uptnemende ghedicht vele hy noemt Mosellam, belovende oock dat hy des Riviers lof hzeder soude verclaren / seyd albus,

Beschrijvinghe vande voornaemste Soeden
Addam praesidijs dubiarum condita rerum,
Sed modo secuirs, non Castra, sed Horrea Belgis.

Het selvighe Vocabulum oft Woordt ghebruykt oock Marcellinus in het achtthende Boeck snyder Historie/sprekende van den Keyser Iuliano, den welcken als hy voor hadde eenen Krijghs-tocht teghen de Alemans seyt Marcellinus, dat hy voor al dat besozght heeft / dat / eer hy den Krijgh aenveerden / alle Steden vande Duytsche ende Francis te voozen vernielt zynde/haestelijck ende tijdelijck wederom krijghende/sterck soude maechen: daer nae doet hy oock hy/ dat hy oock Horrea of Cooren-huyzen inde plaetse vande verbrante soude laten bouwen / al waer dat op-ghebaen mocht werden / de Dooz-raedt ende Lijf-tochte welke daer ghewoonlijck was toegebracht te werden vande Brittanis oft Enghelsche. Ende het is ghelooffelijck dat de Casteelen ende Sterkten verandert zyn / ende aenghenomen tot den naem van Horrea oft Cooren-huyzen / als daer in Belgio Bzeede was / naedemael de Duytsche overwonnen ende ghetemt waren: ghelijck oock de Werskens Aufonij te kennen gheben. Maer waerom de Romeynen de Maes niet en hebben verhoosen tot dese toe-voeringhe/ dunct my dat ick dese oozsaecke daer van ghevonden hebbe: Eensdeels / overmits de verscheyden aenstooten van veel Eplanden voor welke sy vreesden almen eertijdes plach voor de Symplegades, overmits de seer cromme keeren der Oeveren/welcke haer nae de verscheyden beuoghinge des Zee / ende nae de Winden moeten voeghen / welke Eplanden doe de Zeelanders toe quamen/ende die zyde van Holland beschutteden: Eensdeels oock / overmits dat het gheweldt vande Maes/welck haer met een woeste Wondt verstoort / de Zee hoogher maechten ende meer perijckels verhoonden: Eensdeels oock om dat overmits den stercken af-loop des Rovers de Schepen weynigh vorderden / ten waer sy de Wint sterck mede hadden. Alle welke dingen in het Middell-stroom des Kijns lichter waren/overmits men aldaer lichtelijck mocht aencomen van weghen den soeten ende cleynen Stroom/ ende datmen aldaer ghemackelijck mocht op-comen door de ghelegentheyt der treepaerden/als den Wint oft teghen was/oft stil was ende leggen ginck.

De ghelegentheyt ende situatie van Alphen, welke den Aetheur des Reyf-boecks seyt dat thien duyzent treden van Leyden ghelegen is / behoont ende beduydet ghenoech dat Lugodunum geen andere Stat is. Dese rupinte oft windte maecht twee Hollandische Wiken/welcke een die cloeck te Doet is ontrent in drie uren soude af-ghaen / ten welcken plaetse dat gheweest is het Leger der Romeynen, met namem Albiniana Castra. Is buyten alle twijffel op een hooghen Heubel / de plaetse heftich zynde door de here/ de welke daer besocht wert/welcke over vijf-ende-twintich Jaren gheopent zynde/ heeft ontdeckt onder het graben een viercantighe Steen/ met dit opschrift.

O. ADELART, D. NON AVG.

Dit Legher heeft synen name betomen van eenen Albino, Oberste zynde van eenen hoop Crighf-volck / ten sy dat yemandt soude willen segghen datse Alpheniana Castra mosten ghenoomt werden / welcken doorszpronck des woortz / beter ober-een comt met de ghebruyckelijcke namen / dat het te weten zyn name soude hebben van eenē Alphenus Varo, Lepdtsinan der Batavieren / vande welcken mentie maect Tacitus lib. 18. met dese woordē. Accessit recens auxilium Varus Alphenus cum Barais. Dat is / daer is toeghecomen nieuwe hulp ende bystant / Varus Alphenus met de Bataviens. ende oock Plutarchus in Othone. Welcke getuyghenisse ick daerom bybrengē / op dat soo yemanden / of dese of die name behaeght / sy hebbe exempelē waer mede sy sich beschermen mach. Want het Doorp / welcke op dese tijdt vermaerd is doorszynē Turff-moeren ende Marcht / is Alphen ghenoomt / t'welcke niet en verschilt van Albin, want men lichtelijck kan wijcken van Albin tot Alfin, ende daer van tot Alfen, oft ghelijck het beter gheschryven wort tot Alphen, want het gheslachte Albinorum of der Albiners is seer out ende Edel gheacht gheweest te Roomen / t'welck Julius Capitolinus in Clodio Albino verhaelt. Maer ick / te vreden zynde dat ick dit verschil te kennen ghegheven hebbe / segghe hier niet sekere van: Maer van weghen de ghelegenheyt ende bequaemheyt des Sibiers ende des Zee / ende nae-byheyt des Havens / is het ghelooftelijck / dat dese Stat in verhandelinge ende Coopmanschap seer toeghenomen heeft / doen de Mont des Sibiers noch niet gestopt en was dooz het onrecht der Duppen. Gaē by de Stat leydt Roomen-burgh tot op desen dagh

Alphen.

Romæburgum.

toe / alsoo ghenoomt van het Romeynsche Garnisoen, ghelijcker wijs de naem oock mede brenght / een plaetse eertijds toe-gheeyghent vooz Crighf-lieden / nu vooz Nonnen ende Bagijnen. Is vermaerd dooz verschepden Outheden of Antiquiteytē / de welcke met groote hoopen uptgheroept zyn over de sestig Jaren als de Fundamenten opgegraven werden: Onder de welcke waren twee Leeuwen van Coper ghegoten / met het Beeldt des Goddinne Palladis, welck van haer niet bekent was / ende veel Silbere ende Coopere Munten Antonini, Neronis ende van meer andere / welcke Maximilianus den Keiser hem geschoncken zynde / met hem ghenomen heeft Anno CIO. IO. VIII. Oock met de beenen van een Mensch / soo groot zynde als een Deus / wiens schenē soo groot was / als een middelbaer Mans Schenckel met de Dye tot de Heupen toe / wiens Panfier of Rinck-krage maer van Roest uptghegeten / my getuyghē heeft de Priorinne van dat Clooster (een Godtzalighe bedachte Vrouwe zynde) dat sy die langhe bewaert heeft.

Dese heeft mijn oock aldaer verhoont een sekere plaetse besmet ende onreyn dooz bedriegherijen ende Spoocherijen der Duppelen / al waer het gheneyne volck meynt dat een groote Schat aldaer verborghen

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

ghen is/ende bande Dupbelen bewaert wert/met ghelouffte schade ende verberff der ghenen die daer nae graben. Onder andere Zuwelen werden dat een Baender-Heer van Gaes-beck, heymelijck wech genomen heeft een groene Ghesteente/so groot by nae als een Ocker-noot/ ick achte dat het een Smaragdus oft Iaspis is gheweest. Hippolitus een Oversten Frisa, heeft niet sonder veel bidden bekommen een Cop/houdende een Pinte Wijn/welck uptghenomen rierlijck ende fraey was/maer Cerde-werck. Ick hebbe daer oock cromme Tighels gesten/waer op stonde EX GERM. INF. Het onervaren Volck heeft eertijds dat Casteel ghenoemt Rooden-burgh, van weghen de roode Tighelen ende Tegulen waer mede het bedeckt was. Te Leyden by nae midden in de Stadt op een hooghe plaerse staet seneu Pyrgus, op onse Tale noemen sy het den Burgh, met ronde Muren/rontom met ghewelfde booghen/welcke sommighe schryben dat van Engisto opgebouwet is/als dien byomen Dan/cloech zijnde in raet ende daedt upt Britannien Overwinner was thups ghetomen/ontrent het Jaer des gheboorte Christi vier-hondert. Een plaets onbequaem om te bewoonen/overmits daer gheen Mursen zijn. Het middelste is beset ende beplantet met Ooft-boomen: Daer in wert oock ghesien een seer diepe ende rupine Put/de welke het haest-gelovende Volck seyt/dat speen ganch onder de Werde heeft/de welke men ghaen mocht tot het Wayen-hups der Romeynen nae by Cat-wijk. Welcke ghedichtsel lichtelijck verlepdt wert/overmits dat gheheele Landt ende die streec nat-achtich ende beemdtich is: Ende also niet zijnde toeghelaten hebben/dat so diepen Wjine over de vier dupsent treden onder den Ahijn soude dooz gegaen hebben. Van desen Burgh hebben haren vermaerden Naem de Burgh-graven, eertijds machtighe Baender-heeren, Vrij-Heeren van Leyden, welck ghebiedt ende recht by die van Wassenaer onvermindert ghebleven is/mede met de besittinghe van Rijn-landt ende de Thollen/ tot dat in het Jaer CIO. CC. II. als Iacobus ghestorven was/ zijn Dochter Christiana, wiens Wochdijde de Prins aengenomen hadde/van alle hare Erfelijcke successie / is verdoof gdelwozden.

De besittinghe van Leyden (welcke overmits de ghescheurde Brieven des Graefs, van wegen eenich onrecht/ontcomen was) wederom tot het rechte Hups/dooz de weldaet des Godtsalighe Bronwe Iacobus, ghebrocht zijnde / heeft tot sich gheeroghen Philips van Burgundien, van den welcken Iacobus de Soone Henrici, openbaerlijck op eenen Rijckdagh met eenen stouten ende wreede reden heeft derben wederom eppschen ende begeeren het recht ende besittinge vande Heerschappige spns Groot-vaders maer syn wensche ende wille tegen een machtigher niet kunnende vererrijghen/ heeft nochtans sommighe dinghen bekwurven dooz onbillicke Wetten. Doozder de Stadt is seer versterct met prachtighe Timmeragten ende Mursen der Edelen. Heeft drie Parochie Kercken / in welcker eene die Pancratio toegeeygent is/

Is het Collegie der Canonicken. Ende andere (die S. Pieter eygen is) wert gethoont Broot verhart tot een Steen/ welc in een Iser kistken met Iseren Tralien sterck gemaect zijnde/ bewaert wort om de Paro- melinghen dit wonder Miracchel te behoonen. Dit is alsoo toege- gaen: In het Jaer 116. als het seer Dieren tijdt was/ heeft een ar- me Vrouw/ hebbende vele kinderen/ haer Suster/ de welke seer rijk was/ ghebeden om wat broots / op dat hare kinderen niet van hong- gher zouden vergaen. Dese seyt dat sy geen heeft / ende heplichlijck by Godt sweerende/ wenscht/ soo sy eenigh broodt in Dups hadde/ dat het steen werde: Ende alsoo is op haer ghebeden haestelijc dit Miracchel ghevolght. Dese Stadt heeft oock Straten de welke repnder zijn van buplicheyt ende slijck/ dan op sommighe plaetsen de Dupsen.

Midden dooz de Stadt loopt den Rhijn. Het landt dicht onder de Stadt bzenghet seer vrichtbaerlijck voozt groote ende schoone sluyt- Coolen/ ende allerley andere goet Warmoes-crupdt. In dese Stat is gebozen lan de Cleer-maecker, van verwoyden affcomst / een bedrie- gher/ hebbende subtyl verstandt tot allen dingen/ het Hooft zijnde van- de Weder-dooptsche Secte, de welke dooz bebeckelen des geveynstheyt ende dooz heymelijcke conste/ met sonderlinge wel- sprekentheyt te sa- men geboeght zijnde / is tot seer hooge gebiet ende heerschappij ghe- raecht/ ende seggende dat hy nu boven allen Menschen verheven was/ heeft hy te Munster willen Coninck ghenaeamt werden: maer als hy syne wellust nu een Jaer lanck volbracht hadde/ heeft hy een recht- vaerdighe straffe van syn sotte gemoedt met een doodt (zijne verdien- sten waerbijg zijnde) betaelt. Dese Stadt heeft in't Jaer ons Hee- ren Christi 1574. gheleden een seer sware ende jammerlijcke Beleghe- ringhe van het Spaensche Crigh- volck/ alsoo dat daer dooz hunger ende Pestilencie verginghen ofte stozven / zeven dupsent Inwoonen de Poozteren ende Burgheren/ wiens verlossinghe alleen de Goddelijcke macht moet toegheschreven werden.

De beschrijvinghe van Amstelodam.

NA vermaendt ons de Dydze dat wy tot v.
Amstelodam comen/ wiens fame een pegelijck kennelijck is. Het is byten alle twiffel/ dat dese Stadt haren naem gerre- gen heeft van de Riviere Amstel. t' Is oock kennelijck datse onder het ghebiedt is gheweest vande Amstelijns, welke is geweest een seer rief- selijck ende heerschende ghelacht. Dese is de alder-vermaerdste Coop- stadt/ machtich van Mannen ende wijckdommen/ ghelegen in het binnenste vanden Hollandtschen Inham der Zee. Behalven de bes- scherminghe diese upt der Paruyzen heeft/ is sy oock sterck van wegen hare Fortificatie / en is op een Woerach- achtige ende onbaste gront gebouwt/

ghebouwt / welke is de oorsaecke waer omme de Fondamenten der
 Timmeragien met onuytsprekelijske costen moeten gheeydt werden
 met groote Balken en Boomen met Hey-blokken daer in Deyen / of
 te Hoyt daer onder legghende / met groote Balken aen malcanderen
 vast ghemaeckt: Jaemen meynt dat de Fondamenten soo veel costen
 als het gheheele andere deel des Timmeragie / ja ook sonnydts veel
 meer. Doozwaer ick meyne datter gheen andere Coop-stat ter We-
 relde is / daer meer Mens-scheyen ofre Hulcken afvaren ende aenco-
 men dan tot Amstelodam, also dat by deseuytneemde / de andere Coop-
 Steden niet veel en zyn. Want my ghedericht dat op een sekeren tydt
 drie hondert Coopvaerders-scheyen mer Coozen ende Schijtsche ende
 Deensehe Waeren gheballast / binnen acht daghen aen-gecomen zyn/
 ende den last al meesten-deel leedich ende quyt ghemaeckt werden.

Nota.

Daer sijn te
 gewoontich
 te. Nuyt en
 adere raep-
 heden meer
 in Winterda
 als soemde
 bouge enna
 volgeit ste-
 den / die ten
 finen tijde
 (soen hy dit
 beschreef)
 waren / wel-
 ke a. l. te sa-
 men tot op
 desen dach
 by my So-
 destryt Voor-
 in onse bes-
 der-duytse
 Gale is bes-
 segheden / en
 met groote
 costen / wa-
 re moeyen /
 lastigen ar-
 beyt veel be-
 hiet / ter eer
 dienst en lof
 van die van
 Hollandt en
 West-byel-
 lant geept
 digh.

An. 1609.

De Stadt werdt bequamelijck dooz-isoopen met vier Sluysen / de
 welke alle vuylichheydt met de Ebbe des Zee lossen ende uytwerpen/
 ende keeren het hooch-wassende water met een volle Waen ofte met
 een Tempeest / Ende de Scheyen zyn in een seer vyje ende bequame
 Haben. Dese Stat hadde Giselbertus Amstelius (van welckers stam-
 me / trouwichheydt ende bescherminghe ick teboozen gheseyt hebbe dat
 dese Stadt was) dooz twee-hondert ende t'sestich Jaren laten sterck
 maerken met Bolwerken / Doozen / Toozens ende Houte-bzuggen/
 als den Prince Iohannes doodt was / dooz welke saecke hy seer benij-
 det is gheworden / ende syner Stedts-lieden saecken in perijckel ende
 last heeft ghebracht: Want syner Lants-lieden ghemoeden verbittert
 zijnde dooz die Rydicheyt / ende all' t'samen-spannende om uyt te blus-
 schen den ghemeynen byandt / als oock de Vrielen het voornemen der
 Kennemers by-sonden / hebben sy lichtelijck afggheworpen ende ver-
 byandt de Sterckten / de welke al te swack waren teghen het ghewelt
 ende raserije. Daer nae in het Jaer 1482. heefse beginnen met Nuy-
 ren omringhelt te werden. Waerlijck dit schijnt die Venus te zyn / de
 welke uyt de Zee haer Hoofst op-sekende / ende het Hapz uyt-beyden-
 de / Apelles schijnt willen te kennen ghegheben te hebben. Dese is in
 boozghaende tijdt / eer dese Troublen op quaemen / met so grooten me-
 nichte van Wyheemsche verbult / dat de Dinghel des Stadts de helft
 rupner ende wyder ghemaeckt zijnde / binnen rozten tydt gheen leghe
 plaersen ofte pleck soude gehad hebben / waert dat het den Kaet raet-
 saem hadde ghevonden. Dese ist / de welke Belgica met vecht (het sel-
 bighe eens oft twee-mael / insonderheydt als het quade jaren waren /
 beproeft hebbende) mach bekennen ende noemen haer Schappraey / ge-
 lijck Caro van Cicilia doozdelde / ende hare Schuyze. Versus Iunij.

De beschrijvinghe van der Goude.

Sommighe

Sommighe meynen dat de Stat ter Gouvv
 zijnen Naem heeft van eenen Vrouw gheenaemt Gouwken: som-
 mighe bande der gulde Wepp-hanen ende verghulde Lepen ofte
 Dack-berdekens/mer de welke den Coozen/ tot een vooz-beeldt van
 groote pracht (nae-bolghende de Romeynsche) eertijns bedeckt is ge-
 weest/aengesien oock des Tempels Panthei dack van Agrippa gebouwt
 met zilbere Dack-berdekens is bedect geweest. Ende Plinius schryft
 dat Carulus de Copere Schalien des Capitolij verghult heeft gemaect:
 Maer ick meyne dat dese Stadt haers Naems oorspronck heeft van
 het Deensche woort Gouw, welck beteykent ende te kennen geeft den
 Dijk met eenen Water-loop om-lepdet/ende beteykent oor der Ca-
 nael des Water-loops selfs. Dese Stadt is gheleghen aende Ysel,
 welcke heel verscheyden is van die Ysel inde welke den Rhijn loopt/
 jae is meer een Dooze ende als een Verlaet / ghelepdet ende ghebracht
 zijnde up die Gracht/ de welke dooz Vtrecht nae Vianen toe ghelepdt
 is/welcke eerst tot Yselsteyn aen comt/ ende dan te Montfoort: Daer
 nae looptse dooz Oude-water met een cleynen ende ondiepe loop: Daer
 nae looptse woort by der Goude grooter aldaer zijnde van Wateren:
 Ten laetsten/een matelijcke Gebiet gelijk zijnde/recht ober het Dooy
 Yselmonde (welck luydet de Mondt oft het Gat vanden Ysel) loopt-
 se inde Merouwe, al-Waer sy dooz den Stroom ende Vloedt des Zees
 meerder werdt/ende eben als een rasende Zee,dooz de Golven op-ris-
 sende / smackt ende smijt de Scheyen ghins ende weder/opsponder als
 den Stroom teghen den Windt af-loopt. Is een oberbloetighe
 Stadt van alle dinghen/obermits die bequaemheyt des Riviers/des
 Daves de welke is als de Magen-darm is in des Menschē Lichaem/
 aenghesien sy tusschen beyde al ontfanght al wat Hollandt, Zee-landt,
 Brabant, malcanderen upt-reycken ende toe-seynden. De Historie
 verhaelt dat de Fundamenten van dese Stadt zyn beghinnen gelepdt
 te werden in het Jaer onses Heeren 1262. In de selvighe ghelije ooc
 te Schoon-hoven / heeft Iohannes Graef van Bulos (dooz het toe-laten
 van zyn Vader Iohannes Prince van Hollande) een Casteel gebouwt/
 Tol-huyfen op beyde plaetsen aen-stellende / om den Chol ende Im-
 post te eysschen / eben soo grooten lof/ Godt-wouwets waerbijh / als
 Aristides, de welke den eersten de Griecken, welke van alle lasten vrij
 waren/Chollen ende Imposten op-ghelepdt heeft / ghelijck Paulanias
 verhaelt in Arcacides. Dit Casteel wonderlijck gebouwt zijnde/als
 een alder-vrijsten toe-loop tegen alle periculē, is vande Staten van Hol-
 landt verordineerdt als een Schat-camer ende bewaer-plaetse vande
 Bullen ende Privilegien haer vande Graven van Hollandt verleent ende
 ghegheven. Geen Stadt bynae heeft byzuchtbaerder ende beter jon-
 ghe Planten ende Enten/ Welcke niet alleen vande om-leggende Pe-
 derlanders/maer oock van herre Landen seer begheert werden / met
 de welke

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

de welke men siet dat alle ledige plaetsen / de welke rontsom binnen de Duyzen zijn/bezetter zijn: Jaer oock alle het land t'welck buyten rondtom de Singel leydt is daer van vol / hoe wel het al laegh land is ende waterachtich. Ick wete niet oft erghens wyder ende ruymere Kercke is / de welke in het Jaer onses Heeren 1551. den 12^{en}. Januarij dooz het Vier vanden Hemel is verbrandt / het welck certeyn seer miraculeus is gheschiedt / want hoewel de Kerck rondtom omringelt zijnde met Biedt-dack / verbrande ende vande Blicxem geraecht / welke nu met groote costen weder op ghebouwt / de boozgaende heerlicheydt ende rupnichepdt te boven ghaet. Heeft een seer ruymte ende groote Merckt / by nae de soyme van een Sp hebende / in wiens middelste des Heeren Dups staet geordineert / om gaedt te houden / Recht te spreken / ende des Stede saecken upt te rechten : wiens onderste deel tot een Halle verordent is / ende met Pylaren onder-set zijnde / ende soustigh met Boghen over-welft zijnde / gheeft een sonderlinghe vernuft te kennen des Werck-meesters van die Stadt. Dat moet ick booz al niet verfwijghen / datter inde gheheele Stadt niet een Dups en is / daer geen Water booz by loopt / alsoo is sp over al ghebept dooz de Grachten ende Water-loopen / hier in by nae nabolghende Venetien, waert dat sp alsoo op de Zee lach ende die daer aen comen mochte.

Du hebbe ick tot noch toe de groote Steden van Hollandt beschreven. etc.

De beschrijvinghe van Enckhuysen.

VII. **E**Nckhuysen meyntmen dat syn Name gecregen heeft vande enckele ende alleen-staende Dupsen / de welke in het eerst niet dicht staende even als op een Doyp / daer nae dichtser zijn gheworden : Want dat gheeft te kennen dit woort Enckel-Huysen. t' Is een schoone Stadt / sterck zijnde dooz de Natuyre ende gheleghentheydt des plaetse / ende de rasende Zee teghen-gheworpen / op de welke sp (op der uytterste kant des Herde ghelegen) niet en past : Is geluckich dooz de sigchdommen welke sp ter Zee becomen heeft / Verciert meestendeel met Steene-Dupsen / wepnighe houten overmits het perijckel des Brandts / welken sp eens oft twee-mael geboelt hebende / seer vreeft. t' Is kennelijck (upt de Historie) dat dese Stat ontrent het Jaer onses zalichepdes 1297. het Vier daer in gheworpen zijnde / dooz den Heere van Arckelende dooz Puteanum vbandelijc ontsteken zijnde / ghebrandt heeft. Wordt rondtom omtinghelt met een Duyz ende Toornen / dan alleen aen de kant nae Vrieslant toe / alwaer met onuytsprekelijcke costen een Dijk dooz de Zee gheleydet zijnde / van Wper gemaect / welke materie bequaemste is om de Zee tegen te staen

staen / op de soyme van een Haven / in sich begrijpt een ruym Water / bequame om te ontfanghen de Coop-vaerders Schepen. Daer is ooc een andere Haven booz de Schepen / by de welke staet een stercken Coozen / op den welcken in Warmoz-steen ghehouwen staet een gheturghenisse met een Disticho van my als ick noch een Jonghe was begrepen / welck doet ghedencken de listen de welke Carolus Hertoch van Gelderlandt ghelept hadde om in te comen ende in te nemen de bequameste Haven waer mede hy Hollandt alder-meest mocht quellen / in't Jaer ons Heeren CIO. IO. XXXVII. Waer ghenomen hebbende bequame tijdt om dat selvighe uyt te rechten / als het meestendeel der Jonghelinghen ende der Burgheren met baren besich ende doende is / daer toe dat hy gesonden hadde twee Schepen met Waegh-halsen / de welke haest andere Soldaten soude nae-ghelolghit hebben / soo haest daer een Vier-tepcken soude opghesteken zijn gheweest.

EnChVfaM InfIdIIs taCIIs fVb noCre fILenI
ObrVere adnIXa est GeLrICa per fIdla.

Dese Stadt heeft wel de pyss van het ghemaecte Sout / ghebouwt hebbende tot dien eynde kuyten de Stadt een groot stuck weeghs verre langhs den Dyck veel Sout-keten / alwaer men siet Sout-hoopen d'een aen d'andere / ende de Arbeiders nacht ende dagh sweeten.

De Steedif-lieden oft Burgers zijn seer naerstigh ende vernuftigh Volck. Sout/het welck sy met Werf-schepen brenghen uyt de Steden van Bretagne, maer rouw ende mozept zijnde / koocken dat in ruyme Ketelen / Zee-water daer by gietende / r'welcke de smaet des Souts verbetert / ende maecht alsoo het Sout wit / hoe wel dat vanden swarten roock / den welcken de Solpherachtige stoffe der Turben van sich gheeft / de gheheele Vaecken ende Keeten gheheel swarr ende dick van loet zijn. Want onse Landtschap / hoewel dat het heeft bequams Schut-gaten / waer in bequamelic het Sout-water soude moge ingelaten werden / gelijc in Italien en Vranckrijck geschiet / nochtans en heeft het niet dien stercken brandt ende hette der Sonne / welke nootsaekelijck vereyscht werdt tot het verbrzooghen ende verharden der Wateren / op dat het Sout te samē come / en in kleyne hoopkens verbrzoge.

En andere manier van Sout te maecken / verscheyden zijnde van desen / schijft Tacitus, dat hy de Hermunduros (welcke de Catten, uyt de welke wy onsen oozspront hebben / verbrzeben hebben) gebzupckelijc is geweest / waer dooz Water in een groten hoop brandende Boomen gheghooten zijnde / dick werde / ende dooz het Vier te samen quam / dooz eenen sekeren strjft der Elementen des Waters ende des Viers.

Ich hebbe oock verstaen dat onsen Vooz-ouders in haer epghen Landt naerstelijck hebben Sout ghemaeckt / eer datmen met Werf-schepen

Beschrijvige vande voornaemste Steden

Schepen nae Spaengien ende Bretaignen begonst te vaeren. Want upt verbande Cluypen ende tot Affche ghemaecht zijnde/maecten sy Sout met seer groote winst: Niet de Zee noch Sout-keeren (welcke men seft dat Ancus Martius eerst ghevonden heeft) ghebruyckende/ende voerden dat toe de om-legghende Landtschappen/ By het welke Water ghegooten zijnde schoonder blouck: Het werde ghenaeuwe Silt-sout, overmits het upt Cluypē met Bekel bespzingt zijnde/ door zekere const uptghetrocken was/tot welcken winst sommige so gantsch gheneghen waren/ dat sy haer gheheele Landen (als tot haer groot profijt zijnde)uptgedolven hebben/waer door sommighe meynen/dat het ghecomen is dat het Landt op veel plaetsen soo laegh is gheworden: Jae oock upt Turben (welcke Dari genoemt wort) tot Affchen ghebruyck zijnde/ ende met Soudt-water overghoten zijnde / lefen wy dat onse Dooz-ouderen Sout hebben ghetrocken. Welcke conste nu ophoudt overmits de overbloedicheyts des Souts welck Spaengien ende Vranckrijck toe-lynght. Dese Stadt soude met recht Nepruni Stadt moghen ghenomt werden / overmits het als dooz een onberanderliche ende toegheschickte ordinantie een Heerschappe der Zee ende der Schepen gehat heeft/ Mede dooz de gunst ende pber des Keysers Caroli ende des Coninc Philippi, aengesien geen van beiden in andere Schepen haer leven lichtelijck hebben derven betouwen/omme den Oceano over te varen/ende ooc om eenige Tochten te aenbaerden. Ende hier dooz voeren sy tot een Wapen een blauw Schilt met twee Sterren tusschen twee Haringhen gheseldt zijnde, overmits dat sy als eenen Haringh dooz de Zee henen varen/niet sonder sehere kennisse van beyde spitsen des Hemels ende den Sterren / nae de welke sy varen.

De beschrijvinghe van Hoorn.

VIII. **H**oorn is twee Mijlen geleghen van Enchuyfen, welck waer van dat het syne name heeft en weet ick niet claerlijck. Nochtans meyne ic dat het zijnen Name heeft ghenomen van die cromme ende seer langhe Haven / ghecroont zijnde nae de maniere van eenen Hoorn/hoedainghe forme des Havens noch oock heben-baeghs ghesien werdt. Sommighe meynen dat dese Stadt de Name ghecreghen heeft van dize Herbergen/ niet verre van het Verlaet staende/ t welck sy de Cuyt noemen/nae de Gracht welke de eerste Huyfen albaer waren/ vande welke de princypaelste Herberghe een Hoorn hadden booz in een Werdt upt-hangen / alwaer de Wt-heemische Gasten daer overscheypende ontfanghen werden/welc Huyfen van seer dicke Wapzen opgebouwet zijnde/ midden op de Marct tot op den Huyfighen dach ghesien woedt. Ick en wil hier niet by brengen de hooznemetheyt des glozie des Crighs/welcke men den Crom ofte

ofte Vlaef-hoorn moet toe-schrijven: beyde noemen wy het op onse Tale een Hoorn, als oft dese Stadt daer van haren name gheregghen hadde/hoewel dese tot haer Wapen soodanighen Hoorn doert. Hoe dat het oock is ick wil daer van gheen groote swaricheydt maechen/ dat is altyds kennelyck dat dese plaetse ontrentt het Jaer onses zalicheyds 610. 000. eertijds is beghonnen ghebouwer ende bewoondt te werden/ nae dat aldaer in die Cromte oft Inham der Zee dichtwils quamen Deene-mercksche Schepen met Ossen om die te vercoopen/ waer van oock noch van die tijdt aff de plaetse vermaerde is/ als waer veel Ossen-wepders comen metten eersten Ossen oft Hoornen windt ontrentt de April, wanneer de Deenen van het Hertochdom van Holst ende van Deenmercken pleegghen af te baren. Ick ghevoele dat dese plaetsen eertijds boozt de Ossen is vercoopen geweest/ overmits de velticheydt der Wepden/welcke daer seer rijck sijn van Gras.

Ick vinde inde Chronycke/ dat aldaer een houtte Kercken geweest is / toe-gheepghent S. Cijriaco, in wiens bescherminghe de Stadt is/ welke brupten den Dyck aen't aencomen des Zee gheseldt zijnde/ by gheval door den brandt afgebrandt is ontrentt drie hondert Jaeren nae dat het was beginnen ghetimmerd te werden. Dese Stadt wert ghenoomt de Hoofst-stadt ende vooznaemste Stadt vande West-Vriessen, vermaert door het Prelaetschap des Dekens dewelcke de Utrechtse als eenen Stadt-houder van West-Vriesslant stelden/ die sich nu begheeft onder de ghehoorzamenheyt van den Prelaet van Haerlem.

't Is een overbloedige Stadt van Cost ende Welc-spijs: aen wiens ene meeste helft de Zee aen loopt: het andere deel omcinghelen ghenuechghelycke Ackers ende vruchtbare Wepden/ met vermaerde ende seer rijcke Dorpen. Heeft ooc seer rupme Straten/ welke de Steden eer een Ciersel pleegghen te gheven. Heeft oock een vrjye ende stille Haven in den binnensten boesem/welckers ghemack is groot/maer eertijds grooter gheveest door een Eplandeken met een Dorpheit welke de Dampth ghenoomt was/ teghen over de Stadt ende Haven ghelegghen zijnde/het welcke het gewelt ende de kracht der Zee/welcke wyt den Zuydtwesten quam / teghenstondt ende brack.

Hoorn is vermaert door een lecker Caessel-spijs/ welke sijn Postkens welke nergghens aengener van smaec sijn: is ooc seer vruchtbaer van Peen, welke Wortelen rondt als Pinsternaecken boozt een leckere spijs gehouden werdt/ est onder de Vlaef-lieden werden die de Hoornsche genoomt/die welcke / so Plinius seyt/ dat Tiberius so gaerne gegeten heeft/dat hy die r'leken Jare van het Casteel Gelduba aen den Rhijn legghende/te Roomen tot sich heeft laten vrjenghen

De beschrijvinghe van Alckmaer.

IX.

Almeer, oft ghelijck het ghemeyne volck noemt Alckmaer is drie Mijlen ghelegghen van Hoorn, ende is het epnde vande Heerschappije der Kennemerlanders, is aen allen canten by nae met verſchepden ende groote Meeren omringelt/ in de welke ick achte dat den looy der wateren vande Dupnen afcomende gheruſtet heeft/ alsoo dat dese Stadt sonder twyffel haer name gecregen heeft vande menichste der Meeren de welke op de Cimbrische spraecke Meeren genoemt werden / als oft men seide Al-meer. Van dese hebbe ick verstaen dat thien Meeren dooz Verlaeten/ Water-molens daer by geset zijnde/ ende het Water dooz Doozen afgelepdet zijnde/ op sekere hooye van proffijt dooch gemaectt zijn/ Eensdeels dooz Egmonds ende Breederodens rjcdommen/ eensdeels dooz pziere bysondere costen van I^r. Dirck van Teglinghen Ontfanger/ ende van meer andere Burgheren. Der Meeren namen zijn dese : De Bergh-meer, groot dupsent twee-hondert onser Bergen / Dael-meer, Vroon-meer, Swijn-meer, Boeckel-meer, Heyloen-meer, Grebbe-meer, Tempel-meer, Cley-meer, After-meer: Gesten vijf : Voor-meer, Scher-meer, Beemster-meer, Diepen-meer, ende Waerder-meer: Welche ick daer om verhael / op dat sy de Name van Al-meer bevestighen. Welcher boornemen ende wille om die doogh te marcken sal beletten de groote woestichepde ende oock de gheleghentheyte van te visschen : Ende dit wooydt en binde ick anders niet gheschreben inde oude Handt-schryften der Prelaten van Vrecht, welke Al-meer schryben.

Sommit ghe meynen dat de t'samen-settinge deses wooyds/ soo die onthonden wert/ anders niet en luydet dan A lec meer, vande Wateren de welke vande Dupnen afcomende / dooz Voorkens inde Meeren t'samen liepen. Want by onse Dooz-ouders is den artijckel A, ghebruyckelijc gheweest vooz de substantive wooyden / in welkers plaetse by ons gherowen is Een, welke is een ghetal-wooyden/ ende het getal van eenen betepkenende/ waer hoe veel en wete ick niet. Welcken artijckel de Enghelsche voozstaen ende behouden / ghelijck als sy segghen/ a ringe, one ringe, met het eerste den ringh te kennen gevende/ met het andere eenen ringh/ welck onderschepdt in onse Tale verwert oft confusys is/ ende behoozen verbetert te werde nae de oude gewoonte : Maer haer lieder reden is gantsch onsmackelijck ende plomp/ de welke den oorspronck deses wooyds tot de Harnigen willen boegen ofte passen / als oft de ongheleerde ende Bouw-lieden het latijnsche wooydt Halec tot haer souden ghetrocken hebben / alsoo dat het soude ghenoeemt zijn gheweest Alec-meer, de welke sy dooz een Water-looy van Egmond op Zee op een ander souden ghebracht hebben. Dooz waer een oudt wijs praetken : t'welck ick niet wete waerom dat het Nannius een gheleerd Man alsoo beschreben heeft.

De op-bouwinghe ende stichtinghe binde ick dat toe-gheschreben wert

wert Agillo, een Godtsaligh Man / verre af-ghesondert zijnde vande
 raserije zijns Vaders Ractbodi, de welcke was bespottende de armen
 die Christum beleden / en t'Coninckrijck der Hemelen soude besittē / En
 als hy gedoopt soude werden / upt de Doop-plaetse oft upt de Donte/
 den eenen voet wechtrack. Dese Agillus septmen dat int Jaer onses
 zalicheyts 720. Vrielandt beheerschet heeft ende Almeer gebout heeft /
 welck indient waer is /alse mede een vande oudtste zijn. Maer het is
 een ybele reden / de welcke seyt / dat de Kerck aldaer van de Jode in het
 Jaer 600. ghebouwt is. Maer naedemael inde ghebendē boecken
 oft Chronicke gheen verhael ghemact wert / wanneer sy met Besten
 omcinghelt is / ende nochtans de Gronde-bouwswelen oft Fundamen-
 ten des Casteels vooz wepnich Jaren (doen hy teghen aen-loop ende
 gheweldt des Wyandts met Bolwercken ende Grachten heeft begi-
 nen omcingelt te werden) opghegraven zijn / ende vele segghen dat sy
 groote Steenen daer upt gheroepz jznde / ghesien hebben / ghelijck ooc
 Nannius selfs betuyghz / dencke ic dieper / en laet ooc ondersoeken die
 ghene de welcke die groote Steenen ghesien hebben / oft de Stadt van
 Agillo ghebouwt is ende Almeer is ghenoeupt gheworden. Dese
 Stat (welcke over vier hondert Jaren ende een / de West-Vrielen door
 het Water ghetomen zijnde / met den brandt verdurben hadden) is nu
 vooz het bespruyghen ende gheweldt der Wyanden seer beschermt met
 een Bolwerk. Heeft seer vele costelijcke Wyden / ende is overbloe-
 digh van Voghelen / Wiffchen ende andere Lijf-tocht van wegghen de
 sonderlinge gheleghentheydt der Meeren. Dese Stadt heeft over
 twee Jaren nae het overgaen van Haerlem beleght geweest vanden
 Spaengiaert / een alghemeyn Wyandt zijnde des Vaderlands, tot wel-
 ke te wederstaen haer de Wanhooye ghezyven heeft / want alle upt-
 vluchten benomen zijnde / is sy aen Brandt ghesteken gheweest / dooz
 de Hart-neydicheydt vande verbaeste Stadt ende van het Garnisoen
 welck soo daer eentighen utvlucht hadde gheweest / doen het eerst
 omcinghelt werde / soude de Stadt leedigh ende onbeschermt ghela-
 ten hebben. Maer terwyl de bevechtinghe lancksaem voortging / is
 daer over gheromen een ghestadighen reghen / den welcken midtga-
 ders oock de natticheydt des natuylijcke vochticheydt des Lands in
 het laeste vanden Werst / den Wyandt schandelijcken heeft doen op-
 breecken. Sy had oock by haer legghen / behalven het gheene daer
 wy af gheseydt hebben / andere Castelen / van de Hollandsche Princen,
 ghebouwt tot een bescherminghe teghen de wyedicheydt ende dertel-
 heydt der West-Vrielen, welck ongherust Volck / dooz gheen wederla-
 ghen ghenoech ghewaerschouwt wesen / den Hollandschen boodem
 met ghestadighe Inballen vermoeyden ende quelden.

Dese Castelen laegghen een Voogh-schoot-weeghs van malcande-
 ren / op dat sy niet ghemeyne bystant te lichter de welvaert der gheuer
 die in perijckel waren soude moghen staende houden. Nannius ghe-
 tuyghe

tuyght datse beyde van Marten van Rossum vernielt zijn geweest. Niet
 berde van Almeer wat meer dan twintich passen/septmen dat Verona,
 waer van de Velden noch ghenoemt werden / ghelegghen is geweest/
 een overbloedighe/bewoonde/ ende Wolck-rijcke Srat/wesende doen
 ter tijdt een eenighe Coop-stadt onder de West-Vrielen: Maer van soo
 groote sijckdommen werden seer clepne teykenen ghesien/eneen om-
 gheworpen hoop des Stadts / ende alleen eenighe Heubelen upt de
 verballen ghebouwen / (alsoo men vermoeden kan) overghebleven/
 welke de ghedachtenisse des naems tot op desen dach beschermende/
 nae de Oost-zijde tusschen Coc-dijck ende Langhe-dijck verre van daer
 ghelegghen / Veronenses Campi (ghelijckerwijs ick te booren aengeroot
 hebbe) ghenoemt werden/seer vruchtbaer van Cooren wesende/waer
 by het Doorp Pancratie gheheplicht ghelegghen is. Het is ghelooftelijc
 dat dese Stadt de voornaemste der West-Vrielen is geweest / ende hes
 Hoofst deses Wolck/een oorfaec ende Dienareffe des Crighs ende upt-
 sinnechepdes / om dat sy seer bequaem ghelegghen was om in Hollandt
 te vallen. Ende de Chronijcken segghen dat sy daer nae van Iohanne
 Hannonio den Grave/ overmits ghebzoocken trouwe/ende dickwils
 vernieuende wederspannichepdt verburben/ende tot den gronde toe upt-
 gheroept ende omgheworpen is geweest/ende den Ploech daer in ge-
 steldt zijnde/verboden wederom op te Timmeren/welcken men oock
 meent ghewilt te hebben/ dat de ghedachtenisse des Naems te niet ge-
 daen soude werden: Zae soodantigh ende onversoelick was den haer
 die sy haer toe dzoegh/darmen oock sepdt dat sy de Engheleche Hepr-
 crachten tot het verderf van dese bloepende Stadt verweckte / ende de
 selve de wetsinnicheit deses Wolck ten besten ghegheven heeft / nae dat
 door het verraedt des Burghemeesters Phobi den inganck toeghela-
 ten was / tot welckers ghedenckenissen och overigh is enen Tooren
 ghelegghen inde verballinghe der Casteelen nae by de Stadt/vermaert
 door den Naem van Phobus, waer onder men seyt (als van handt tot
 handt overghelevert) dat den Verrader/die een Laerse vol gheldt tot
 den loon zijns Schelmsstuer hadde/gheworpen/ende met Kerde over-
 hallen seyt. Ick hebbe verstaen dat de Historie van de omghewor-
 pen Stadt/die van een Priester beschreven was / in het Clooster Heyl
 bewaerdt werdt. Gulielmus Goudanus, Erasmi mede-ghesel der stu-
 dien/ ende tot Steyn inde selve maniere van leven ar bepdende/heeft dese
 Stadt ghedachtich geweest inde Historie van Hiero Scotus, de welcke
 bande Deenen omghebracht was met dese verskens.

Quos prisca Frisios olim dixere minores,
 Arctoo à Fleuo, pelagiq; venitis ab ora,
 Tum vobis Verona caput, nunc campus & arua.
 & iterum:

— Frisije, si quando bella vocabant,
 Dux Verona fuit, ac tanta gloria gentis.

Ick en weet boozwaer niet waerom de Chronijcken van dese Stede ghesweghen hebben/als sy die alleentijck oberlopende/simpelick genoemt hebben/ten sy by avonture dat sulcx geschiet is/ of booz de onbekentheydt der waerheydt/ ofte door den Spandelijcken haet teghen dese Stadt/ als willende de ghedachtenisse der selver gantschelijck te niete doen. Maer gheluckterwijs sy tot ghetuyghenisse des Jaers booztbruynghen dit halve versien/ ECCe Cadit Mater Frisla; alsoo is daer van oock openbaer bewijs/ de plaetse van het Kerk-hof door den naem bekent/ alwaer een Houten Cruys (vande Pacomelingen daer nae onderhouden/ om de ghedenckenisse ende oude Religie te bewijzen) ghesien werde. De laetste gheheuchghenisse deser Stadt is een Coperen Cloecken/hanghende inde Cercke van een Doorp/ het welck om een oorsaeck (my onbekende) Valcken-Ooghe genoempt werdt/ op hetwelcke men vint dat het te Veronen ghegoten is: Ende noch een ander van het selve Metael/welck tot Londen in Engelandt obergebracht is.

Nicolaus Vorstius, een Man van groote gheleerdeheydt / Rectoz der Leydtscher Schole / heeft my door een brief onder veel andere te kennen ghegheben/ dat hy van een Rechts-gheleerde van Coelen, een man van grooter authoziteyt ofte aensien verstaen heeft, dat inde Historie/waer in de Keyse der Elff-dup/ent Maeghden upt Enghelandt beschreven is / vertelt wort/ dat dese Maeghden in Schepen ghesteldt zijnde/ ende door een swaer ontweber ghedreven / tot Veronen aenghecomen zijn/ hetwelcke van dit ons Veronen waerschijnlijck gheseyt is/ om dat dese Coop-stadt ghelegghen was nae by den loop van die Rivier/ de welke upt den Rhijn haren oorspronck hebbende/ ende de Kennemerlanders van achteren besluptende/ booz by Crabbedam inde Zee liep.

Daer werdt oock noch teghenwoordigh by de Velden van Verona ghetoont een seer laghe ende holle plaetse in het Landt / daer men seyt dat den monde ende aencomen des Habens gheveest te zijn booz de Schepen die upt de Zee quamen. Dese heeft oock het gemeyne volcken der Bedickers/naedemael sy daer nauwelijck wat van ghehoort/ Jae van ghedroomt hadden/ende dat de geloofwaerdicheyt der Historien ontkenden/ dat sy over ghene zijde der Alpes ghelegghen was / seer beuselachtich/ op dat ick niet en segghe valschelijck/ in plaetse van Verona, Bonna ghenoeemt. Dese Coop-stads machtricheyt ende groote rijckdommen bewijst het recht der Disscherijen welck sy hadden soo inde Meeren, als inden Rhijn ende de Mase, welck nae dat de Stat omghewurpen was/ tot des Princken Incomen ende Schatten gevoeght is: Waer van oock tot op desen dach toe met den naem Vroon, te kennen wert ghegheben den Chol/ die op de boven-ghenoemde plaetsen van het recht der Disscherijen gegheben werde. Jae dat meer is het ghebedt ofte landt vande verdozben oft gheruineerde Stadt heeft sy epghen Keerken-meester van oudts Veronensis ghenoeemt.

Vorstius, waer van ick een wepnich te boozen verhaelt hebbe/ dat hy

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

het Sigillum ofte Wapen deser Stadt door eenich ghebal ober acht ja-
ren gebondē heeft in Cooper gesnede/ en also bandē heeft vertereert was
dat men gheen ghedaente bekennen mocht/ het welck door eenen Gout
smit ghereynicht ende afgheveecht zijnde/ ende daer nae in Was ghe-
druckt/ dese volghende Figuyze ende schryft gherhoont heeft / welck ic
hier oock om de outheydt te vernieuwen heb willen boegen/ inde wel-
ke eenen Arendt met uptgheerete vleughelen / ende een sweert tot een
teycken van macht ende Justitie aende rechter-handt hebbende/ upt-
ghebeelt is.

Siet de Figuyr in het Latijns Exemplae.

De beschrijvinghe van Edam.

EDam, gelijk wy het nu in dese onse tijden
noemen / is boortijden van onse Dooz-oudren Ydam genoemt
gheweest/ van Yda ofte Ya eerstijts een Rivier/ ende nu een Wa-
ter-leydinghe/ de boornaemste Kerck tot noch toe omringende/ wel-
ke de Stadt leedighde vande menichte der staende Wateren door ha-
ren Verlaet/ met den ghemeen naem Dam ghenaemt. Het naeste
Doorp Middely gheseten/ om dat het in het middel van de Ye ghelegen
is/ betuyght oock de hercomste des naems. Het is een Stadt met een
Muyz ende Gracht besooten/ vermaerd door de goetheyt der Casen
Camelijck rijck / met een lange Daeren / ende boornaemlich met een
heerlijcke Scheeps timmeringhe bereiert/ soo dat ghy haer waerdigh
achten soudt/ dat het groote Schip van Hiero Alexandria ghenoeemt/
(beter eenen Bergh dan een Schip ghelijckende) aldacr soude getim-
mert werden: Want alsulcke groote ende ruyme Schepen werden al-
daer ghemaecht/ ende inde Zee ghebracht door het vernuft der Schip-
timmer- lieden / dat sy niet min verstandigh / ende te verwonderen en
zijn als Phileas Tauromiranus, die welcke dat groote Schip Hieronis af-
ghelaten hadde / ofte als Diocles Abderites, om dat sy Helopolim, een
Instrument daermen de Steden mede besooten / ende van onghe-
loobelijcke groote was/ tot de Stadt Rhodes ghebracht hadde/ om die
daer mede te beverchten. Dese Stadt is van Hoorn, so te Water als
te Lande/ twee Mijlen gheleghen / maer sy wijckt een weynich verdo
van den Inham der Zee, welke wy de Zuyder-Zee noemen.

De beschrijvinghe van Monickendam.

XI. **M**onickendam is gelegē een Mijle weegs
van Edam, aende Oost-zijde heeft sy tegen haer over leggen
een Eplant Marcken ghenoemt: Heeft een stille Boesem der
Zee: Het is een sleyne Stat/ eensdeels met een Wal, eensdeels met een
Muyz

Meer ontfingheit. Den oorspronck haers Naems heeft zy sonder
 twijffel van het naest-legghende Meyr verkregghen/ t'welck Monick-
 meyr ghenaeint was / welck Meyr nu dooz de Dycken wtgheslooten
 zijnde een deel vanden Boesem der Zee, dooz wiens verstandinghe het
 nu met veel andere vergaen is/ beschermt zijnde dooz het Eplant welc
 ke daer booz leyt / de Mart-schepen ende Coorzen-schepen met een on-
 sochelijcke ende byze Haven ontfanckt. Maer my dunckt woortwaar
 dat de opinien in de onbekentheydt van soo grooten outheydt niet be-
 staen mogen / te weten of het Meyr zijnen Naem heeft van Monickho-
 ven (niet den gheenen die luvenalis seyt gheheele eycken ghewurpen te
 hebben) den Heere des Meyrs, ende deser plaetsen / ofte van een Monick-
 coster des Cappels ende Kerck-bewaerder van het Dooz. Het is de
 waerheydt nochtans niet onghelijck / dat zy / die nu Monicke dam ghe-
 noemt is / eertijts Monick-Meyr-Dam gheheren is gheweest / haer mid-
 delste des woortz met een intrekking Wechnemende / evenwel wil ick
 den beter onderrichtende niet teghenstaen. Want ick niet van sinne
 ben om met Pitaco den ramp-verchter te slachten op dat ic der verwon-
 nen Mirmillionem ter neder werp. My is oock seer wel bekendt dat
 daer sommighe vande ghedaente eens Monicks, welck zy segghen des
 Stadts Waepen gheweest te zijn / staende met een gheknorde knodse /
 als eenen tweeden knodts-dragenden Hercules, den Naem des Stats
 sullen trecken / maer ic en weet niet wat getuyghnisse der Historie zy
 dat bewijzen sullé / ooc is mijn boornemen niet het perijckel der waer-
 heydt op my te nemen. Ick bevinde dat dese Stadt al gheweest is in
 het Jaer MD. CC. LXXXVII. op welcken de West-vriesen, willende den
 Bischop van Vrecht te hulpe comen / aldaer met haer Scheepshery
 aengheromen zyn.

De beschrijvinghe van VVeesp.

VVeesp (het welcke van Carel van Gel- XII.
 der den lesten van dien Naem inghenomen / ende in
 brandt ghesteken is gheweest / hebbende inde Waer-
 ken / niet siebt ghedecht zijnde / fackelen geworpen / als de Bozgers
 al te seer op haer selven betrouwende Garnisoenen vertoefden in te
 laten) is een Stedeken t'welck vande eene zijde met een Ruyz ontfan-
 ghelt is / ende aende andere zijde de Vaerdt heeft loopende / die wpt den
 Rhijn by Vrecht haven Oorspronck heeft. Is nu niet gheacht nae dat
 het passelick welbarende is oft slozeert / ende dooz der Laerkenen grof
 gheweef / hoedanighe Tullius Levidensam Baey noemt / bermact. De
 Burghers zyn tamelick van middelen: De Huppen nae den Aerdt van
 de Plaets zyn kostelijck / voornamelijck aen den Oever vande woortz
 loopende kintere. Ick bevinde dat ypoock in het Jaer 1356. met
 haer

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Haer Ghebnyze Muyden verbrandt is gheweest vanden Bisschop van Vrecht een van het Gheslacht van Arckel. Het is ghelegghen twee mijlen van Amstelodam.

De beschrijvinghe van Muyden.

XIII. **M**uyden aen den Mondt vande Vaert gelegghen / hadde eertijds den ydelen Naeme van een Stadt / naedemael zy meest oyer al geen Westen en hadde: Nu heeft zy eenighe Poozten / ende is niet eenighen Wal omcinghelt / maer seer laegh / ende tusschen beyden vervallen ende af ghebrooken / alleen tusschen twee Ghebnyzen van Hupsen met een Brugh vereenicht zijnde loopt de Rieviere daer wy van gheseyt hebben. De Inwoonders zyn meestendeel al Disschers. Dicht by haer is gelegen een seer bequaem ende vast Casteel / alwaer den Mondt vande Vaert inden Duytschen Inham loopt / vermaerd door de gebrakenisse Florentij. Sy is gelegghen van Weesp by de drie duyzent schreden. Muyden door een gheval verbrandt zijnde / ende daer nae met nieuwe Hupsen wederom opgetimmerd / is twee Jaer daer nae vande Gelderschen over sommige Jaeren verbrandt gheweest. De Inwoonders vertellen een Fabule van een Meerminne van haerlieder ghevanghen / ende daer nae wederom by gelaeten met een ongheluckighe wilspraech voor haerlyden / met de welke zy soude te kennen ghegheben hebben dat Muyden nimmermeer grooter gheluck te verwachten hadde / van het welke Hermanus Goudanus die dit verhaelt / seyt dat hy de Fabule gheen ghelooft en gheeft. Maer dat evenwel de gheschiede dinghen daer van ghetuygen.

De beschrijvinghe van Naerden.

XIIII. **N**aerden is een Stat met vaste Muren / die meestendeel met Wyngaerde bewassen zyn en omringt / mach met recht een Webers Winckel ghenoemt worden / soo seer zyn de Inwoonders ghewoon de spoel door het Web te laeten loopen / ende de schamelen te trappen / ooc oefenen zy het Wollen / ende inde kam te treden. In de timmeringhe ende fraepicheydt der Hupsen is zy Weesp seer onghelyck. Hier wort de Jonckheyt gheleert door Lambertum Hortensium tot Montfort geboren / een fraep Satyrographus, ende door het beschrijven der dinghen van Duytsch-landt, ende Vrecht seer vermaerd / welke dese Stadt met een aerdiegh Carmen verciert heeft / ende beruyght dat zy vanden Keyserslijcken Arent, den welcken zy in haeren Schildt als noch beghoont / vercreghen heeft. Dese is het Hoof vande Heerlijckheyt van Goede-landt, welck de bedurben ende ghebzyec.

ghebzeekelijcke ghewoonte Gocy-landt noemt/ eerlijds vanden Kerp-
 ser Otto den eersten van dien Naem ghegeven/ Godelae de Abdiſſe van
 het Clooster van Alchenae, ende met haren naem/ als met een grooten
 Ken-Denninck verciert/ vande welke men leest dat het recht gecomen
 is/ inde plaetse van een weldaet/aenden Prince van Hollandt, doch men
 geloofst dat dese ontfaen is wt de Krijnen ende verwoestinge van oue
 Naerden, het welc totter aerden toe vanden Bisschop van Vtrecht, welck
 van het Pups van Arckel was/ tot dzoefheydt van velen om-ghewur-
 pen ende ghelrecht is gheweest / alwaer nu een Wooninghe der Mo-
 nicken (ghelegen aenden Boesem der Zee) besocht wert. Dese Stadt
 is ober drie Jaeren/in dit jammerlijcke ende berlaechelijcke onweder/
 bypten rechte ende reeden/ teghen alle Goddelijcke ende menschelijcke
 Wetten / in een groote ellendicheydt gheballen / als den Spaenschen
 Crijchs-man / (door het overgheben de Poozte gheopent ende daer in
 gegaen zinde) bzekende bedzeekelijck het verbont/de gantsche Stade
 met moorzen/ onbetamelijcke hoereren/ Vrouwen schendingen/ende
 boose sturken/ (sonder acht te nemen op Eedt/ Ouderdom of geslacht)
 jammerlijck verbult gheweest.

De beschrijvinghe van Goricom.

Goricom, een overbloedighe ende rijke xv.
 Stadt/ geenſins van klepnen Naem/ is van clepne begunſelen
 tot overbloet van groote rijckdommen gheromen. Want zy
 den oorspronck haers Naems heeft van een hoop beropde ende arme
 Viſſchers/ der welker rijckdommen (ghelijckerwijs de Theocriticis)
 waeren den Viſch-houwer/Dobber/ende beslijchte Netten. Dese had-
 den haer Butten aen de Linghen een lanchsaeme ende stil-loopende Gi-
 vtere/alwaer de Mase ende Wael in malcanderen vloepen. Ende wer-
 den om haere armoede ende Dyplijcken nootd/ (spodts ghewijs) Go-
 reken ghenoeemt/de welke alhier ghedwonghen zyn gheweest te woo-
 nen/van haeren Obersten lan den sevendden van dien Naem wt de ghe-
 slachten van Arckel. Welcke de plaetse te voozen by Arckel ghelegghen/
 inde Fozme van een Stadt verandert/ ende met een Muys omcingelt
 heeft/ daer by voegghende een wel gheboult Casteel/ een onberwonne-
 lijck werck ende van wtneemende Cimmeragie/ ende dat in het Jaer
 van onse verlossinghe, 1230. Sy heeft daghelijc een overbloedighe
 Merckt/welck door allerley ghelacht van Voghelen/ende mennichte
 van allerley eetelijcke waren/verciert is/welck is een boedinghe van
 rijckdommen/ende overbloedt. Van het opperste des Kerck-tozens/
 machmen zien (als het claer weder is) twee-en-twintich bemuyzde
 Steeden/ behalven ontelbaere Dozen ende Hoeven/ een wt-sicht dat
 de Voghen seer aenghenaem is. Sy heeft by haer legghen het Landt
 van

Beschrijvingha vande voornaemste Steden

van Hercules, Arckel ghenoemt / alwaer zy versieren den Dupdtſchen Hercules, niet dien Thebaenschen Demmer der Monſteren die vander Grieken soo seer ghesongen is zijn Legher ghehad heeft/welcken ick gheloove dat dien om zijn wtnemende Deught aenghenomen heeft: Om dat eertijts de groot-dadighe Mannen Hercules wilden genoemt zijn/ de Coninghen Ioves, ende machtighen ter Zee Neptuni.

Goricum is ghelegghen drie Mijlen van Schoon-hoven / Omiffa est hic descriptio columniarum Hercules.

De beschrijvinghe van Leerdam.

XVI. **L**eerdam is een Stedeken met een Muyr beslooten / ghelegghen aen die traghe Riviere de Linghen, met oude ghebroken Muragien ontciert. Het staet onder den Grave van Buyren, andersins is het van luttel verlangs. Iae veel meer een hoop Werden.

De beschrijvinghe van Heucklom.

XVII. **H**eucklom aende selve Rivier ghelegghen / is een out ende af ghegaen Stedeken / hebbende een seer out Casteel / het welck een werck vanden Alemanicus Hercules (Godt Wouts) weesen soude: Welchs Heeren haeren afcomst hebben van Ocho den jongsten Soone van Ian, den achtsten dies Naems wt het Dups van Arckel, de welke albereerst dese Heerlijckheydt van zynen Vader noch levende / als tot een gheschenck ontfanghen heeft.

De beschrijvinghe van Asperen.

XVIII. **A**speren is gelegghen byde voorgaende Rivier / niet aen harde oft Steenachtighe / maer aen Graefachtighe ende vette Oeveren / teghen het welke een Rivier / van de in-Woonderen / om het soet gheluydt dat zy sachtelijck vloepende gheeft den Naem verandert zijnde / de Minne genoemt wert aenspoelt. Dese Stadt is een droebich Jaer geweest / het Jaer van 1516. in het welke zy ellendichlijck / met een grooten mooydt / vernielinghe van jonghe kinderen / Lieden ende Burghers bande Gelderschen, sonder acht te nemen op Ghelacht / ofte Ouderdom / verstooyt ende ter neder ghewurpen is gheweest.

De beschrijvinghe van Oudevvater.

XIX.

Oudevvater een Stat seer wel versien met gewelcke Muppen/ is vol van rijke Burgers. Dese mochten met recht noemen een Winckel van Keninpe Tonkens/ welke eat het byepden vande Stetten/ waer mede men ghewoon is den Haring te vanghen/ seer ghesocht werden/ met welck incomen alleen zy by nae rijk wert. De Inwoonders werden van haer Ghebuppen met een valsch spreck-woort geterght ende Slaepers ghenoeit / het welck ick verstaec gesproocken te zijn van een naerstighe sozge/ oft (sooment seggen magh) van een new-wijse sozghbuldicheydt inde Duff-houdinghe/ die zy gematicheydt ofte spaerlijckheydt noemen/ eben oft zy met die sozge in't midden vanden dagh/ met die Jongheren van Horatius, den slaep verbyeben: Maer ic meyne dat zy tot haer onschult van haere Ghebuppen hier mede beschimt werden/ welker ooghe nae het spreckwoort Alciphronis, is ghewoon nijdich te zijn: Ick bevinde dat dese over 220. Jaeren inghenomen is gheweest vanden Bisschop van Vtrecht, die van het Gheslacht van Arckel was.

De beschrijvinghe van Roterodam.

XX.

TEn is gheenlins twijffelachtich of Roterodam heeft haer Naem van de Rotte oft Rotere (want alsoo is de Rivier / inde assachtighe ende siberighe Velden boven Benthuyzen spruytende/ genaemt /) Verlaet oft Sluys, dooz het welke zy inde Rhijn/ die den Naem vande Maes aldaer aenneemt/ loopt. De geene die nae de opinie vande ouwtheyt trachten/ meppen/ dooz de auctoriteyt Sebastiani Munsteri, welke ic als niet ende onseker houde/ dat de Stadt ghebout is int Jaer van onse verlossinghe. 42. als oft Rotorius den Coninck der Francken, te weten de sevende inde ordze (want t'is const subrijck in soo grooten ouderdom het ghetal te kunnen reekenen/ haer gront-bouwseleu oft fondamenten gheleydt soude hebben/ ende nae hem ghenoeit / ende aldaer begraven soude zijn / het welck dooz de ghetuyghenisse van Hieronimus Gebwilerus Histori-schrijver vande Graeven van Habs-burgh onder de t'saemen-gecraeyte schrijften gestelt is/ gelijcker wijs in Gerardus Emilius/ een Inwoonder ende een Man van een sonderlinge geleertheit en beleestheyt/ de welke in desen deele onse booznemen ooc heeft gesocht vorderlijc te zijn/ te kennen gegeben heeft. Het welke naedemael het mer sekere ende vaste betwijferebden niet betuyghet worden kan / soo kommen tot den seer wel bekenden toeblycht/ in onbekende dingen/ een versiert grast/ in het welke het licht-ghelouvende Volcken sept begraven / ende ghebonden te

zijn Ghebrenten ende Wapenen die een Mensche van de groote eenes
 Keusen te kennen gaven/ soo dat den genen die niet en gheloofte dat die
 een vande Broeders is vande Keusen die (gheluck wy gheseyt hebben)
 wt Enghelandt in dese onse Ghebupzte zijn comen woonen/ sal boozze
 her schijne raefde te zijn. Maer dese is meer dan ouwffsche versierin-
 ghe/ naedinael zy gheen vasticheydt ofte Fondament om te gheloo-
 ven heeft/ en sal seer lichtelijc wt gewist kunnen werden/ wt het ghe-
 moect vande gheene/ welke wt het verbolch der Histozien gheleert sal
 hebben/ dat Pharamundus over veel langher tijdt van Jaer en/ dan dese
 Fabule seyd/ doen Honorius de voornaemste in't Ruck was/ de eerste
 gheweest is die onder het Fransche Volck de Conincliche Cere/ ende
 den tijtel vanden oppersten staedt begheerdt/ ende tot hem ghenomen
 heeft/ want indien Roterius booz den seunden Coninc te houden waer
 soo cozten tijdt nae het overlijden Christi, so volght dat de Franci maer
 hondert Jaer booz zynen geboozten- dagh gheheerscht soude hebben/
 ten waere dat zy al te saemen van seer cozten leven waeren gheweest/
 de welke nochtans op die tijt onder dien naem onbekent zijn geweest.
 Het schijnt dan dat den vinder van die listighe leughen/ wie hy oock
 gheweest zo: Raevolgende de Voet-stappen des valschen Derofij, heeft
 willen versierde Raemen der Coninghen vande Raemen der Steden
 wt-trekken. De rekeninghe des tijds is hier teghen oock strydtigh/
 de welke de ghedachtenisse vande alder-wtnemenste ouhept/ van dat
 de Stadt ghetimmert is/ raempt tusschen het verloop van. 300. Jaer-
 en/ t welck ghetuyghen des Stadts Privilegien/ welke niet anders
 en sprecken.

Het is sonder twijffel dat de plaets daer Roerдам nu staet/ eertijds
 een op ende af-loopinghe ende de vloeyinghe der Zee onderwurpen is
 gheweest/ buyten de Dycken vande Maese, van het welke men een se-
 ker bescheyt sien kan inde ober-ghebleven Lepkenen vanden ouden
 Dijk/ welke schijnt binnewaerts ghetrokken te zijn van den ghenen
 welke in deser tegenwoordighen tijdt teghen de Ebbe ende vloey-
 ende Maese ghelept is/ oock wt de Diepten welke de Maese den Dijk
 door- ghebrooken zijnde/ aldaer ghelaeten heeft. Doen zy willen seg-
 ghen dat den ouden Dijk van Hooninghen (een Casteel zijnde onder
 de Heerlichheydt van Assendelft) ghebroecht is tot Crooswijck een Cas-
 teelken geleghen aende Sibiere de Rotta, en van daer tot het Doorp van
 Ouderschic, ende dat hy van daer tot aende Westen vande Stadt van
 Schiedam eynde genomen heeft. Het is een oberbloedighe Stadt/ heb-
 bende groote Rijckdommen/ welke zy met de vermaerde handeligh-
 der Laecken vermeerderen: Maer booznaemelijc wt de Zee met
 het vangen vanden Haringh, waer toe zy op een gesetten tijt des Jaers
 bereydt hebben een menichte van seer groote Wisschers Schuyten/ te-
 ghen het ghewelt des Wpandts ghewapent/ die groote Last-scheyen
 opnae ghelijc/ die zy Buyssen noemen. Sp heeft een Scheeps Timme-
 ringhe

ringhe/met een wijde ende stille Haven/daer veel Schepen in mogen/
 oock inden binnensten Boesem der Maese dooz het vangen der Salmon
 vermaerd / welke Haven zy niet eene Kaep van harden blaeywen
 Steen/niet sonder groote costen voorsz heeft. Desiderius Erasmus heeft
 de Stadt een onsterfelijkhe vercieringhe ende licht ghegheven/als hy
 haer in zijne schriften over al met een danckbaere ghebenckenisse als
 zyn Wader-landt ende gheboort-plaetse bekent/welcke onder de voorsz
 naemste vercieringhen van onse tijden is waert gheacht te zyn/als die
 ren tepcken wt het Castele Palladis met hem ghebracht heeft / van alle
 Gheleerden met recht nae te volghen/welckers Hups daer hy in ghe-
 boozen is dicht byde Kercke staende so menichmael alst bande vzeem-
 delingen besocht ende eerbedelijck aenghesien wozt / t'welck oock van
 haer niet min behoort geeert te worden als de Hutte Romulus, van den
 Romeynen)soo menichmael mach dese Stadt met gherechte glorie het
 Hoofst hooger op-sieken. Het is neghen Jaer geleden dat dese Stat/
 niet slecht van Hupsen/dooz eenen bzant/veroorzaecht dooz de onacht-
 saenheyt eens Cuypers,als daer schielick een groot onweber op stont/
 jammerlick verdurven is / ende dooz de snelle dzaepinghe des Diers
 meer dan neghen hondert Hupsen verginghen/niet sonder verderbin-
 ghe van veele Schepen ende sommige menschen / die haer selven al te
 stout toonende in het helpen van het Vier verflonden werden. Waer
 de Heerlijckheyt der Hupsen / de eerste alle verre te boven gaende / be-
 tuptcht dat de schaede die dooz bzandt gheschiet seer wel wederom op
 te resten is / soo dat dese te boozen van Steen nu by rang van Marber
 moerthe schynen/indien men poogē wilden op de verheffinghe Augusti.

De beschrijvinghe van Schiedam.

Ick achte dat de noeminghe van Schiedam, XXI.

niet waer vallen sal den ghenen / die de beteekentisse van Dam
 wt de voozgaende onthouden sullen hebben/Want zy heeft haren
 Naem vande Sluys ofte Verlaet vande Giviere Schie, het welck niet de
 Giviere de Gouw het omlegghende Landt der Stadt / Schielandt ghe-
 noemt/omloopt/alsoo dat het een Eplandt wel mach geheten werden/
 naedemael noch de gemeyne Fame der Inwoonders stant vastichlijc
 sept / dat het Casteel Rivier, (welcx erfelijkhe besittinghe heeft Ioannes
 Matenes een Man soo dooz zynen Edeldom als dooz de gaben des ge-
 moedts verciert) by nae raekende aen Schiedam ghelegghen/ende vande
 Graven het Hups van Matenes, als tot een ghiste gheschoncken / in het
 Eplandt vande Maese ghelegghen is geweest/het welck oock versterckt
 ende bevesticht wozt dooz het Privilegie der Graven van Hollandt, waer
 in de Schiedammers Inwoonders des Giviers ghenoevt zyn. Daer
 Burgheers zyn meest besich ende gesicht op het Dissen / ende byzpen

der Steden/tot het ghebruyck van het vanghen des Haringhs. By het stedeken zijn dicht ghelegen het Casteel Spierinek-hoeck, ende het Casteel Spaen, de welcke in desen inlandtschen ende wessinghen Crigh verbyandt zijn.

De beschrijvinghe van den Briel.

XXII.

DEn Briel schijnt haren oorspronckelickē Naem te hebben / vanden vzen ende wijden loop der Rivieren / alwaer den Rhijn de Maese met de Middel-Landtsche Zee, (op dat ick Taciti Woorden ghebruyck) vermenicht. Op welke plaetse / men meyndt dat den Scheeps-strjdt tusschen Civilem den Batavier ende de Romeynen, maer met gelijcke Victorie gheschepden / gheschiet is: Den Naem en is niet seer verschapden van Helio daer Plinius af schijft dat zj mischten Bre-hiel bande byethepdt ende wijte des Waters-strooms (het ghemeene Woordt bedorven zijnde / ghenoemt is geveest. Dese Stadt met een ander Stedeken Geervliedt ghenaeint / zijn ghelegghen in het Eplandt van Voorn, alle beyde van tamelijcke middelē. De Inwoonders zijn meestendeel Wiscchers / ende haelen haeren rost wt de Zee. Waer is / om dat zj soo dicht byde Zee ghelegghen is / een groote swaerhepdt des Luchts / waer van groote ende jaerlicsche siekten spruytende zijn: Den Acker brengt andersins goet Coozere voort / soo dat zj dit ghemeyn heeft met Sardinia, wiens lucht ghelijck zj Pestilentiael is. soo is den Acker wememende byuchtbaer / welck de oorsaeck is gheweest dat Saluianus niet gherwijffelt heeft haer een Focale Coorn-huys te noemen.

Geervliet
Voorn.

De beschrijvinghe van Schoon-hoven.

XXIII.

MEn meynt dat de lusticheydt ende welgeboude fraepichepdt der Hoven / dese Stadt den Naem ghegheven heeft / den welcken anders niet en luydt van een eierlickheyt der Hoven. Het welck ick acht om der Boomgaerden wil ghesepdt te zijn / de welcke in dese streecke ofte contrēpe seer schoon zijn / ende door het voortbyngen van goede vzychten / Alcinoi Boomgaerden niet en wichen. De Stadt is ghelegghen aende sijncker zijde des Oebers bande Sibiere de Leck. vermaert door den gheluckigen vanch der Salmen: Ende wort ghelooft dat zj ontstaen is wt de Ruyjnen ende onderganck van Nieupoort, welck aende ander zijde vanden Oeber tegen haer ober lach. Door dese Stat loopt een overbloedigh ende rijck Canael / wt de Yssel gelepdt / alsoo dat zj bande Sibieren een groote bequaemte

quaemfchepdt heeft / vande eene daer dooz / ende de andere daer booz-
 byloopende. Het schijnt dat Erasmus Roterodamus erghens in eenen
 Brief tot Damianum Lucitanum heeft willen te kennen geben / dat dese
 Stadt Christophori Longolij Vaderlant is geweest / met dese woorden:

Christo-
 phori Lon-
 golij Va-
 derland.

In Longolio is by nae gheschiet / t'geen eertydts in Homero, want van
 d'eene zyde beroemt sich Vranckrijk, van d'ander zyde Mechelen, daer
 hy rechtelijck nochtans eenen ghebozen Hollander is gheweest / van
 eenen Hollandtschen Vader / ende van een vermaerde Stadt in Hollant
 om de aerdicheydt der Hoven Schoonhoven genaemt. Ende hier van
 om dat my meinant meer tegen-spreke heeft my vertelt zijn Vaders
 Woeder / Petrus Longolius een Man van sonderlinghe gheleertheydt.

De beschrijvinghe van Iselfteyn.

I Selfteyn een kleyn Stedeken / maer sterck XXIII.
 van Timmeragie / van eenen enghen Waterloop / wt de Yssel ghe-
 trocken / ghenoemt / is het Erf-goet vanden Grave van Buyren, van
 welck besittinghe eenen grooten twist ende klijvinghe op-ghestaen is /
 tusschen het bynnen van Vtrecht ende Hollandt, het selve pghelijck booz
 haer eyghen toeschryvende / welke saeck noch niet gheslist en is. Den
 Kerck-toorn deser Stadt is ober twee Taren vande Blixem verbyat /
 ende gheen ander quaer ofte ongheluck meer doende.

De beschrijvinghe van VVoerden,

H Et is een Stat / soo dooz de Merckt / als XXV.
 dooz de hostelicheydt der Dupsen / op een Moeraschachtige
 plaats gesticht / ende heeft tot haer bescherminghe een fraey
 ende sterck Casteel / eertydts onder het Stricht van Vtrecht behoozende / te-
 gen de in-balle der Hollanders, van Godefrido den Bisschop van Vtrecht
 een Grijf-erbaeren Man / ghelijckertwijs oock Montfort, op een be-
 quaeme plaetse ghestimmert. Het is gheleghen aen den Rhijn, nu Her-
 togh Erick van Bruynswijck, te paude ghestelt.

De beschrijvinghe van VVianen.

V Ianen een viercant Stedeken / gheleghen XXVI.
 aende sijncker zyde vande Ribiere de Leck, heeft tot noch toe
 het Dups van Brederode onderdanich gheweest / die het selve
 ghe altijdt van het Conincklike ghebieden sich by gheloude heeft /

Beschrijvige vande voornaemste Steden

ontkennende dat het van het Hollandtsche Landt ofte Erf-goet was/
van welke saeck het Proces noch niet gewesen en is/het heeft een seer
schoon Casteel / ende sterck van Tinneragie/ heeft oock veel Landts
onder sich.

De beschrijvinghe van VVorkum.

XXVII. **V**Worcum buyten de Valen van Hol-
landt aenden Brabantschen Oever/ nochtans onder
de Jurisdicctie van Hollandt, is gheleghen aenden
Wael teghen Loevensteyn over / ende een wepnich verder van Gorcum.
Een middelbaere Stadt/wesende booz dese toeghevoegde onstumpic-
hept van het voozleden ontweder de Grave van Hoorn onderdanigh/ nu
onder des Conincz confiscatie. Daer is oock een ander Worcum, met
desen Naem ghenoeint/in Vries-landt, over ghene zijde des Rhijns, heb-
bende den Naem van een Stadt / daer het nochtans gheen Vesten en
heeft / noch met Muppen teghen het ghewelt des Opandts versien is/
hechts alleenlijck een lanckwerpich Doorp ghelijckende van ontrent
3000. treden: Het welck onlanct Anno 1570. (nae de onghewoonlicke
grootte Water-bloedt / die wepnich daghen te boozen gheschiedt was)
eenen seer grooten oberlast gelede heeft van min dan van hondert Ro-
bers die de Inwoonders op eē grootte Gelt-straf geset / en eenen groo-
ten buydt van alderley goedt met haer ghevoerd hebben / alleenlijck
om dat ze eenen oproerighen om den Hals ghebracht hadden.

De beschrijvinghe van Heusden.

XXVIII. **H**eusden een Stadt met fraeye Huylen
berstert/ende tamelijck rick/heeft den Wael nevens haer loo-
pen / boozsien. met een fraep ende Heerlijck Casteel, ghebiebt
oock over veel Doppen ende Landen.

De beschrijvinge van Gheertruyden-Bergh

XXIX. **G**Heertruyden-Bergh luydt soo veel als den
Bergh van Gheertruydt, misschien alsoo vande Sanctinne, booz-
standerffe der Stadt ghenoeint/een Stadt gheleghen aen den
slinken Oever der Merven, vermaert booz de Disscherge. Al waer soo
grooten ende gheluckighen vancch van Elft is/ontrent de Maendt van
Maerdt/dat/alsoo ick verstaen hebbe/op eenen dach achtien dupsent
van die met Petten ende Schep-Petten ghevanghen zyn gheweest.
Oock

Doek is inde boorzhy-loopende Riviere eenen gheluckighen banck van Salm ende Steur. Vande besittinge deses Stedekens is in onse Boorzubers tijden een groot gheschil gheweest / van d'eene zijde de Hollanders, ende van de andere zijde de Brabanders, om de gheleghentheit des plaets die de selve tot haer willende trecken: Zae de saeck is soo verde ghecomen / dat de Staten van Hollandt haer Princen de behoudinghe / ende die van Brabandt de weder-krigginghe deser Stadt hebben doen sweeren. Maer men bevindt inde Chronicken dat den Hollantschen Edeldom gewoon was har en Prince, als hy nae Henegouw soude verrecken / tot dese Stadt toe upt-gelepdt plegghen te doen. Het staet onder den Prince van Orangien, welke den Vpandt de Stadt af-ghenomen hebbende / heeft de selve alsoo met Schanssen / Borst-weringhen / ende Grachten boorzien / dat sy niet te onrecht onder de onbetwinnelijcke ghereckent is.

De beschrijvinge vanden Haghe.

B Chalven de Steden die met Huysen en- XXX.
de Grachten beslooten zijn / welker ghetal is aest-ende-twintich / zijn in Hollandt noch veel Vlecken die seer wel versiert / ende van gheen cleynen rijkdom zijn / dooz de Princen met hare eppen Privilegien begifticht / waer van sommighe de Steden in Merdicheyt ende Bouwinghe niet en wijcken / onder de welke niemandt en sal ontkennen dat s'Graven-Hage (met vele woort betyckent waer eenen Thuyn van Doornen ende Braem-besien dooz een gheblochten) de eerste ende boornaemste is / welke plaetse de Princen eertijds tot haer vermaeck ende heymelijcken Gaedt hadden / nu om Processen ende Gheschillen te sissen gheordineert is. Dese plaetse heeft van Rijckdommen / Heerlijckheyt der Huysen-bouwinghe (waer toe men nauwelijcx yet meer soude konnen doen / ten ware de onbetwinnelijcke beschickinghe Godes, die welke het onweder van Hispanien in dese Landen ghebraccht heeft / by nae alle Steden een neder-laghe ghesonden hadde) groote genoeghelijckheyt der Doeben / ende menichte des Edeldoms, gheen Steden des Landts te wijcken / alwaer men oock meer dan twee duysent Huysen tellen mach. Sy heeft een Coninclicke Casteel oft Paleys, op de maniere der Castelen met Grachten om-graven / waer teghen over nae het Moorzen lept eenen wijden ende ruppen Vijver van Gulielmo Roomschen Keyser, Grave van Hollandt gheboutwt / in het welke een wonderlijcke Timmeragte van een Saele is, de welke seer wijt ende van een groote breezheyt zijnde / is niet met Walcken te samen ghevoeght / maer werdt alleen van het ghespan des Solderz / (t'welc een uptgenomen werck is) onderhouden / welker stoffe ofte materie men seyt upt Yerlandt gecomen te zyn. Dese is het Hoff vanden Prins, Legaat, ofte Oppersten van Hollandt, welck nu ter tijdt is Wilhelmus van Nassou-

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Nassouwen, Prince van Orangien, die met recht een Vader des Vaderlands mach ghenoeemt werden / van den welken alderbest soude moghen gesepdt werden dat Versken Gracij eenes alder-oudtsten Poëts.

Vtrumq; & prudens & sumptis impiger atmis.

De selvighe is oock als een Sacrarium gheheplichde toe-gheepgende plaetse des Rechts ende der Wetten, al waer den Raedt, meerder zijnde dan eertijts de Consentes, de saecken verhandelt / ondersoekt / ende oordeelt; meerder heb ick ghesepdt / om dat den Raedt van de Consentes van twaelfven / maer desen van veertien bestaet / behalven haer Hooft die sy den President noemen / welke eerwaerdighe Staet oft Offitie de naeste reyse bediende Cornelius Susius, Heer van Rijswijc, een voorstander des Rechts en der Wetten. Dese vergaderinge der Raets-Heeren / welc eertijts tot Grave-zandt plach te wese / heeft Gulielmus nu door den Tugsel van Keyser hermeerdert zijnde / tot dese plaetse over-ghebracht.

Den Haghe heeft hier beneven noch veel graven des waerdichepds / te weten den Ontfanger Generael, de welke al den jaerlijken Schat ende de Weede upt des Conings naem ontfanght van Hollant, Vrieslandt, Vlaenderen, Brabant, Over-Yssel, Vtrecht ende Zeelandt door seckere geselbe Ontfangers / den welke sy daerom van wegghen zijn Offitie Ontfanger Generael noemen / het welke niet langhe gheleden bediende heeft Arnoldus Cobelius, een upt-nemende Mæcenas, gunstige of favorijt der verstandighen. Sy heeft daer beneven noch twee Reckenmeesters, die de Reckenninghe van het ontfanghen ende uptgheben besozghen / tot welck Offitie ghesete waren Numanus ende Cornelius Longius. Mannen van eerlijcke oeffeninghe / handelinghe ende wandelinghe / ende overbloedigh verstandt.

By nae dicht aende Hupsen is een vermaeckelijck Bosch, (het welck het ghenepen volck gheloofte eertijds de wreetheyt ende witsinnicheyt gheheplight geweest te zijn) niet te vreesen voor de wilde beesten / maer tot de voghel-jacht gheordineert / door de weydende Ree-boeckens / (welcker vellen ghebleekt zijn) verbult / door oude Epken / Boecken-Boomen / ende Eschen beschaduwet / over de 1500. Schreden lanc / doch van veel minder wreetheyt / Eén plaetse / voorwaer / de Musen warden / in welke de Advocaten, om haer gemoet wat vande swaer moedighheyt der Processen te verbersehen / ende de Raets-heeren dickwils plegghen te gaen wandelen.

De beschrijvinghe van Vlaerdinghen.

Vlaerdinghen

VLaerdinghen behout nae veler ghevoelen de Privilegie ende voornemenheyt des Ouerhepts onder alle beuuynde Steden: Waer nu is sy dooz de verflindinghe der Mase, de welcke den Oeber hreedt wyt-ghepoelt / de Zee daer toe oock helpende / van haer Nuyzen ende Vesten berooft: Doch sy behoort met haren oorspronckelijcken ende eppen naem (gelijckerwijs Theodericus van Wassenauer, niet een-mael van ny om der eeren will' ghe-noemt / ny dickwils heeft willen doen ghelooven) Verdingen genoemt te werden / van wegghen een ghesetten Chol diemen ghewoonlijck was te gheben / aen het Chol-huys dat daer was het welck noch het Huys van Wassenauer eyghen is. Wy dunckt dat het meer een brusekinghe / van de waerheyt der Historien ghelijck is het gheene dat de beschryvers van onse dinghen in soo grove ende ongeleerde tijden hebben ges-tracht te bewijfen / vande Reusen, Inwoonders van Engelant, verdrueben dooz Brutum, een Kints Kints Soone van Ascanij, de welcke met haer Schepen aende Zee-rusten van Hollant aenghecomen zijnde / souden int Lant van Vlaerdingen het Casteel Slavenburgh gesticht hebben / van de welcke den naem der Slaven op alle de Eplanders die het West quartier bewoonden / ghecomen soude zyn / tot een onderseeyt van die ghene die in het Zuydt quartier Hollandt bewoonen souden / die sy Wilten noenden / of sy segghen wilden Bosch-menschen, om dat sy met ha-re rouwe Lichamen schenen Satyri te wesen. Het welcke ick booz een leughen houde als Regino Pruniensis ende Echartus segghen dat de Slaven ende de Wilten, ofte Velaraben, een volck zyn / welcke sy segghen haer machten ver eenighit te hebben met Godefrido Coninck van Denemarcken tegghen de Abotritus, tegghen de welck sy oude byantschap hadden.

De beschrijvinghe van Gravelandt.

Grauelandt, welcke met haeren naem aen- XXXII.
 wijst / Gra-ven-zaadt, is inde verlopenen tijden een rijke Stat /
 ende met Vesten omsinghelt geweest / hebbende een fraye Ha-
 ven aende Mase, nu is sy daer van ghelegghen byde 3000. Schreden /
 met eenen middel-acker vermeerderd / het welcke sy de Mase danck we-
 ten moet. Sy heeft een seer hoogghen Coozen / dewelcke eertijts booz
 de Schepen het selve gheweest is dat Pharos in Egypten was / om de
 diepten ende ondiepten ende oock den inganck vande Haven te betho-
 nen / tot het welck sy nu ter tijdt noch / om syn wonderlijcke hooghte /
 ghebruycht werdt. Sy heeft eertijds oock een Graven Paleys gehat /
 ende een Raedt-huys, daer nae van Gulielmo den Roomschen Keyser
 obergheset / welck Fondamenten over 20. Jaren op-gegraven zijnde /
 syn daer aerde vaten vande oude kunst ghedonden gheweest / ende daer

zijn tot op desen dach namen/ bewijfende de merck teyckenen van het Paleys als de Coninex-straet, Hof-laen ghenoemt/ als wiffende te kennen gheuen den wech nae het Hof des Princken, ende den Acker Hof-lant ghenoemt / van den naem des Hof. Jaer sy seggen ooc dat de Keuken des Paleys is geweest het Hups vanden Passoor. Sy is vermaerd dooz den besten Kaes, gelijck ick te boozen oock gheseyt hebbe/ de welke met eenen sekerpen smaech op de Tonghe byt / ende vermeerderde den doyst. Het Lant is seer vruchtbaer van het alder-beste ende wiffste Coozen/ghelijck oock den Poeldijckschen dat daer nae by gheleghet is. Daer is een Clooster van gheregulierde Canonicken.

De beschrijvinghe van Meedemblick.

MEedemblick, een Wleek aende Zee geleghen/twee Molen van Hoorn, heeft een Haven met handen gemaect/ de Schepen in Tenyest een vyge toeblycht/ ende der gunghe / ende oock een Schip-trimmer-werf. In't Jaer 1390. is sy vande opzoerighe Vriesen, die het al te Vier ende Swaert stelden/ tot Wfchen verbrandt. Daer beschermt-Casteel/het welck seer out is/ seer swaerlijck belegghert zijnde / alsoo dat sy dooz den Hongers-noodt Paerden-bleesch hebben moeten eten. De meynunge van t'gemeene volck is/ dat de fabuleuse Medea de Stadt haren naem gegheuen heeft/ de welke van vergult Coper/ seer dunnekens gheslaghen/ ghemaect was/welck op het spijse vanden Coozen/die seer hooghe ghestelt zijnde/soude van verre een teycken booz de Schippers ende repfende Liedden gheweest zijn. Men gheloof dat dese den Stoel van Radtboldus Coninck der Vriesen is geweest/van dien/den welken de Chronijckers ghetuyghen/dat hy als hy het Doopsel outfanghen soude/spnen eenen voet inde Dant staende/wederom uryghetrocken heeft/segghende teghen den Bisschop die nu al bereydt stont om hem te dooven/dat hy liever by den grooten hoop syner Dooz-ouderen inde Welle dan by het arm hoopken der Christenen inde Hemel woude zijn: Welcken schijnt gantschelijck de hoertappen Nerita naeghevolght te hebben.

Want als Venus (so Aelianus verhaelt) haren naem onder de Goden wiffende byenghen/begeerden den Soone Nerei, die hy seer lief hadde/ als een Mede-ghesel met haer inden Hemel te leyden/ heeft hy spijtelic gheantwoort/dat hy t' Gheselschap met syn Vader/Woeder/Susters ende Broeders booz den Hemel stelden.

Winnen de naeste drie jaren is sy alsoo met Dijken/hooge Wallen/ ende Dorslweeringhen boozstien/ datmen meynt dat sy als onberwinnelijck alle gheweldt des Wpandts soude konnen teghen staen.

De Dijken zijn hier aldersterckst / welke als Grendels dooz haer vasticheyt het gheweldt der Oost-zee teghen houden/ welcker stoffe is van Wijer (het welck een uytwerpinghe der Zee daer ontrent is) welc

materie

materte als sy dick op een sit, soo vast ende fere is/ datmen nauwelick van steen harder Fundament soude konnen legghen / soo gheweldigh staet sy de vertelhepdt der woelende Zee teghen / het Landt is met gegraven Grachten in vrychebare Weyden / bequaem om de Ossen te Weyden/ ghedepl.

De beschrijvinghe van Purmerent.

Gerardus Zijlius Ridder, heeft de Alecke van Purmerent, met het Casteel/ Jurisdicctie/ Gebiet/ ende toezel, oozende Landt om een sekerer somme geldts certijds van Johan Burch- Graef van Montfoort ghecocht.

Sy is op de manier van een Stadt in Straten verdeckt/ met heerlijcke Cammeragie verciert/ thich/ ende door het vanghen vanden Ael certijds alsoo geluckigh/ dat een groote meeninghe van Scheyen met dooz- gheboozde bodens daer toe vernuftigh ghemaecht zijnde, so dat de Aelen in't midden een vijen aessein ende swemmen hadden. jaer lxxx naer Londen in Engelandt met een groot ghewin/ ghesonden werden.

Sy heeft onlangs in die voorzichtigheyt en dooz- sorge der Provincien/ dooz weleke sy met een rechtvaerdighen haet ontfienken zijnde / al haer crachten ende rijckdommen ghebruickt/ om den alderwoedstken Opandt den Spaengiaerdt upt te sluyten / ende de nature des plaets soect met kunst te verstercken/ met Bolwercken/ ende Wallen bestaen sterck ghemaecht te werden.

Het Casteel/ aen't eynde vanden Wierke/ conypt aen't Purmer-meer, (waer van de plaets den naem heeft) seer Wisch- rijck/ ende also vzeet/ datmen de grootte qualijc oversien kan. Sy staet onder het Huys van Egmonde. Ick vinde in de oudheden van onse Chronicken een sake verhaelt, welcke my seers waer dunct om te geloven: dat daer ontrent in't jaer van Christe gheboozte 1403. een Monster/ vande ghedaente eender Vrouwen / met groen Wosch bewassen / ende over al seer vuyt ende ongaeplic/ dooz de cracht van een grooten Tempelst upt de middellandsche Zee inden Hollandischen boesem (welck dooz den naem vande Zuyder- Zee hiet bekent is) aengeworpen/ ende in het Purmer-Meer (welck de dooz- gheboozcken Dijken met de doozghenoemde Zee vermenght hadde) opgheworpen is gheweest/ in het welke also sy met verscherden dwalinghen herwaerts ende derwaerts geworpen/ werde/ nae dat de Dijken terstondt wederom op- ghemaecht waren/ nae het onweder / gelijck plach te geschieden / eer dat de Dijken dooz de diepe Wieren gantsch wech genomen werden/ hebben de Weykens gaende twee- mael des daeghs met de Melck kinnen in't Velt/ om de wizen dooz- werpen te lesdighen/ dit Monster ghesien. dies sy in't begijn sel seer verbaest waren / meynende dat het een ghespooch was: maec

daer nae moet ghenomen / ende malcanderen hulpe beloofst hebbende / hebben sy de Vrouw met haer Schuytkens ende Dootkens (om dat sy nergens soude mogen ontvlieden) omringelt / en gebangen tot Edam (welcke Stadt oock aen dit Meer ghelegen is) ghebracht: Alwaer sy heeft beghinnen spijse te eten ghelijck andere menschen / veel meer een vrecint ende suchende gheluydt / dan eenighe ghemeynenschap ofte ghebruyck van menschelijcke spraecke / die by allen Dystchen geweyghert is / ghevende. Dooz welcks Strakels gerucht die wydt ende breeet verspreydt was / als vele verwecht waren om dat te comen zien / heeft den Raedt van Haerlem (een Legaetschap gesonden hebbende) gebeden / dat het Monster haer mochte toeghelaten zyn / t'welck haer niet gheueghert is / (soz de Chronijcken segghen.) Het welck veel Zaren / nae dat het daer ghebracht was / aldaer gheleest / onder de Wyfs gesponnen / ende nae zyn doodt / om de eere die het den Beelde des Crupes aenghedaeen hadde / op het Kerck-hof begraven is gheweest.

Alle welke dinghen / ghelijckerwijs ick die niet vastelijck wil staende houden / also wil ick die ooc niet gheheel tegen-spreken / soz om de gheloofwaerdicheydt der Chronijcken / als oock mede om dat ick my teghen de ghedachtenisse die noch so versch is / ende dooz de Vrouwen van hant tot handt overghelevert / niet stellen en wil.

Ich sal nochtans segghen dat van my (aenghesien het een Fabel schijnt te zyn) niet vooz waerachtigh ghehouden wert / dat sy soude gesponnen hebben / eben oft haer handen niet leden / gelijk als der menschen / soude onderscheyden zyn gheweest: Doch ick laet het perijckel vande waerheydt den Aetheur.

Euen-wel werde ick dooz sekere eerbiedinghe afghekeert / dat ick van die oude vooz-beelden / de welke die seer heplighe gheloofwaerdicheydt der ghetuyghen hebben / niet en wijcke / onder de welke men bevindt / dat het niet t'eenmael gheloghen ende versiert / ofte een Poëtes ghedicht is dat vande Nereiden gheseydt werdt / van welcker gheslacht ick niet en twijffele dat dese (waer van ick terstont verhaelt hebben) een gheweest is / van welke een goet gheral aenden Franschen Oever ghesien zyn gheweest / ghelijckerwijs Augustus van spien Ambassaet verstaet hadde.

Plinius ghetuyghet oock dat dese inbeeldinghe vande Nereiden niet valschen is gheweest / haer toe-schryvende een Lichaem ober al met schubben bedeckt / daer sy van menschelijcke ghedaente zyn. In welcker doodt een droevigh ghejanck / ofte (ghelijck het gheschreven boeck heeft) een gesanck / van die ghene die daer ontrent woonen / verre ghehoort werdt. Ich swinghe t'gheene dat den selven schryver vanden Triton inden Doozn blasende / ende van eenen Zee-mensch uyt de gheloofwaerdicheydt der Legaten (welcke om dese saecke alleen van die van Lisbon tot den Prince Tiberium gesonden waren) ende der Dannen van die doozlichtighe Orde der Widders schryvende is.

Wat sal ick segghen van het uytghezooghden **T**schæm van soda-
nighen Zee-monster midden inde Kerck op ghehanghen / in een Doorp
vande swartherdt des Waters Swarte-Wael gheheeten / by nae 3000.
schreden vande vermaerde Stadt vanden Briel geleghen :

Ich come tot de verffche / ende die onsen ouderdom bekent moghen
zijn / exempelen ofte voorbeelden / inde welke ick lese / dat in het uyt-
ste van Scandia, daer den Inham de Sunt genoemt eyndigt / by Ellebøg,
een Stat gelegen tegen ober Koppenhagen, de Hoofst-at des Coninc
van Denemarcken, een Zee-monster is geweest / hebbende in alles de ge-
daente van enen Monick / met een geschoozen Hoofst / Voeren aenge-
sicht / op syn schouderen een doerck t'welck een Figure van een Cappe-
thoonden / aen dien Oever dooz het groote onweder ghesmeten is ge-
weest / t'welck was stom / hebbende / ghelijck alle andere Zee-monsters,
gheen ghebruyck van spraecke / maer alleenlijck met huylinghen ende
suctinghen gerucht makende / niet langher dock dan drie daghen le-
vende : Welcks ghetuygenisse uytgeteykent zinde / tot den Keysser Ca-
rolum de ven. doen maels in Hispanien wesende / dooz den Coninc van
Denemarcken ghesonden is / ende dooz de handt van een Edelman ge-
thoont. Ich bevinde dat daer noch een ander in dat deel van Sarmatien,
t'welck wy Poolen noemen / is gheweest / int Jaer van onse verlos-
singhe 1531. dock een Zee-monster wesende / het welke seer aerdigh
met den Infel ende Wijter eenes Bisschops verthoonden / ende is tot
den Coninc Augustum ghebracht.

Anno
1531.

Dit heb ick wat in't langh willen verhalen / op datmen sien mach
dat dese meyninghe vande Nereiden die wy Meer-minnen, Zee-goddin-
nen, of Nymphen noemen / niet onlangs / maer tot allen tijden onder de
menschen gheweest is.

De beschrijvinghe van Bevervijk.

ICk en soude niet subtiijcken ende als een XXXIV

Waegh-meester vervolgens komen verhalen alle de Plecken en-
de Dorpen die haren naem met Wijk eyndigen / soo groot te haer
menichte / welck ghetal ick my niet en wil vermeetten vast te hebben /
nochtans hebben sy al haren oorspronckelijcken naem van Wick ofte
Wijk. In welck woordt ick mercke dat de Duytschen bezooghen
werden / welke dit woordt en voor enen Boesem der Zee nae schry-
ven ende ghebruycken / daer het nochtans niet anders beteykent dan
een toelucht ende vyjhepdt / alwaer / de Wypen by een tinmerende /
die ghene woonden / die welke van het gemeyne perijckel bezyjt wou-
den leven / op dat sy dooz de menighe haerder Wpanden mochten van
haer weeren / ende haer tegē de Woovers (die de Zee onbryp maken) stel-
len. Onder de doornaemste is Bevervijk. het welck soo veel luyde
S ij als

Beschrifvinghe vande voornaemste Steden

Beverwijk als der Beeren-wijk-plaetse ende toevlucht. (Want het schijnt dat de Coninghen Francken, Hollandt besittende / de oude ende beste Crjghs-lieden / die vooz haer gheoorloght hadden / peghelijk volck besonder / Dozpen ende Landen gegeven hebben / die daer van den naem ghecregen hebben / (gelijc upt de naevolgende blijcke sal) een Vlecke twee Mijlen van Haerlem, op een bequame plaetse aende Tije gelegen / twee Mijlen vande Middellantsche-Zee, ende seer vermaeckelijcke Doeven der Edellieden nevens haer hebbende.

Catwijk. Maer Cat-wijk is de voornaemste van vermaerdt hepdt / ghenoeemt vande Cattis onse alderoudste Inwoonders / welke haren Prince Bazhonen nabolggende / hebben hare woon-plaetse aenden middel-loop des Rhijns, niet verde vser daer hy inde Zee vloept / ghevesticht / welke plaets ghelooffelick is eertijds om de bequame aencomste upt Engelandt, seer rijck ende bewoont gheweest te zijn / maer doch seer dicwils dooz de inbalinghe der Barbaren ende Zee-roovers vernielt ende verdurven. Doch het schijnt dat de Catti twee heischeria-plaetsen behalven haer Dozp ghebouwt hebben / beyde seer vaste / en zijge toevluchten teghen het ghewelt der Wpanden / indien sy bekootten werden / te weten Suydt-wijk nae by het Dozp van Wassenae, op welke plaetse nu eenen Molen ghesien werdt / welke noch een teycken van den ouden naem in een ghetrocken ende bedozven / te weten Suyck behouden heeft.

Noort-wijk. Het andere is Noordt-wijk, nae t'Noorden gheleghen / hoe wel dat andere meynen dat de Normanni upt Sweeden ende Denemercken gherepft / dit Dozp den naem gegheben hebben / waer van nu Heer is Ianus Doula, een uptnemende gheleerd man / die nochmaels all' de gaeven van een volcomen Poet sal voldoen.

Ooster-wijk. Hier by comt Ooster-wijk, welck ick wel soude der ven sweeren eertijds een woon-plaetse der Aetren, oft / ghelijckerwijs de bedurbenthepdt des sprakens nu aenghenomen heeft / Ostren gheweest te zijn / ten waere dat de Chronijcken vertelden / dat sy eerst van Fop van Arckel Ater-wijk ghenoeemt is.

Naeld-wijk. Daer-en-boven Naeld-wijk, een Vlecke dooz de Crfghenamen des gheslachts van Naeldwijk ende aen-haek der Graven van Arenbergh, seer doozluchtigh / niet soo seer vermaerdt dooz een Collegium der Canonicken / als dooz de gheboorte Martini Dorpij, een Theologus, ende Poet van gheuen ongheluckigen gheeft. In het Dozp by Naeld-wijk gelegghen / Clooster ghenoeemt / is een steen ghebonden / (als het lant met den Bloech-router ongetozpen wert) en uptghenomen daer nae tot Zion een Clooster tweelck dieht onder Delft gheleghen was / ende nu onghewozpen is / over ghebracht binnen het tachtichste Jaer.

Den welcken Hippolitus Perfinus President des Raedts van Vtrecht een uptnemende ondersoeker der oudheden / hebbende de Monicken der oudheden niet sozehvuldigh / inde plaetse van dien eenen beteren van Warber ghelaten / op syn Doebe byden Haghe gelegghen overghebracht / welcken aldus seydt,

IMP. CAES.
 M. AVREL. ANTO
 NINO AVG. PONT.
 MAX. TR. POT. XVI.
 COS. XIII. ET
 IMP. CAES.
 L. AVREL. VERO AVG.
 TR. POT. COS. II.
 A. M. A. F. C.
 M. P. X. II.

Daer-en-hoven Rijf-wijck, het welck ick gheloobe van de Ruyg, het
 upterste volck der Aftren, welcken (soo ick ghesept hebbe) het selbe te
 bouwen was gegheben/spnen naem te hebben/ ofte vande overgheble-
 ven Giganten (welcke nae de eyghenschap der Nederlandsche Talen
 Reusen ghenoeupt zyn) die upt Enghelandt verjaeght zynde/in desen
 Westelijken hoek zyn comen wonen. Want wat doert het tot die sa-
 ke/indienmen hier den toeblycht der Rijfen by voeght.

Rijfswijck

In dese Oorde comt Stol-wijck, dooz de meenichte ende goetsept der
 Caesen vermaerde. Bleyf-wijck, wiens Heerlichept tot het Dups van
 Bronchorst geromen is? Baerd-wijck, welc naems oorspronc ick niet
 gaern de Franche-barde, maer met meerder recht de Lango-barden, een
 volck in Duptsch landt toeschrijven soude/welc Dooz staet onder het
 ghebiede van Cornelis de Jong, een man van een vermakelijck verstant.
 Brandt-wijck, weet ick niet of de Brennis ghenoeunt is/ oock de twee
 Schalck-wijck, ende Hondf-wijck.

Stolwijck.
Bleyfswijck.Baerdwijck
Brädwijck.Schalck-
wijck,
Hödfwijck

De beschrijvinghe van Nieupoort.

Nieupoort, tegen Schoenhouden over/aen-
 de ander zijde vande Leck ghelegghen/werdt ghesept een tae-
 melijcke rijke ende overbloedighe Stadt gheweest te zyn.

Maer ghelijck den aerdt der menschelijcker dinghen onghestadigh/
 vallende/ende den onderganck onderwoyten is/alsoo sietmen Steden
 die eertijds hoogh ghebloeydt hebben/ondergaen/ ende vele tot steen-
 hoopen veranderen / is nu een Vlecke van tamelijcke middelen.

De beschrijvinghe van Schaghen.

Schaghen, oock een Edele ende overbloedi-
 ghe Vleck, Dups aen Dups/ghelijcker wijs een Stadt/bewoont/
 spdeyt haer vande Marke in dize ghebuyten/also dat sy een in
 dypen

vypen gheclooft te zijn gheseyt mach werden/anders werdt buyten dese straten/ als op de Dorpen/ghewoont/ghelijcker wijs eertijds de Edele Stadt Lacedaemon, want hy wert in veel woon-plaetsen door de Acken berdeylet

Sp heeft het alberzychthaerste/ ende Crupdt-ghebenste Lant van geheel Hollandt. Sp is vol van wel-gestelde ende geldt-rijcke lieden: heeft een fraey Casteel. Het staet nu onder Ioanne, van het gheslacht van Bronckhorst, Heer van Burchorn, Gouriaen, ende Schagen, die den oorspronck zijns stams byenght tot Albertum Prince van Beyeren, Graue van Hollandt.

Tot noch toe heb ick vande Steden ende Vlecken overloopen / nu sal ick van sommigge Casteelen verhalen.

Vande Slooten/ ende Casteelen van Hollandt ende VVest-Vrieslandt.

De vindinge der Steden/ als een heerlicke daedt/ hebben de Oudt-tijdsche-menschen Palladi toegheschreven/ de welke daer om beschermersche der Steden met een heerlicke by-naem genoemt hebben. De welke ooc Marone Aristides, Smyrnaeus ende Cornutus ghetuyghen/ de Castelen ende Slooten/ als de eerste stichterste/ gheheplight gheweest te zijn: ofte om dat de reden/welck onder den naem van dese Goddinne verstaen wert / de Steden ende Ghemeenten doet wassen ende toenemen / ghelijck Martianus Foelix meynde: ofte om dat sy ghelooften de Ziele des Wereldts was/ ende de hooghste deelen beset/ ghelijcker wijs de Casteelen inde hoogste ende vyzste plaetse der Steden pleegghen ghebouwt te werden / om te lichter het gheweldt vanden Vpandt af te weeren/ waer van ick oock meyn dat sy in Latijn haren naem hebben/niet van de Arcadebus, ghelijck Solinus meent / om dat sy te Kroonen aldereerst de hooghde vande Berghen bewoonden: Maer het gheene dat de oudthepdt voor ghebyupck heeft gehadt/te weten/dat sy de hooghten vercoopen om Slooten op te bouwen/heeft onse Voor-ouders veel bequaemer / ende vyzter tegen de perijculen gebocht/inde Moerassch ende vochtige lage plaetsen te gheschieden/om dat die / om daer onder Nijnen te maken / seer bequaem zijn/ maer dese gantsch niet ghelegghen ende onbequaem waren voor de Pioniers.

Maer de Slooten ende beschut-Casteelen pleegghen tweeder-hande natuy aen te nemen / soo Damascius Syrus, Schryver der Philosophischer Historien, daer van seer gheleerdelijck ghehandelt heeft.

Want ghelijcker wijs sy een groote bequaemhepdt schijnen te geben om den Vpandt upt te houden / ende de vyzhepdt te beschermen / alsoo

Zijn sy ghemeenlick oorzaeck van dienstaer herdt ende deel quacdtis: Het welck niet alleen met Zu-landtsche/maer ooc met vzeemde exem-pelen kan verhoont werden/welcke Disputatie tot een ander tijdt ende plaets behoort.

De Gomeynen hebben dooz-gaens in Hollandt, Casteels op de ma-niere der Bozchten/mer Wuzzen ende Wallen eerints gebouwt, tegen het ghevelde/indien daer eenigh op-stondt/ende op dat sy haer in haer behoerlyck doen onderdanigh souden houden.

Tacitus schrijft van een Casteel Fleuves ghenoemt/sonder twiffel by den Mont van Groeninge-diep gelegen / alwaer vroom Crighf-volck den Oever van den Oceanus beschermiden en bewaerden / doense van de rebellighe Vriesen beleghet waren.

Den selven schrijft noch van Casteelen / welcke de opperste des Crighf-volck / als sy gheen hoop hadden om die te beschermen / aen vzaende ghesichten hebben / doen de Kennemerlanders onder t'belepdt van Bruno, nae haer verders stonden/ende verholghden.

Florus verhaelt dat Drutus meer dan vijftich Casteelen op den Oever van den Rijn gebouwt heeft. Hollandt herft eerints overvloedigh van Casteelen gheweest. vooz de ellendighe tijden vande ongeluckighe Princeesse Iacoba, wanners het Inlandtsche ontweber der twisten ende nuptighen de oppoeren der Steden ende des Ebeldoms aenwassende/uytghedroochen is/ende volck tot de uytfinnighe Wapenen verweckt heeft. Want doen heeft de vzeede Temperst ende woeling van het ghemeyn Volcken / alie de Casteelen allestus verstoort ende tot der Aerden toe gheslicht / Ende dese onghetemde uytfinnicheyt en heeft maer noch epnde ghenomen / ten sy zy-luyden dooz een onderlinge bescheuringe/ malcanderg zieleu schreuen als te verhandelen.

Maer van dese dinghen inde Historie van die tijden / al waer dan de rechtvaerdighe clachten plaetsen sullen hebben. Doozwaer daer zijn doe wepnigh Casteelen in dien doodelijcken ende jammerlijcker Crigh overghebleven / ende die het vpanbelijcke sweert onbeschadicht heeft ghelaten. Onder de gheene die in onse tijden noch zijn / hebben niet recht de eerste plaets de Slooten van Egmondt ende van Brederode, onder de welcke het eerst-ghenoemde van een schoone / vaste / ende oude Cimneracie is. Maer het laetste by nae gheheel vergaen en verballen / van het welcke ick geen ander oorzaeck en vinde / dan dat by avontueren daerom alle costen om dit Casteel / welck sy wisten dat nu haest vallen moeste/weder op timmeren / als dooz een beschuttinghe verhin-dert zijnde / van dat gheslachte ghespaert zijn gheweest / om dat sy wel wisten uyt crachte des Testaments / dat sy gheen ghebupzighe Erffgenamen souden zijn / soo daer vvaemelijck gheslachte ontzack. Het eerste eertrids Rijnegom, nu vande erffnisse / daer het inne ghelegghen is / Hoeve ghenaeamt / is by 5000. treden van Almeer, ende 100. van het alderoudste Clooster van Egmondt, beseldt tot een Dozden van No-nicken

nicken Benedictini ghenaeemt / die welke eertijds alleen vande Wischmarkt haren cost haelden / alwaer een Bibliothec is van alderhande gheschreven (doch meesten-deel Perchamente) Boecken / welke niet groote naersticheydt / soo vande andere Ptozen / maer voornamelijck vanden Abt Gerardo upt het geslacht van Poelgeest, vergadert zijn.

Der heeft veel Autheuren / die selden gevonden werden / van de welke my seer wee doet / dat over de vijfhien naeste Jaeren / (tot een groot nadeel vande Gheleerde ende Letter-ronstige Ghemeynte) vergaen zijn twee Boecken der Vrieten Lactantij Firmiani, van de welke D. Hieronimus by naemen mentie maect: De welke als Antonius Houarus aldaer de Keligie oeffenende / een wel-geleert man / die daer na met een gheluckighe Faem Abt van Absteruaca is gheweest / tot my hadde gedocht te senden / om dooz den Druck upt te geben / heeft hy bevonden dat sy van eenen verberghenden Boeck-dief wech-ghenomen waren / ende alsoo is dien schat verghaen / vande Erfghenamen vande Priester / op de welke men vermoeden hadde / tot Hozenkens ende Deyper-huyfkens ghemaect. Maer het Casteel van Brederode, op de helft vanden wech tusschen Haerlem ende Beverwijck ghelegghen behalven de beclaghelycke bederffenisse daer het in vervallen leydt / laet ooc allenskens hare ackers van het zant der Dypnen / (welke haer by ghelegghen zijn) overvallen / wesende dat gheslacht nu alreede niet een ware / ende jammerlijcke slapericheydt bevanghen.

Daer is oock het Slot van Teglinghen, voortijds het Speel-huyf ende vermaeck-plaets vande Princesse Iacoba, by Saxonheim ghelegen (maer men meynt dat de overblijfselen der Saxen, van Carolo Magno overghesonden / haer woon-stede ghehadt hebben) eertijds nu al vermaerd dooz de nacht-ghesichten / ende spoocken der Geesten / in dien de vertellinghe waerachtigh is.

Ericus Hertoghe van Bruynswijck, heeft ooc aende andere zijde vande Leck teghen over Schoon-hoven een Casteel sterck van Timmeragie met dicke Murzen / ende eenen stercken Wal boozsten / welck ghenaeemt is Liefveldt. By Woerden heeft den selven een ander Casteel / eertijds seer sterck / als de Wapenen van Vrecht ghebreest werden / nu dooz den laughduryghen Biede veronachtsaemt.

By Vyanen hebben die van Brederode oock een sterck Casteel met eenen hooghen Wal ende Thuyt van Dooznen heel dicht gheberdet / ende een ander Ameyde ghenaeemt / half wegghen Dianen ende Nieu-poozt / maer van minder sterckte ende gelegentheydt. Van het Casteel te Medenblick heb ick boven verhael ghedaen. Assen-burgh is een Slot toeromende den Heer van Assendelf, boven Beverwijck, dooz de bequaemheydt des plaets ende lustighe gelegentheydt vermaerd.

Den selven heeft een ander by Roterodam, welc onse Dooz-ouderg Hoeningh geheeten hebben / met eenen Doozen / ende dooz de Timmeragie verheerlicht / seer sterck dooz de materie des plaets / ende dooz
spnen

Spnen grondt daer het in staet/vol van Modder/de inlooppinghen ende gheweldt des Wyandts niet vreesende. Gouda, ende Goricum hebben hare bescher in-Casteelen/waer van boven gheseydt is / het eerste vanden Grave van Bulo aerden Yssel-stroom, en het andere van het Duyts van Arckel ghebouwt. Het Casteel van Muyden ende Abcoudt hebben wy te voozen onder de Edelste Duytsen ghereeckent. Wy Heemkerck is noch oberghbleven een rondicheydt eens Casteels/by na den Leydschen Burgh met een om-gaende ronde ghelock wesen: hier in verschepden/dat het Leydsche op enen hooghen harden Hoebel staet/maer dit op een vorhtighe Noerach / is niet om met eenighe Deycrachten aen te comen / in welck middelste men seyd dat eerijds een ghebouw / op de manier van een Tooren/neghen stadien hoogh ghesaen heeft / alsoo dat het de Schippers is gheweest het ghen Pharos den Egyptenaers, als sy haren loep daer van ende toe namen: welck besittinghe vande Graven tot den Hertoghe van Sevenberghen gheromen is / daer nae den Grave van Arenbergh, dooz Erff-recht epghen ghenaeckt. Het gheslacht van Adrichem heeft dock een gheroont Casteel ontrent Beverwijk ghehat, is dooz de invallen der Vriesen tot der aerden toe gesicht. In welck onderganck Antonius vander Burgo, van spns Woeders wegghen Erfgheuen van t' Duyts van Adrichem, spn Hoebe met een fraey ghehouden Duyt onringhelt heeft.

Het oude Casteel Rivier, heeft spnen naem vanden Maes-stroom, in onse Moederlicke tale de Riviere ghenaeemt / in wiens diepte sy vanden oudts ghesaen heeft / ende nu dooz den aenwasch meer dan duyssent schreden daer van ghescheyden / voortijds een epghen goet der Graven van Hollandt, het geslacht van Matenes van de Princen geschoncken/nae dat het Casteel nae haren naem geheeren/van de Westen des Stede van Schiedam met een Gracht ghescheyden / te niet was ghehaen / in het welcke eenen ouden hooghen ende viercanten Tooren om hoogh staet/soo dat sy by nae het ampt van Pharos soude volbrenghen. Welck Heerlichheit Ioanni Matenesio, een man (soo dooz spn Politijcke deugden / als Edelheyt des gheslachts) vermaerdt. Keenen-burgh een Casteel van gheen cleyne naem/wert van Otho van Egmond beseten.

Meerenburgh aen de Marn ghelegghen (een Gracht spruyt uyt den Rhijn) is onder den Heere Vincentio van Lockhorst. Duyn, een Casteel by het Doyp van Sevenhuysen, welck ghelegghenheyt eerijds is gheweest midden in het Bosch/eenen steen-hoop/eerijds neder ghevallen/welck besittinghe heeft Iacobus Duynius, een doozluchtich man/Heere van Sprangh. Ick en hebbe niet willen achterwegghen laten / uyt het ghetal der Casteelen ende Slooten / de welke of de al verblinde oudheyt / of de wyede ende onverdraechliche yfsminnicheyt des volck (die men leest altdt nieuwe opzoeren ende dinghen besaen te hebben) verniet heeft, de Nammen der sommighe daer de Chronicken van ghescheyden/ op dat ick niet schuldigh zijnde int selve gebreck niet en schij-

ne de ghemeene nederlaghe gheboedt / ofte ten minsten niet mispresen-
te hebben / naedemael het oock te beschrepen ende te beclaghen is / dat
onse Princen gheene macht / op dat ick niet en segge gheuen wil ghe-
hadt en hebben / om de Inlandtsche wysinnichendte ende raserije te be-
dwinghen ende ter neder te legghen. De alderoudtste is onder de ge-
dachtenisse der mensche het vermaerde Slot van Elinus, banden wel-
ken de Chronijk-schryvers den tweeden Midam oock maecten / hem
noemende Esolorum, van wegghen syu Esels-oozen / niet verde van
s' Graven-Haghe, gelegen by het Doorp van Voorburgh, welck men seyt
dat vele hunderen Landts begrepen heeft in haren omganck: Ende
de verwoestinghe ende Cimmeragie onder v'aerde doen de saetke ge-
looben / inde welke de voozeden jaren alderhande Muntten upgegra-
ven zijn / onder andere hebbe ick gorde Penninckens gesien daer aen-
de eene zijde Elinus, ende aen de andere zijde Dorstatum op stonde / wel-
ke Stadt Tacitus, Wijck-te-Duyr-Steden ghenoeemt heeft. Daer is
mede ghebonden gheweest enen vieranten Steen / de welke in het
ploegghen van het landt dooz den Ploech. souter eenighe quetsinge ge-
leden heeft / den welcken Henricus Crusius, een aensienlick man / Heer
van Benthuysen dooz een liefde der oudtheden vooz syu hoebe aen een-
Epcke / recht tegen over den acker daer hy ghebonden was, by Rijswijk
doen stellen. Doch hy bynght dit gheschijft mede:

DIANAE
IUNIIVS
AMABILIS
IIII. VIR
AVG.C.V.T.EX
IVSSV IPSIVS
L. M.

Als Henricus Iunius, die my dese oudthept ontdeckt heeft / desen steen //
sonder twijffel seer oudt / niet my mer een naerstich dooz sien over las //
heeft hy recht up bekent dat hy twijfelden van het gheral welck daer
op stonde / oft het wel oft qualick was / maer ick in het selve dingh oock
haperende / heb geantwoordt dat ick vande Sevius ofte Sexumvius niet
en twijfelden / maer dat ick van het schijft niet secker wiste dooz het
welcke ick lichtelick van het geene dat icker van houdende was ghe-
kracht soude hebben geweeft / ten ware dat den Steen van geloof waer-
dighe oudthept my sulcx bewesen hadde / ende daeromme alle dingen
naerstich dooz soeckende / is my ter bequamer tijdt een merck-teecken
vooz ghecomen / het welck erghens aenden Necker is / te Rotenbergh,

So ick meen FORTVNATVS IIII VIR NEGOCIATOR.&c.
Het ander tot Aulburg.

DEO SILVANO TEMPL. CVM SIGNO VE-
TVSTATE CONLAPSVM SEX. ANTONIVS
PRIVATVS CIVIS TREVER, IIII AVGV-
STALIS PECVNIA SVA RESTITVIT.

Oek tot Placentium in Insabrien.

L. PLOTIO ATIMETO IIII AVGVST.&c.

De meest ghebruyckste maniere van schrijven op de Steenen ende
Marmeren werdt nochtans aldus ghevonden/ VIVIR. vande welcke
ick een booznaemste tot Terano ghevonden/ setten sal.

PROVIDENTIA TITI CAES. AVG. NATI AD
AETERNITATEM ROMANI NOMINIS, SVB-
LATO HOSTE PERNICIOSISSIMO P. R. FAV-
STVS TITIVS LIBERALIS VI VIR AVG.
ITER. P. P. S. C.

Maer selven sult ghy met vol schijft geschreeven vinden SEVIR, het
welck men te Mediolanen van C. Plinio Sec. leest SEVIR EQVITVM,
en te Capua, L. PHILEROTI SEVIRO AVGVSTALI. De selve eer
heeft oock eenen Marmer tot Valencien, C. TERENTIUS ONESI-
MVS IN HONOREM SEVIRATVS SVI &c. Ende laet dese de Se-
viris om de gelegentheits wil hier by ghedaen niet onproffijtelick ghe-
sepdt zijn / de welke Augustales ghenoemt werden / om dat sy vande
Keysers / (die Augusti ghenoemt waren) ghesteldt syn ghewest.

Maer op dat ick wederom tot mijn booznamen / waer van mijn re-
den wat geweecken is / come : Den selven Acker, daer van ick ghesepdt
hebbe / heeft oock uptighegheben een glazen Cruyck ofte Kanne / groent
van berwe / dick ende groot naer adbenant / met een byede Vanthaffbe
ofte Doz / ende op de maniere der Kiorhen ghecrapt / welcke den selven
Edelman seer sochfuldelijc bewaerd. Den selven Acker heeft noch
booz den daer ghebracht een gouden Schuyt-spaen / welck was ghe-
lijck eenen Theems / met eenen Dool-hof van clepne gaerheng doozge-
slagen / van een wonderlijcke const / en ooc dooz 't bekennen der Goudt-
smeden niet naevolgelijck / welcke stoffe sommighe meynen van Em-
mer ghewest te zijn : het grootste deel vermerchtmen van sijn Goudt te
syn : den arm daer men de handt aen slaet is van slechter Goudt / het
welck de putkens / (dooz de soute aerde dieper in ghebeten synde) ver-
tuyghen. Sy is inden Haghe by den ouden Lief-hebber der Medals-
en /

den Heere van Adrichem. Laet ons nu wedercomen tot de Casteelen ende Slooten. Een mijle ontrent van Roterodam werden ghesien de oberbliffelen des bedurven Casteels van Hildegard, met de Kerck op eenen verheven Hoebel / welck is een aerde van alle zijden Moerassch-achtich ende Essen/allenskens hoogher op-gaet / in de welke het ghe-
bouw van Hildegard ghestaen heeft / spude een vooz-seggghende Vrou-
we / misschien de tweede Sybilla ofte Carmenta, welck vooz-seggtinghen
ende teecken-bediedinghen / des teghenwoorzighen tijds handel seer
wel upt drucken de / miy ghedenckt somwijlen ghelesen te hebben;
daer is noch van overghebleven eenen vervallen Toozen:de Heerlich-
hepdt is nu onder Ioanne Matencio, van den welcken ick een weynich
hier vooz-verhaelt hebbe.

Binnen de Vesten der Stede van Roterodam syn alsnoch de verval-
len oberbliffelen des Casteels Bulgersteyn, misschien van eenen Bulga-
ro, alsoo ghenaeempt / of op het eenen naem van een gheslacht / ofte van
een volck is gheweest. Ende niet verde van die Stadt aenden Oever
vande Rotte sietmen die oberbliffende berwoestinghen des Slots van
Viennen, qualijck Weenen ghenoeemt / gheten het Raedt-hups / waer
van de Doorte gheeten is. Daer werden oock ghesien aende Rivie-
re de Schie de oberbliffelen des Casteels van Sterrenburgh, ofte vande
gheschilde Sterren / ofte vanden Toozen / ses hoeklich zijnde / een
Sterre niet onghelijck / den naem hebbende / weler besittinghe van ou-
den Hercomen tot het geslacht van Duyvenvoort behoort. De ober-
bliffelen ende merck-teekenen van het alderoudste Slot Cappel siet-
men aenden Oever vanden Yssel-stroom in het Dorp van dien naem /
eertijds het hups van Naeldt-wijck eygen / maer nu de Erff-genamen
des Grafs van Arenbergh.

Het Casteel der Hodenpiliers, een Edel ende Doorzuchtich geslacht /
leydt in het Landt van Vlaerdinghen vernielt. Ghelijcke Nederlage
hebben in dat selve Landt gheboelt het Slot Polanen, toe-behoorzende
het geslacht der Polanen, dooz syn Ridderlijcke deught vermaert.

Het Casteel Binckhorst, dooz syn geslacht Doorzuchtich / is op den
selven tijdt dooz het ghemeyn volck ende den Edeldom in twisten ende
oneentheden ghedept / waer van de eene nae eenen Cabellau / de Cab-
bellausche, ende de andere van eenen Houck ofte Henghel / de Houcksche
ghenoemt / omgheworpen ende ghesicht zijn.

Het Casteel van Velsen bethoont noch de ghescheurde ende verval-
len Wapen / met de ghemeyne Wapen van Hollant ende Zeelandt om
het stuc tegen den Prince in hem om hals te brengen / begaen / bestreden
ende om gheworpen / weler ontwijde ende verwozpengront besitten-
de is Ianus Doufa, een gheneuchte der Musen. Ende in haer ghesuyte
ontrent een Boogh-schoot van daer sien wy een lustighe Oebe op de
maniere van een Casteel met een wijde gracht om graben van Adriano
Groenevenio Wozger van Haerlem. Sinda ofte Sandenburgh het Casteel

der Graven al over al langh verballen / is te niet gegaen / van het zant-
achtich Landt (gelijk het blijkt) genoemt / nae dat Gulielmo Roomsch
Keeser het Raedthuys van Gravesand ghenomen hadde.

Tot den selven staet is oock gheromen het Casteel Zilia, ghemeenlic
door den naem van het Zilische Raedt-huys bekeht / om dat het aende
Zijl (een stroom upt den Rhijn zinde) ghelegghen was.

Daer is noch Doulia, aende Doule een stroom (snde des Rhijns ge-
houwt / waer van dat de Doufens, het Doorzuchtige geslacht / den naem
heeft.

Altena, alsoo ghenaemyt / om dat sy de Stadt van Delft al-te-nae by
lach als sy somwylen breecken van belegert te werden. Adam Almon-
dius besit het / onlangs van die vander Stadt in brandt ghesteken.

Croeswijk over de Rodt ghelegghen. Loevensteyn een sterck Casteel /
inde afscheppinge des Mase ende Waels, tusschen Gorichom, ende Wor-
com getimmeret: Oor Honfel een sehoon Casteel nae by Naeldwijk.

Vande Ridderchap ende Edeldom van Hol- landt ende VWest-vrieslandt.

Als ick soude vertellen de Doorluchtighe
Huyzen ende Ghelachten des Hollandtschen volcx / de welke
wy bevinden oft inde oude tijden gheweest te zijn / oft die veer-
laest-leden tijdt ofte ghedachtenisse der Grootvaderen / oft den eghen-
woordighen tijt bekennt heeft / Wy heeft het des arbeits waerdigh ge-
docht dat ick des waerachtigen Edeldoms-beelt vooz ooghen stellen /
ende dies te meer om dat gheinercht is / dat in dese schickinge ofte or-
dine veel in cruppen / ende dat veel het Palladium (gelijck men seyt) son-
der verkieftinghe behouden / ghelijckerwijs vzeemdelingen / Ambachte-
lieden / Seel-drapers / Lijnt-drapers / Coopmans-kinderen / die door
de Doorluchticheydt des plaats daer sy gebooren zijn / ofte die sy buy-
ten s'Landes upt goede ineyninghe reysende / besocht hebben / Ofte die
niet een gegheven ende aengebozen summe geldts / den tijtel ofte recht
van eenighe Vlecke, Casteel, Drotschap, ofte andere waer dieheyt ghe-
rocht hebbende / der ven haer selven den Hoochwaerdighen naem van
Edeldom toe-schrijven: Ick en weet voozwaer niet wat oorfsake dat
sy van hare openbare onbeschaemde overtreedinge sullen gheben / in-
dien-men de onteeringe der Ghyze wilde voozt-bzingen. Want ic en
geloove niet dat daer yemandt anders van ineyninghe wesen sal / dat
den Ingebozen oude opzichten Edeldom is den gheenen / den welc-
ken oft de deught in het leben verstert / ofte de glorie in het sterben ver-
heerlicht heeft. Want noch de Ketenen / noch de Bracletten / noch de
Recht-

de Recht-taesselen (waer van zilberen Puyf-raedt / noch de costelghe Cleederen / noch de gheschichte ende met goude snippelingen verterde Boorzen der Cleederen / niet Maenkens aende Doecken der Pylaren / noch de besittinghe van veel landts / noch de groote erfennisse / noch de vrachtrighe Beeldent / met welke de Saelen verciert zijn / noch de onbeverfeten Schilden / noch ten lesten de toe-beredtselen van veel Rijckdommen ende Costelickheyt en hzengen den Edeldom met haer: Nademaal sy inde wercken der deught binnen het leven / ofte in een eerlicke doot bestaen. Ianus is bereedelt door syn sonderlinghe boozsichtheyt der dingen / ends daer door twee-Doofdigh genaemt.

Cecrops door syn eerbareheyt / ende liefde der deught / als hy de onderlinge vermenginghe op de maniere der beesten met den Toom des Wettelicken Puyweldre ghetemt heeft. Hercules ende Theseus zijn om de Monstren (de Wereldt lastigh zijnde) die sy getemt / ende wech ghenomen hebben / door arbeidt ende perijckel Edel gheweest.

Wie soude Codrum kennen / ten ware hy door syn doot / het welbaren des Vaderlandts ghesocht hadde? Den Keyser Antoninus heeft meer Edelheyt bekommen om dat hy van het geslacht Numa was / de welke door de onderwijfinge Pythagora vermaerd was. De Fabij, Lentuli, Cicerones, Pisones, ende andere doozlichtighe Familien / van welker gedachtenisse alle Doecken vervult zijn / als sy vande Aekeren tot de Negetinge geroept waren / hebben sy als doen de Heerlickheyt des naems vande Boonen, Vitsen, Ciceren, ende Erweeten, ende andere bierghelijcke vruchten / waer mede sy de Aekeren besaect hebben / vercregen / ofte niet veel meer van hare groote daden binnen ende buyten geboerd? Alsoo seyd Cicero den seer wel-sprekenden / dat Metelli ende Scipiones niet dooz haer geboort-plaetse / maer dooz hare daden / die sy dooz de Outaren ende Daerden / dat is de Vrijheyt volbracht hebben / ende dooz haer oprecht leven / de beghinselen haers Naems vercreghen hebben. Daer-en-tegen heeft Gabinius, die op spien hooghen Edeldom / als op een smeerkende vleyninghe (op dat ick de selve woorzen gebruycke) steunde / ende daerom eenen hoogen moet droegh meer verduyfteringhe dooz syn ghebrecken / als doozlichticheyt ende vermaerdheyt / dooz den ouderdom syns Ghelachts vercreghen.

My dunckt dat Cicero te recht sich verheft / dat hy de Slooten des Edeloms ghebroocken hadde / op dat hooghe Deeren den wech niet dooz Edeldom des ghelachts / maer dooz deughtden open soude staen.

Daeromme is beter witte wercken ende daden upghewoert hebende te bloepen ende wel te varen / ende de Heerlickheyt des naems ofte dooz dien wech / ofte dooz oeffeninghe des verstandts te vercreghen ende verbruyden / dan alleen op een meyninghe der Booz-ouderste willen steunen ende opghedrasen zijn: Het is beter also te leven / dat de Paeromeltinghen een beghin van Edeldom ende Deught van Wae-houden.

Harmodius, een Nebe des hierden Leede van dien vermaerden Cyran-dooder/ de welck met ghemeene hulpe van Aristogitane de Cyran-nie Pissistrati ter neder hadde gheworpen / verwijtende Iphicrati den alder-cloeksten Hoof-man van Athenen, de nieuwichheidt syns Gheslachts/ heeft Iphicrates geantwoordt: den oorzprouck mijns geslachts neempt in my syn begijnfel / maer het uwe neemt in u zyn eynde.

Deze antwoorde Cicero nae volghende/ als hy verstandt dat synen Naem om de cleyn-waer diepheit des Cicers versmaetende qualijck ghenomen werde / ende syn vrienden hem raedende dat hy eenen anderen nemen soude / heeft gheantwoordt: dat hy den Naem van Cicero veel doozluchtigher maecten soude / dan den Naem vande Catones, Catuli, oft Scauri, welke de eerste doozluchtighe Nynsen byde Romeynen waren; te kennen gheuende dat de Edelheyt die alleen op de Beelden/ende Stamme steunt / een krauchen Grondt-vest heeft/maer dat die/die met syn eyghen selfs Deughde verereghen werdt/ seer vast ende schoon is.

Deer aerdbigh / (gelijck Plato betuyght) heeft den Edelen (dooz den lof der Overwinninghe) Marathon Themistocles eenen Seryphio met hem lijvende/ ende hem teghen weyende dat hy niet dooz syne maer dooz syns Vaders Gere tot vermaerdtheit gheromen was/ gheantwoordt: Doorwaer (sepde hy) noch ick indien ick Seryphius gheweest waer/ soude Edelheyt vermaerdtheit gheschade hebben/ noch ghy/ indien ghy een Athenier gheweest waeri.

Deer scaer heeft Diogenes (eenen die hem bzaeghde / wels de Edelste der menschen waren) gheantwoordt: die gheue sepde hy/welcke de Rijckdommen/ Wellusten/ Gere ende Perijckel haers lebens verachten. Antisthenes heeft oock niet duffter gheleert/ dat sy die met deughden/ oock waerachtich met Edelheyt verciert zyn.

Maer toe alle dese: te weten op dat ick het oordeel ende meyninghe des Edeldoms aller Philosophen, aller Oudtheit / aller goede Menschen die by nae alle wt eenen mondt spraken/ verclaren soude. Want naedemael daer in t'gheheel maer eene Edelheyt is / te weten/ so veel de Raecomelinghen aengaet / werdt sy nochmans in drie taelen ofte deelen ghebept/ also dat de eerste de Natuyre oft gheboorte/ de tweede de Deught / ende de derde de Const toe-gheschreven is: Van de twee laetste is de vermaerdtheit ende glorie ofte eere het Grondt-boufel oft fondament/ een verwekinghe ende Wasuyne om arbert ende perijckelen aen te gaen. Die de Natuyre berebelt heeft daer werden die onder ghenacmt/ d'welcke in Oudheyt ende grootheyt des geslachts/ ende der Gheboort-plaetse uytneemende zyn/wels de besondere Deucht van hare Voor-ouders ende de oude Rijckdommen / tot soodanighe achtunge ghebracht hebben/ dat gheen Rijckheyt haer schaden mach: Ende dese moetmen eeren / ende met recht beminnen/ als die den sleutel der dinghen van Godt, om te regeren/ ontfanghen hebben/ende die

hy de regheringhe der Ghemeente met behoorlicke macht ghegheven heeft/welcke daerom van Iupiter ghedoozen, van de scherpsinnighe Duidhepdt ghenoeemt zijn.

De tweede plaetse hebben die ghene/welcke haer doozuchtige ende yeghelijck bekende daden / als haer leven voozt Ghemeene-beste ofte welvaert des Landts ghestelt hebbende / voozt de Ghemeente ghearepdt hebbende/ alle verjeulen voozt het welvaren der Burghers veracht/eñ ten laetsten cloeckelick voozt hare Prince haer best gedaen hebbende/den Edelhepdt der deughden ende ewighe glozie ghebaert hebben/welcker onsterfelijcke daden/ oock een onsterfelijcke ghedachtensse met rechte sullen verwerpen : Ende dese zijn meest van een verdedert ende dupster ofte ten minsten van een Onedel gheslacht voozt-gesomen / sy laten nochtans de Paetomelinghen haers ghelachs / als overghegeven een Edelen Naem ende Tittel.

De derde inde Orde zijn de ghene die Cicero upt de gheleerthepdt vermaerdt ende Edel noempt/welcke dooz haer sonderlinghe wetensschap/de ghemoedsn sichten/de het Ghemeen seer nut zijn/ ofte werde vermaerdt dooz de hulpe der Consten. Onder dese vermenght haer een aenghenomen ofte toegheboegden Edeldom welke dooz de Gijddommen / onlancr deur de welvaert des ghelues ofte groote erfensse vercreghen/onder de Edele Hupsen inkruyt ende groept/op de maniere van eenen mildt-wassenden Wjngaert, die met onderscheuelsen/op dat hy ober eynd blijve/syn swaerhepdt onderhoudt. Doch sodanighe Edeldom is upt de conditie der verstanten/ghelijck eenen Doorn upt de goethepdt der vruchten/ ofte upt zijn vruchtbaerhepdt/ te achten: Welcke in dien sy verdragelijcke ende geen Godtloose menschen voozt brenghet is toe te laten: maer indien sy ondeughende ende Schelmachtighe vooztbrenghet te verwerpen : Want hy soude sattelijck doen die eenen steen upt een Gracht voozt een Godt soude willen ceren / (soo hy seydt) ende hy soude valscheelijck gevoelen/die alzulcken Edeldom van eenigher waerden soude achten/ als inde welke de Beelden des Ghemoets ende des Deughts ontbreecken/ende die alleen om de bergantelijcke Gijckdommen will' op een groote Dovaerdichepdt (gelijckerwijs als Radamanthos) sterben. Daerom als den Keyser Sigismundus, een verstandigh Prince/wijffelijc hadde deur-sien alle de verscheden gheslachten des Edeloms/ heeft hy inde eerste plaetse ende waerdichepdt de gheleerde Mannen ghestelt/ die dooz haer wetensschap ende ruchtbaerhepdt haer der deughden veredelt waren : dichtsijns hy de Dypelsche Heeren verhalende/ (welcke dese Edeldom seer slecht scheen te wesen) dat hy met rechte die ghene groot achte/ de welke dooz haer verstandt andere te boven ginghen. Ende op een ander tijt/ dat het in syn macht wel was om binne den tijt van een uyze den gantschen ydelen hoop van syn Nobelinghen met den Tittel des Edelhepdt te begiftighen/maer dat hy de gheleerthepdt/een vercieringhe des Gemoets/ niet

niet inden tijdt van gheheele thien Jaren soude konnen gheben. Beschelger septmen dat Dionysius teghen Heliodorum schreef in syn Brieven aen den Keyser Hadriano, segghende: Den Keyser kan u wel met Gelt ende Waerdicheden begiffighen ende verciere, maer hy kan u geen Orateur maecten, gelijk Dion Nicaus ghetuyghet. Dese dinghen syn van my tot den eynde niet ghesepdt / op dat ick de gelickenissen ende afbeeldinghen der Dooz-ouders / van langher handt begonst / verachten soude / even of ick de stammen verwoyde / oft ick de Schilden ende bysondere Tijtelen teghen stonde / welker oorspronck der alder oudster glozen / vol van beugghden / werdt betuyghet / jae welke terstonde beghonnen heeft nae dat de Coninghen upt de Stadt van Roomen ghezeven waren / ghelijck als Plinius den overbloedighen Auteurs betuyghet / dat inde Schilde / waer mede de stryden aengebangen werden / die Beelden en gelickenissen / der gener / de welke die gebuypt hadde / nae t'leven uytgheduypt waren / ende zijn eerst inde Tempelen ende ghemeenre plaetsen / daer nae oock inde Hysen op ghehanghen met haer Heerlijcke Titelen daer op gheschreven / omme aldaer van den Romeynen ghesien ende ghelesen te werden. Maer daer tegen ben ic heel anders van sin / ende den Edeldom seer gunstigh / het welck allen goeden voornamelick behooren te doen: eensdeels om dat het tot profijt van t' Ghemeene beste is dat daer Edelluden zijn de welke haer Dooz-ouders schaakweerdich zijnde den stuytel der Gemeenten te regheeren; eensdeels oock om dat de oude gedachtenisse der doozluchtigher Mannen / de welke de Ghemeente veel goets ghedaen hebben / ende nu al overleden zijn / behooren in waerden ende achttinghe te zijn.

Maer ick verdoeme ende vaeghe upt de sotticheyde van die gheene / de welke upt dese dinghen de waerachtighe ende in-gehooren Edeldom rekenen / ende alle de andere onder eenen hoop verachten / ende doozslaven ende aerl-wisschen houden / de welke de wetenschap der Consten ende de gheleerdicheyde belachen / verstoeten / ende tot bespottinghe hebben / als den Edeldom niet nut / jae dat meer is / oneerlijck zijnde. Maer sy willen wel ghestadigh het Yacht-instrument ghebuycken: der Dobbelaers Schoole dierkwils besoerken: den Cloot schieten: Beeckers upt-veghen: dooz Vrouwen-schendinghen vermaerdt zijn: haer achterghelaten Ouders goet dooz-brenghen: groote schulden maecten: ende dooz haer Doeterije de Spaensch Pocken krijghen; even oft dese dinghen waren de waerachtighe onderwijsinghen ende Consten van een Edel ghemoedt. Noch wy moeten niet achter laten / dat ghemeenlijck by allen den Edeldom ghemeenpt wert de palen der Verbaerheyt te overtreden / d'welcke de insettinghe der Thespiers hartnekelijck aenhanghende / meynen dat de eere des Edeldoms beblecht is wanneer sy eenich Ambacht ofte Handt-werck leeren / ofte haer tot het houtwen der Ackeren begeven / also Heraclides Lycius in Politijs verhaelt. Het welck ghelooftlick is synen oorspronck te heb-

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

te hebben van die in't ghemeyn aenghenomen/ende eertijts bevestigh-
de meeninghe des ghemeeenen Volck/ de welke / alsoo sy het Boeren-
werck (op dat sck de woorden Columellæ gebzuycke) vooz een dinck
geacht hebben dar gheen leeringhe ofte onder wysinghe van doen had-
de / ende hebben de Ambachten vooz een vuyt werck / ende beyde des
Edelboing onwaerdigh gheacht. In deselve meeninghe hebben oock
de Perfen, Lydianen, ende Schyten gheweest, dewelcke de Ambacht- lie-
den ofte die eenige Const oeffenden/ vooz Onedel/ maer die den Crijsst
volghden / vooz Edel hielden: so dat het schijnt / nae sommigher ooz-
deel/ dat sy Moorderijen/ Rooverijen, Doodslaghen/ de beloninghen
des Crijsst / vooz den oppersten Edeldom hebben ghehouden. Welc
vooz-beeldt die Cares hebben nae ghevolght / die men gheloofst alder-
serst haer leven vooz een secker loon te coop gheselt hebben/ hoe wel
valscheelijck: Want de Arcadiers in dese misprijnghe ofte lof de eerste
zijn gheweest / welcken de Markt des Crijsst om een seker loon te
bozen gheselt was. Waer van ghecomen is die spot-reeden Dionisij
Milesij, segghende: Dat de ellendicheden der Griocken die van Arcadi-
en voeden. Laet verre zijn van den Hollantschen Edeldom die inbeel-
dinghe/ Naedemael men weet door het schryven van den vermaer-
den Tacitus, dat/also de Franchoyzen vooz haer Vrijheydt, de Duytschen
vooz den Buyt, dat also de Hollanders vooz haer Glorie, om strjft te aen-
baerden, bereydt sijn ghesweest. Maer sck wil liever dat sy van sels/
dooz mijn aenporen ende toe-raeden bereydt zijn/ende verweckt wer-
den, op dat sy den Batavischen vermaerden Naem vande Dooz ouderg
vercraghen, met goeden voozspoedt hare Naemelinghen achter lae-
ten/ende de oude ghedachtenisse der Deught (by nae verstorven) we-
derom verneutwen.

Nu dan/den Neapolitaenschen Edeldom / welc eerste glorie sy haer
selven toe-schryven/ leeft in een leupe leebichheydt/ ende daer in alleen te
breeden zijnde stelt sy tracghelijck het goet ende eyndt des Edelboms
in gheschilderde Salen/ oft inde bereydinghe van een getoont Daert:
also dat sy de Landwinninghe / vreesende die van haren staet / ver-
byeendt acht: oock so danighen haet tot den Coophandel draghende/
dat sy liever in armoede een schandelijck leven souden leyden / jae van
Honger sterben/dan dat sy hare Dochter eenen alder-rijcksten Coop-
man souden willen gheven. Dese houden oock vooz onwaerdigh/
ende verachten de Romeynen, om het Bou-werck/ende besozgen daer
van naerstigher achtende den Edeldom onwaerdich te zijn met besoz-
ginghe des Wees / ende met bouwinghe der Ackeren/ haer goet te ver-
meert dera. Het is den Franschen Edeldom aengheboozen de Welden
ende Ackeren te bouwen/ende het hanteren der Steden (gelijcker wijs
haer voornaemste besmettinghe) te vlieden/also dat de arhtinghe des
Edeldoms upt het bouwen/ ende besittinge des Landts meest bestaet.
Deselve maniere is by nae onder de Engelschen, al waer den Edel-
dom

dom met Becken ende Vjbers afghelooten / op het Landt woonen / ende upt der Schapen ende andere Cudden (die ſp ober bloedigh wonden) eenen grooten ſchat vergaderende / ende om de menſchte der Kijtdommen hed wonghen zijn haer ſelven te vermeerderen. De Duytſchen verwonderen haer byſonder ober de oudtſhepdt des ſtams / die ſp alleenlijck eeren / hoe dat jeghelijck den oudtſien ſp / oock onder de Nederlaghen des Vaderlijcken goets ende ſchatten; De meeſte ſtellen haer verde vande Steden inde Beemden / oft ſp houden haer in de Caſteelen tuſſchen de Krooten / op ſommige plaetſen upt haer Vaolen ende Inwojcken / ghelijckerwijs ſommighe Caci, legghen ſp laegghen de reſende Liedden / ende onderhouden alſoo dooz haer-lieder gelbt haer leedichept. Ende by onſe Princen iſt by nae een ghewoonte gewonden / dat ſp Edelieden maerken byten de verkieſinghe ende achttinge der Deught / ofte dooz naerſtighe vooz-bidden / ofte dooz ghelbt ſuley verkrjgende / ende beveſtigghen die alſo met hzieven ende Privilegien: welcke men wel met recht soude moghen noemen / Edelieden dooz roodt Was oft Hzieven. Maer onder de belooringe der Deughden heeft eertijts by het meeſtendeel der Volckeren / de opperſte ende vooz-naemſte waerdichept gheweest / de Eere der Ridderſ / welke in deſen tijdt / van wegghen de Houde vertieringhen die haer by-ghevoeght werden / de Gulden Vlies Ridderen ghenoeijt zijn. Tot welken alder-opperſten graedt der Eeren van oudtſ niemant en plaſch aengenomen te werden / dan den gheen die ſpn dooz luchtighe daden / ende bemerkte deught inden Crjgh / die verdienſte waerdigh zijnde / veredelt hadden. Want ſoodanige allen / als een loon des arbeyts ende perjekels / werde die eere vanden Hoof-mannen / met een openbare maniere hau doen / in het aenſien vande gantsche menichte gegheven.

Welcke ghebruyck heel te niet zijnde / over geen langhen tijt weder om in't licht gheroepen heeft Franciscus de jen. Coninck van Vrancrijc, als by inden Ebelen ſtrijdt / tegghen de Swiſers cloerlijck verchtende / onder de eerſte ende ſterckſte / het Ampt van eenen cloecken Soldaet ende Hoof-man volbracht hadde / op dat hy een verſekeringe van een Doozlichtich ende Heerlijck vooz-beelt soude wesen / daer by doende op de oude maniere de gewoonlycke Tepcken. Maer in deſe tijden zijn daer andere ghewoonten inghecomen / als de Eeren t'ourecht werden ghegheven / ende de waerdichept der Ridderſchap de Plumſtrijckers / Panleekers / Doozblaserſ / Machtighen / en teere Jonckers / ofte Kijcken / die den Crjgh niet ghesien hebbende / den Crjgh / oock ſonder ghetuygheniſſe haerder deughden / ghelijck koopelijcke Ware toe-ghevoeght wert / lichtelijck een bloot getrocken ſwaert ober haer lincke ſchouder crjghende / ende dat dooz de Handt des Keyſers ofte Hartoghſ / daer by doende de ghebruyckelijcke woorden.

Maer om deſe wil dat het ghelwonen goet / metter daedt / ende niet met woorden (ghelijck men ſept) vermeerdert wert / ſal ick hier een

verhael van sommighe Doorzuchtighe Hupsen by-voeghen / ghelick
 blinkende Sterren/ aenwysinghe des gheeneenen loops/ maer alsoo
 dat ick met Helicen, de welke niet eenen breederen om-loop gebreuen
 wert / met een dybbende aenschouwinghe my selven boozstelle / maer
 veel eer sal ic Cynosuram (die met een cozten om-loop dooz de haercken
 des Werelts ghebreuen wert) naevolghen: Het welck ick daerom seg-
 ghe / op dat niemant en meyne dat ick opgherechte Seylen ghebruce-
 ken sal / met de welke ick dooz een langhe ende wijt-loopighe reden in
 haren loff gheboert werde / nademael ick daer-en-teghen dooz my ge-
 nomen hebbe matelick daer van te handelen / om dat ic niet met licht-
 baerdighe onbedachttheit om hooch ghevoert zynde / alwaer de Zee
 den Hemel van alle canten nae by is / op den quaden Oeber tegen mi-
 nen danck gheworpen werde. Maer och oft haer Deughden ende
 Heerlycke daden (welcke ten sy die dooz schryften / als dooz de stemme
 eens upt-roepers vermaert zijn ghemaect / raecten sy lichtelijck upt
 de ghedachtenisse ende werden vande verghetenheyt overballen /) soo
 ghunstrighen gheluck ghehat hebben / dat sy nae den wensch van Alex-
 ander Macedo, eenighen Homerum tot haren loff-beschryber ghebon-
 den hadden / welck Schryvers cracht de Lancie van Achilles) so dick-
 wils veredelt ghevoelt heeft. Daer-en-tusschen werde ick niet een
 sware Wonde gequetst / soo menichmael ick bedent dat de alder-baste-
 ende alder-gooste Hupsen dooz de Crjgen vernielt en vergaen zijn / so
 niet de In-lantsche Hupsen dooz de Crjgen vernielt en vergaen zijn / so
 doozloghen. Want sommighe van die / Mannelijck gheslacht ont-
 brenkende / als eenighe overschoten in vreemde Hupsen overghebracht /
 sijn met een diep-swigghen onbekent gebleven. Veel heester de doot-
 slach van Velsen verslonden ende tot onder ganck ghebracht / de wel-
 ke / hoe sy naerder van bloet waren / alsoo ooc naerder het verderff zijn
 de / sijn tot den grondt toe uptgheroept ; andere vande zoebtige Beder-
 laghe overgebleven / verooft zynde vande vercieringhe des Naems
 der Erffenissen / sijn ghedwonghen geweest niet anders dan eenen pde-
 len ende toe-gheschreven Naem van een vreempt gheslacht aen te ne-
 men.

a Huys vā
 die van
 Velsen.

e Huys vā
 die van
 Wassenauer

Maer waer toe verhael ick al dese clachten ? want wy dit al den do-
 ven singhen. Wy en sullen dan het alder-ouste Hups van Wassenauer,
 (als wy eerbedelijck de geesten haren Offer bewijsen) de eere die haer
 vande Guden ghegheven is niet weygheren. Dit Huys nae het up-
 terste ende openbaer ghevoelen van allen is het meeste in oudtheit/
 welck Doorzuchtighe daden / hoe wel sy in yders mont leven / nochtans
 de bewijs-reeden die te halen sijn upt de oude Boecken schijnen verbur-
 ghen te zijn: Hoewel ick een gheleert man ghekent hebbe / welke een
 verskerder deses gheslachts het verbolgh des Naems brenghet tot op
 de tijden der Keyseren Valentiniani ende Theodosij. Ick / voorwaer
 naerstich alles doozsien hebbede / hebbe nergens by eenighe Latijn-
 sche

sehe ofte Griecische Schrijvers een teken des Naems konnen vinden / ten ware dat het by avonturen konde wesen Veromerus, Prince der Hollanders, inde tijden van Augustus Caesar, welke by Strabonem in een verdozven Boeck ghenaemt wert: welke faute den ghenen claerlijck bekenet is / die weten / dat de Duptsche Naemen der Princen / ofte opperste Magistraten / op een Merus ofte Marus uptgheghaen hebben: Doch op de selve plaerse wert den Hoofman der Cherulcen, van Scrabone wel gheschreven: Hoe wel de gantsche plaetse / welke van die epigen Naemen handelen / ende t'eenemael verdozven is / overslaende het Griec / dewijle het incozrecht gheschreven / ende de gemepne man onnut is. Ick soude oock geloof hebben dat het dit selve geslacht was dooz de gelijkfozmich'pt des Naems (ten ware dat een dinc / t'welck ick terstont segghen sal) my van meyninghe hadde doen veranderen: Want Veromerus luydt by nae het selve dat Wassar-Heer, het welke spenen epghen gheslachts Naem segghen te zijn / willende betepcken enen Machtighen ende Heer der Wateren, om dat hy een Erfelicke besitter der Havenen / de selve op ofte toe mochte doen / ghevende ofte wepgherende de Vrijheyt om te comen ofte wech te gaen / dat is dat hy de Schepen conde op houden ende dooz laeten / alsoo dat Veer-meyer betepkent enen Haven-meeester, ofte daer in recht hebbende. Maer Wasser-Heer (t'welc sy tot Wassenaer willen trekken) enen die hem selven het recht der Havenen toe schrijft. Nu kan de dwalinghe oot de outheyt toe gheschreven werden / de welke af-neemt / by doet / ende de ghedaente der woorzen verandert / ofte dooz de onboozselticheyt der Duckeren / ofte de onwetenheyt van enen onervaren Schrijver / dat het oorspronckelijcke woort wel Vassimerus (de Romeynen ghebruycken nemmermeer de W) ende daer nae in Vassenarus verandert ran zijn ghewest. Maer ick wil niet langher in desen wel-sprekende zijn.

Wasser-
Heer.

Laet het ghenoech zijn / dat dit gheslacht nae jeghelijck bekenentisse de alder-hoochste outheyt des ewighen rechts ende Edeldoms kan bescherimen / soo dat daer een spreek-woort vande vergelijkinghe der drie Doozlichtigste Dupsen van Hollant ghecomen is / Dat het Dups van Wassenaer in Oudtheyt / Van Egmond in Rijckdommen / ende die van Brederode in Edelheyt het eerste is.

De Chronijcken willen dat Claudius Civilis (die Tacitus seyt van Conincklijke gheslachte gheweest te zijn) van gheen ander gheslacht dan van dit gheweest te zijn / met wat aensien weet ick niet / ende dat Virellus sy Dochter getrouwt heeft. Welcken droom pdeer is dan de sottecheden der oude Wijzen / naedemael dat Suetonius hem twee Dups-zouwen geeft / Petroniam, ende Galeriam, d'ene een Hogghemcesters / ende d'andere een Schouts Dochter: Daer nae als hy in Nederlant ghesonden was / nauwelijck een Naent by Colen gheweest hebbende / is hy Keyser ghegroet / alsoo dat hy daer geen leedicheyt gehad heeft om te trouwen. Doch wert inde selve verhaelt / dat Engistus den zoone

Radbodi

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Radbodi van den Britannischen Tocht wederom ghecomen zijnde, den
 Toozen van Leyden/aen den looy des Rhijns comende (welck het ge-
 meyn volck Leydenburgh noemen) ghebouwt heeft met het Tol-huys,
 inde tijden vande Keyser Theodosius, ende dat daer van de Burch-Graven
 (dat is Graven der Burghen) den naem behouden hebben/ ende dat
 sy het Regiment ende voornaemste Recht in Rhijn-landt aen haer ghe-
 nomen hebben/in het welcke sy tot noch toe als Vassalen der Graven
 zijnde/voor de Waren Thol epfchen / ende wer den ghenoemt Pluym-
 Graven, om dat aldaer/ende oock in het lant van Delft sonder haer toe-
 latinghe niemant Gansen ofte Swanen voeden mach. Het Recht
 deses geslachts over de wateren bewijfen de aentwassende Maenkens/
 die sy in haer Wapen voeren / naedemael alle Auteurs over een co-
 men dat de Maen haer Heerschinge heeft inde vochticheyt ende wa-
 teren. Hier van is ghecomen het recht des Gruyts, t'welck altydt by
 haer is gheweest / door het welcke de Vrouwen voor het ghebruyck
 des Waters haer den Dondertsten Penninck betalen moeten/in onse
 Nederlandsche Taal wert het Gruydt-gheldt ghenoemt / t'sy oft onse
 Voor-ouders dit woordaken vande Vlaminghen ontleent hebben/de
 welcke de groenicheydt der staende Wateren / welken inden Somer
 daer op groept/ende de Senden een aengenaem voetsel is/Gruydt noe-
 men/het welck wy onergentlijcker Croes ofte Crooft noemen; also dat
 Gruyt-gelt eenen Thol soude zyn/welck gegheben wert om het Gruydt
 van het water wech te nemen ende te reynighen / om dat sy met haere
 Schep-vaten ende Emmeren claer water om den Mouwt d'ant van
 te vrouwen tot het ghebruyck der menschen moghen scheppen: Oft
 dat den oorspronck ghecomen is van (t'welck sommige segghen) het
 gebuyck van een Saet ofte Cruyt, t'welck sy onder t'Wier vrouwen/
 eertijts Grutzung, ende vande Naecomelingē Scharpe-tanghe genoemt/
 t'welck ick niet en kenne. Welck recht vande Machtige Heeren (ge-
 lijckerwijs de Rijdicheydt haer Giericheydt ende begheerten plach te
 vermeerderen) nae der-handt tot die van Brederode ghecomen ende
 aengenomen is by Haerlem het Hoofd der Kennemerlanders, ende daer
 nae van die van Naeld-wijck, ghelijck terfont gefeyt sal werden.

In onsen tijt heeft men gesien eenen alder-stercksten man/ eenen an-
 deren Achilles, Ioannes van Wassenae, Emmer van Vriesslant, welke
 als sy de Overwinningh-teyckenen door des Wyants Landt droegh/
 seymen dat hem het selve ghesichte te voozen ghecomen is/ dat Druso
 Germanico aenden Bloedt Albim verscheen: Het welck ick om de ghe-
 lijcke glorie der Deught ende des Boots hier verhalen sal. Want
 Suetonius Tranquillus heeft door schrijven geopenbaert ende Dion Ni-
 cenus, dat Druso, als sy tot den Oever der Tibiere Albis gecomē was
 ende vast dacht om over te comen / een Vrouwe te ghemoet is gheco-
 men grooter dan de menschelijke ghedaente tot hem segghende:

Waer gaet ghy heenen onversadelycken Druse, de beschickinge Godes
 willen

willen niet dat ghy vorder treckt: daerom gaet wech, want het eynde van
 uwe Menschelijcke daden ende leven is nae by. Welcke saeck my ghe-
 denckt eertijds in een Carmine ghesien te hebben van Pedro Nannio
 tot Fredrick Tauteburgensem nu Bisschop van Vtrecht, vande uptcom-
 ste eender saecken berommert zijnde/gesonden wiens Vaderdie eenent
 alder-woonsten Hooffman was / bier tijdt met t'samen-geboeghde
 Heycracht den Crjgh tegen de Vriesen voerbe / want hy bertelt / dat/
 doen hy in den Moeghen-stondi de Wachten besichtigde / hem een
 Vrouw van schzielgche ghedaente te ghemoet ghecomen is / waer
 van hy sepd.

Foemina erat, nisi membrorum nimis ardua moles,
 Hanc commonstrasset numine non vacuam.

Daer nae sepd hy datse met een vzeeselijcke stemme ghespyroocken
 heeft;

Quid Frisiam attingis, deuota ò victima Diti?
 Hic te, non alibi, fata suprema manent.

Ich hebbe dese spne Deersen van den ondergancck willen bezyden/
 die hy waerachtelijck van den Doorzuchtigen Heldt ghesongen heeft.
 Hy heeft een Dochter tot syn Esghenaem achterghelaten / welke
 onder een ander geslacht geschreven zijnde/ heeft hare Houtwelijckesche
 goederen ghebracht aen Iacobo van Linge, Grave van Valckenburgh.

Ich gae nu voort tot den oorspronck des gheslachte van Egmond, t'Huys vā
 Egmond.
 vande welke ghetwistert wert / ende eben als een in een Waegh-schale
 hanghende / lichtelijck oft meer oft mindere Doorzuchtich soude ghe-
 acht werden / nae dat de verkeerde oorzelen des volcx oft niet dese oft
 met de andere zijde toe-stemden. Want de welke de vermaertheyde
 ende de Edelhepd des Ouden stamme willen verminderen / rekenen
 ende bzenghen den oorspronck van dien tot het Ampt ende de Name
 van een Advocaet ende een Momboir oft Vooght, welke toe-geboeght
 is gheweest den Abt van Egmond; daer van treckende den toe-naem/
 welken sy segghen dat den afcompt ende het gheslacht niet gegheven
 is geweest/maer alleen een weldaet ende een vergunninge des Ampts
 ende des diensts / welke door den Abt opghelepdt ende toeghelaten
 was / Indien nochtans waerachtigh is de uplegginghe des woorde-
 ken Advocaet welke Iacobus Meyerus ende andere noortbzenghen / al-
 soo dat het bereyckent een Prince oft Oberste des Stads. Soo sal t'
 boozwaer ongheschickt ende verkeert zyn / iae als een achterclappin-
 ghe de uplegginghe ende beduydinghe der gheenen de welke anders
 ghevoelen / ende de Edelhepd ende Doorzuchtichepd des geslachts van
 het licht tot de dupsternisse bzenghen. Het meeste deel ende beter ge-
 hoelende

Radbo-
dus Co-
ninck der
Vriessen.

boelende halen den oorspronck des afcompsis vanden Prince Radbo-
do, oft (op dat de waerdicheydt meerder werde) vanden Coninck der
Vriessen, welke indien het is / oft den ghenen / den welken Sigibertus
betuygcht dat hy syn doet wech troeck als hy gedoopt soude werden oft
een ander Jongher dan hy / den welken men seyt dat hy een broeder
zijnde van dien Goudebaldus, den welken inde Berghe die Italiam
van Hispania af-schepden / inden strydt tegen de Saracenen in Arabia ge-
bleven is / en eerst van allen tot het Christendom geromen is / ende het
Casteel Egmondt ghebouwt heeft / soo ghevoele ick seckerlyck dat die
gheene het Proces verliesen sullen ende met recht van achterclay be-
schuldigh moghen werden / de welke het andere gevoelen toe-staen :
Want indien tot den tweeden Radbodam den welken ontrent het 790
Jaer onses zalicheyds ghestorven is / de beghinselen des afcompsis
sullen ghestelt ende gedzeven werden / sullen wy bevinden dat ten min-
sten tachtentich jaer verloopen is / eer dat het Clooster van Egmondt
van Theuderico den jern. ghestichtet is / om dat hy als Carolus Caluus
Heerschste / tot een Prince van Hollandt gehult is geweest / den welken /
indien ick wel rekene in het 878. jaer ghestorven is : Nae dat wy deel
meerder jaren daer by soude moeten doen / indien wy / op den eersten
willen sien. Welcke saecke sich klaerlyck ghenoech verthoonen sal /
den geenen de welke de Histoye Regionis ende van andere Schryvers
lesen sal / op dat het niet schynen en sal te lanck willen te sijn / aengesien
daer van wel een gheheel Boeck in het bysonder soude konnen beschre-
ven werden / soo wy subtyllik soude willen verholghen het ghetal der
Jaeren / ende den oorspronck ende beginselen des geslachts. Ick sie
dat die andere de eerste Gront-houfelen ende op-bouwinghe des Ca-
steels stellen tot veel minder Jaeren / te weten tot het Jaer 1140. ofte
daer ontrent. Wameer Beroldus, een van dien afcompsis / overmits
syn sonderlinge trouwicheydt welke hy in alles bethoont hadde / met
een groot deel des Landts / welke ses Hoeben begreep / van den Abt
des Cloosters begiftricht zijnde / de eerste Fondamenten des Casteels
daer op soude gheleydt hebben. Van den welken syne Naecomelinge-
gen de Naem ende Titel / Egmondt soude ghenomen ende ghecreghen
hebben. Maer deser beuselinghen duncken my niet wel t'amen te
hangen. Dit gheslachte voert tot een Wagen in het Schild ses ver-
gulde ende ses roode Winckel-haerken door maltander gesielt zijnde /
door welke sy willen dat beduypt werden de ses voornaemste Deug-
den welke een Crighsman betamen / met de welke sy willen dat een
nen Edelen Hoof-man versien ende verriert is / wiens ampten ende
daden des levens behooren even geachtet als nae een scherpe Water-
passe ende eenen Winckel-haerck haedanighen Hoof-man Simonides
beschryft tot Scopam de zoone Creontis van Thessalia, qui dextra & ani-
mo quadratus citra reprehensionem sit. Dat is / de welke byoom ter
Vandt ende van ghemoedt zijnde sonder opspraeck 3p : Te weten / de
gerech-

Beduydin-
ge des Wa-
pens van
Egmondt.

Overrechticheydt te oeffenen: vromelijck te doen: machtighlick te leven: met goeden raedt te bezorghen: met arbeidt te verdragen: ende van de sachtmoedicheyt niet af te wijcken. Welcke verrieftelen te verlaten eer hy hem soude besmetten / moet hy lieber bereydt zijn den Doot te steruen. Dit woort Plauti altijt inden Mont hebbende: Qui per virtutem perit, non interit. Dat is: den welcken vergaet in vromicheyt ende deught/die en sterft niet.

De geheugheus des Edeldoms van het geslachte van Brederode, kan lichtelijck upt de oude Chronijcken verhaelt ende verstaen werden. Van welke gheslachte den Stam ende den oorspronck is Zyphridus, een jonghste Zoon Arnulphi de derde Grade van Hollandt, den welcken den thoozen spns Vaders vliedende/ nae Vrielandt in een ghewillige Ballingschap gereyft is: alwaer hy een Maeght/van genereusen afcompt verninnende/ de selve tot een Hupsvrouwe genomen heeft / sonder weten spns Vaders. Ende heeft upt haer ghebooren twee Zoonen: Diderick de welke droegh den Naem spns Groot-Vaders/ ende Simon. Ende in ghenade van synen Vader aenghenomen zijnde; heeft hy van hem ontfangen veel Landen ende Domeyne met breeder-Roeden dan die gemeenlick zijn (want dat begrijpt dat woordteken Brederode) ghemeten zijnde: ende daer van hebben spne Raecomelinghen de Name behouden. Synen Vader hadde hem ooc doen ter tijt geschoncken het Casteel Teylinghen, t'welck hem tot een Houwerijc welgeriche Patrimonium is ten deele geballen. Simon den tweeden Zoon / upt welke Fonteyn is ghesprooten het gheslachte Teylinghen, welc succesie is te niet gedaen/ door den onderganck van twee Broeders / de welke van dese gheslachte oberich zijnde/ inde bloeme hares Ouderdoms doot geslaghen zyn/ t'samen met den ongeluckighen Prince Willen, inden slach teghen de Vrielen. Welcke jammer ende ongheluck door de onberanderlike wille Godts oock overgeromen is de voorzaende jaeren / de Daer bliffelen des geslachte Brederode, in de welke wy / binnen den tijt van weynigh Jaeren vier Zoonen/ alle te samen volwassen ende vroom zijnde / ende verrieftelen van de ghemeyne regeringhe hebben sien vallen ende ondergaen.

Het geslachte Merouza ofte Merouga dunct in so veel als ic kan t' Huys te ramen / het voornaemste te syn onder de alder-oudste gheslachten. Meruwen Welckers vermaertheyt ende Edelheyt ich achte dat toe-gegeuen te zijn/ dat de Wale met een andere Name de Merove is ghenoeit geworden/ wiens Geber oock eertijts een Casteel / ster ende tierlijck gebouuet zijnde: plach te verrieren/ maer leydt nu midden inde Ribiere verballen. Doozwaer Euchartus de Minne-vader ende Schrijver van Carolus Magnus, schrijft / dat de Franci (welcher plaetsen ich behoont hebbe dat gheueft zijn in Salandia, Over-Yssel. ende inde omlegghende Landeschappen) hare Coninghen pleghen te maecken ende te verrietsen upt het gheslachte der Merouingers tot Hildericum toe / den welcken

met groot onrecht Stephanus, doen ter tijdt Paus zijnde / hebbende te
vooren eerst met Pipino den Oversten des Valleys een Verbont ende
t'samen-spanninge ghemaecht / upt syn rijck gesooten / ende den Co-
ninc gheshoozen hebbende in een Cloosten ghedwonghen te gaen.

Soo mach dan het gheslacht Meroven, nemende zijnen oorsprongh /
(ghelick het schijnt) van Merovao den derden Coninc vande Fran-
cis, met recht de oufste ende Edelste ghenoemt werden. Het is ken-
nelijck dat de Franci de voornaemste plactse des alderhooghste Cere-
desen gheslachte hebben overghedraghen / aenghesien wy lesen dat hy
door dit gheslachte / als oock door Carolingen, soo t'huys het hare / dat
is het Dupsche / als oock buyten het Francosche ghebiede ende Heer-
schappijge / alderlanght hebben bedient.

t' Huys
t' Arckel.

Des gheslachte Arckels Heerschappijge is oudt gheweest / maer ho-
var digh ende opgeblajen / gheleghen in het Graeffschap Teysterband.
tusschen de Leck ende de Wale welck de Linghe ghebeyt zijnde een tra-
ge stiere / so die niet beter en Verlaet upt de Leck geleidet synde / moct
genoemt werden / de welcke hoorst Gorcum loopende sich met de Me-
rove vermenght. In dese zijn geweest meerstedkens / onder de wel-
cke beneffens Gorcum mede getelt werden Leerdam, Asperen, Hencklom
Haestrecht, ende met Gasper, Eversteyn, ende Haghesteyn, van de wel-
ke nu sommighe syn als maer eenighe overblijfselen der Casteelen / en-
de sommighe steen-hoopen. Maer het sy dat / overmits de onberdza-
ghelicken yzacht aller Princen haet upsticken is gheweest / om upt te
wischen de groote Heerschappijge van dien Dupsche / als om te blussen
den gemeynen yzant / ofte het sy dat door de onberan derlicke eeuwige
beschickinghe den raet der ghenen plach verdooven te werden / welke
daer in behaghen hebben dat den stant ende Heerschappijge verandert
ende te niere ghedaen wert / so is het nochtans kennelijck dat verschey-
den Princen op eenen tijt de Heerschappijge van die van Arckel hebben
aenghetast ende de selvighe alsoo hebben tot verscherpen stucken ghe-
ruckt / even als eertijts de Manades Penthei leeden hebben ghescheurt /
want Fredericus, den Bisschop van Vitrecht, heeft Gasper inghenomen
met Haghesteyn ende Eversteyn, ende heefse tot den grondt toe uptghe-
roept. Die van Vianen heeft Rhynesteyn gewonnen: Arnoldus den
Hartoch van Gelderlandt heeft Leerdam met Stenevord beseten.

Haestrecht, legghende nae by der Goude / heeft Albertus den Hartoch
van Borbonien Bavieren, ende Grabe van Hollandt bevochten ende in-
ghenomen / ende nae het recht des Oorloghs behouden: Daer na heeft
den selven oock Gorcum, met het Casteel ende het geheele ghebiet ende
Heerschappijge van Iohanne den laetsten Heer van so machtigen Heer-
lijckheyt ghecoft / hem aentellende twee hondert buysent Carolus gul-
dens / welke Doozwaerden syn zoon oock toe stont ende onbertep-
kende, welke Doozwaerden den Soon daer nae als syn Vader over-
leeden was ghebroocken ende van gheender waerden gehouden heeft.

ermet gewelt Gorcum in-nemende. Welck onrecht als Vrouw' Iacob a soude gaen wzecken/ Crighf-volck vergadert hebbende/ heeft sy de Stadt beghert / bevochten ende inghenomen / ende heeft albaer ober haer gerechtiche granschap wzaecke ghenomen door het bloet des trouweloos en ende des Woudt-bzeekers. Dit is het epide ghe- weest van het seer machtighe ende doozluchtige gheslachte/wiens bes- schepden besittinghen ende erffenissen in de Heerlijchheden van Bra- bandt, Limburgh, Vtrecht, ende Buren in Hollandt, Zeelandt, Gelderlant, indien ick't wilde vertellen / soude het den Leser verdzietich vallen.

Doozwaer de Chronijcken schryven desen gheslachte toe seer groo- te ende Rydicheyt-barende Rijckdommen/dooz de welke haer gemoe- deren opghelafen gheworden zijnde / vande hooghsten trap haer der glorie tot de meeste Radericheyt / als van boven neder gheworpen syn gheworden. Want ick vinde dat de rekeninghe genomen zijnde wpt het Creecken-boeck/ ende t'samen ghesielt wesinde / uytgemaect heeft drie-ende-vertigh duysen Angelotten. die hy t'Jaers incomedende had- de/welcke somme beloopt ober de hondert-duysent Karolus guldens.

Den oorspronck dese gheslaches wert gherekent van sommighe Gheleerde (bequaem zijnde om yemanden de Dozen te vullen) tot de Troianen medeghe-sellen zijnde vanden verdierden Francion. Cer- tijts bevinde ick dat sy genoemt syn gheweest/ Heeren vande Toornen, van haerder Wapenē ende Schildt welke twee roode Toornen schep- den t'welcke verwozen hebbende/ hebben sy haer Schildt ghebedt met viercante uytsteerckens/ op de welke men eben als op Crapper soude moghen op-klimmen/ende die van twee derley verwe zijnde.

Ontrent de tyden Pipini Franci, welke van Carolo Martello gespro- ten is/ heeft eenen van desen gheslachte dooz leydinge van eenen Swaen de welke vooz hem heenen swom ende ghevolgft zijnde (septmen) dat hy ter vier plaese ruste van syne langhe doolinghe genomen heeft/ en- de aldaer een Dooz oft Castra Herculana, dat is / een Legher Herculis ghetimmert heeft / tot gedencnisse zijns Dooz-vaders Herculis Ale- manici.

Het gheslachte Batenburgh heeft bukten alle twijffel met syne groote t'Huys te Oudheyt oock t'samen geboeght groote Edelheyt/ in welke gheslachte Batēburg, te ick lese dat ontrent eenen tijdt gheleest hebben ober vijff-hondert Jaeren Albertus, Rodolphus, ende Theudericus, alle-gader van het ges- slachte Batenburgh, hebbende doen ter tijdt een sonderlinghe Name en- de Fame. Welcker Name soo langhe duysen sal als Barata, (waer van sy haren Naem hebben) sal staen ende vermaendt werden. Doe wel dat het onlangs gheleden/ swaerlijck ghewondet zijnde/ de gemepe- ne ellendicheden ende Troublen mede onderwozen is geweest.

De Haerlemmer stamme steunt oock op gelycke glorie/ haren oors- pronck nemende wpt den Conincklijcken stamme der Vriesen, welke t'Huys te wpt lesen dat in het Jaer vijff-hondert ende ses een Casteel getimmert Haerlem.

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

heeft nae haren Name / waer van wy breeker in Haerlem gheseyt hebben. Ick en twiffel oock niet ofte de Stadt mach haer beroemen by nae soo oudt te zyn. De prachtighe opbouwinge van dat Casteel t'welcke seer ruyn/sterck/ ende op een bequame plaetse gestelt is ghesceeft wert noch ghetsoont dooz de Overblijffelen der Wapen ende verbalinge/ niet verre van Heemskerck. Ick vinde inde Chronycken dat Ibrandus, een ypt het Haarlemsche gheslachte/hem als een mede-geselle des reys gevoeght heeft/ by Sophia Princesse van Hollant, als sy ypt eenen Christelijcken over met Orho haren Jonghsten Soon in het Jaer 1173. nae Ierusalem reysde. Sommighe Mannen ypt dit geslachte/Ridders zynde/ende den Crighh volgende/zyn inden stryt tegen de Vrielen (eenschadelick volck zynde) gebleven. Ypt haer lieden is oock Simon den Ridder, de welke sy kostelijcke ende groote Waps binnen Haerlem staende verandert ende gemaect heeft tot een Clooster: Het selbige toe-geeygent hebbende de Monicken/de welke haer Naem boerden ende hadden vande Bergh Carmelo, in het Jaer onses zalicheydes 1249. van welcken stamme de Name veranderdt zynde/ is vooztghecomen t'Waps van Assendelft, ende heeft haer Erfgenaem gheweest/voert oock noch tot op den huydigen dach het Wapen. Ic hebbe verstaen dat den Vader van desen Nicolaus Assendelft, welke noch in het leven is (welcken ick om syne sonderlinge ende ypt nemende deught eerbiedich noeme) dicwils/maer al te laet/seer groot berouw heeft gehad dat sy niet ghebouwt hadde het Casteel (welcke van hem ghebouwt zynde/ vande Grondt boufelen Assenburgh gheuoent wert) op die oude Erve/op die vaste Wapachtighe ende Wapenachtighe Grondt-boufelen op dat sy alsoo de glorie ende Heerlicheydt des geslaches / dooz de geheuchgenisse des oudtheydes soude altyds bekent blyben. Doozder het geslacht Assendelft heeft den oorspronck haers Naems vande Heerlicheydt/welcke sy d'een nae d'ander besitten / te weten van Assendelft welke is een machtich ende rijk Wap/welcke Wapen ick vinde inde Oude geschyften ende brieven / dat over vijff hondert Jaeren Ascmannedilf ghenoenyt ende geschreven is ghesceeft.

e' Huys
Assendelf.

e' Huys te
Cralinge.

Men meynt dat het gheslacht Cralinghen, oft beter Carolinghen eertijds is genoent geweest Carolina, ende de beginselen zyns oorspronck brenghet tot Carolum Magnum, seckerlick de sterre met stralen die sy in haer Wapen voeren/geeft te kennen den Francken oorspronck vande Frances, eertijds onsen Raebuyzen vooztgeromen. Waerder yptnemende Edelheyt werdt hier dooz bekenbt / dat de Franci ypt haer Vaderlandt treckende ende in Franckrijck overgaende lange tijt bespde de Heerschappynen te weten de Duytsche dat is de haer/ende de Fransche, welke sy inghenomen hadden/dooz de Merovinges, ende Carolinges, welcker gheslachten Namen de Bataviers seer bekenbt zyn/ ende nu verballen/wooztijds bedient ende beseten hebben.

Dat

Dat het gellacht Heusden upt de Graben van Cleef ghespyooten is/ acht hondert Jaer nae de geboorte Christi, dat geben te kennen de oude Wapenen dies gheslachtetes / welck zijn acht goude Scepters in een twee-vertwich Schild/ aē d'ene kant Gout-geel ende de andere paers/ welck sy nu verandert hebben tot een Vergult Schildt met een roodt Radt / welck Edmundus den Coninck van Enghelant Balduino Heusden syn Swager toe gelaten heeft/ die met syne Dochter getrouwt zijnde/ hy wech ghevoert hadde. Die van Cleef heeft het oude Recht van Heusden ende het Landt van Alkenas (d'welcke in syne bescherminghe ende onder daniel hejdt geweest waren) weder opgedraghen Florentio den vijfde van dien Name Grave van Hollant, dat sy vooztaen met Ede aen hem soude verbonden zijn/ welck hem niet lange in't geheel alsoo gebleven is. Want Heusden niet Crnggh aengetast zijnde vanden Brabander de welcke machtiger was/ heeft de Stadt met alle het Lant lichtelijck verloozen / ende heeft alsoo den Hartogh moeten sweeren/ ende is ghedwongen gheweest eenich secker proffijt van hem te ontfangen.

Ten laetsten is de geheele besittinge den Brabander toeghecomen/ de welcke hy niet lange heeft mogen ghenieten / want Wilhelmus Bauaris den twisf tusschen den Vlamingh ende Brabander te neder legghende/ heeft sich selven eerst bezoght / ende sich ende syne nacominghen de besittinge van Heusden aenghenomen ende bevesticht dat die altijds soude duypen. Soo vreeselijck ende schreumachtich is de Wyppschap van groote Potentaten ende Princen/ de welcke als Gheren der Provincien zijnde/ nae de goederen der geenen die minder ende haer vaeste by zijn/ snacken. Welcke Veroues den alder-geleerdsten Varro in syne Menippeis te kennen wil gheben/ daer hy seyt.

Qui pote plus, vrget : pisces vt saepe minutos
Magnus comest : vt aues enecat accipiter.

Het gheslacht Duuevord neemt synen doozluchtighen afcomyst upt het gheslacht Wassenae, als upt een supbere ende klare Fontepne.

t' Huys te
Duue-
vord.

Het woort is een weymich vande eerste infettinghe verandert ende afghedraept. Want het oorzpronckelijcke woort heeft in sich begrepen een vermaninghe ende aenporringhe tot naersticheyt ende vorderinghe des begonnen wercx. Als den oudtsten Broeder den jonger/ (als het gheschiedt) hermaendt dat hy de Schuyt met de Cloet voozt dutwt/ gebuyckende dit woort Du-voort, dat is duwt de Schuyte voort, oft ghelijck de andere verhalen/ als hy hem met dit woort Du-voort, tot volbruinghe des beghonnen wercx voozts stouwden ende verwecken. Dat woort meyntmen dat doen gheluckelijck overgegeven ende aenghenomen is tot het gellachte ende afcomste des jongste.

Dese toe-naame heeft Philippus den tweede Soone van Adelvinus,
Burgh.

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Burg-grave van Leyden / Heere van Rhijn-landt, eerst het gheslachte ghegheven / daer by doende een Verguldt Wapen / met drie ghespitse Maenkens. Een weynich anders verhaelt dit Theudericus een Prochiæn tot Waffenaer, segghende: Dat desen Philippo vijf kinderen ghebooren zijn / van welken dat Theudericus den oudsten is gheweest ende Erfghe-naem des Raems: den tweeden Philippus, ende dat dien eerst de Name Duuevord ghegheven is: den derden Iohannes den welken eerst den toe-naem Polanen beromē heeft / met een Wapen / wiens Veldt van Silber schoon verwe zynde / die swarte gespitse Maenkens verheplen / den vierden Sandhorstus hebbende gheen seeliere Name: Ende den vijfden Arnoldus Greeneveldt. Dit gheslachte heeft Wilhelmus Duuevord, Heer van Ooster-houwt doozuchtigh ende vermaerde ghemaect in het Jaer onses zalicheyds 1353. de welke als hy met alle Princen seer wei stontt ende groote macht hadde / gheen kinderen hebbende / heeft hy een ontelbare hoop gheldts / tot andere saecken / dan tot vercierselen zijns gheslachts / uptghestort ende verqust / niet sonder secker onghelyck zyns gheslachts / Tummerende twee Cloosters van de Grondt op / een boozt de Clariken ende het andere boozt de Carthusers nae by Geertruydenbergh, dewelcke hy oock met groote ende vele gienten ende Inkomsten ryck ghemaect heeft / nae dat de Wet noch niet gegheven was / welcke verbiedt Dat de Cloosters niet menichte van Lant niet vermeerderd werden. Ende noch niet te vreden wesende / met dese verquistinge syner Ryckdommen / heeft hy een Zoozen met een boozt inde voornoemde Stadt opgherecht / ende te Ooster-houwt een Casteel / Ende Vianen heeft hy omcinghelt met Muren ende Grachten / gheleyck zyne s'Barmoz-steen (te Bruyssel tot gheuechgenisse ghestelt zynde) gherupghit.

t' Huys te Polanen. t' Huys te Polanen (als ick te boozen gethoont hebbe) heeft zyn oorspronck met de Duuevorden, upt de selvighe Fonteyne / maer niet lange duynende ende bloepende. Want Iohannes Heer van Polanen, heeft eenen Soon nae-ghelaten nae hem genoemt zynde / upt den welcke geen s'Dannelijck geslachte voortspuytende, maer alleen een eenighe Dochter / heeft de Titelen Polanen, Leck, en Brede met de Deerslijckheden haeren Man Egberto Grave van Nassauw toegebracht. Also is dit geslachte v'oech t'onder - ghegaen ende tot andere ghecomen.

Dit selve ongeluck is overballe t' Huys Naeld-wijck, upt het welke de Chronijcken verhalen / dat den Ridder Balduinus ghesprooten is / Overste van het Casteel Vindonisse in Vrieslandt, een s'Wijcken gelegen van Hoorn, t'welcke hy als het vade byant swaerlijc belegeret was / en alle vooraet vertoert was / ten laetsten doozt gebzet der dingen / die tot onderhoudinge des lebens dienende / opgegeven heeft. Dit gheslachte heeft het seer sterke Casteel te Wateringhen verandert tot een Clooster ende dat upt een Christelijcken puer / want het geslachte Wateringhen verstorven zynde / hield in dese op, Dese draeght in haer Wapen eenen rooden

t' Huys te Polanen.

t' Huys Naeld-wijck.

t' Geslacht Wateringhen.

rooden Leeuw / welke is het wapen des Bohemischen Conincx, ende men meyndt dat sy haeren oorspronck rekent tot eenen Jonghelinc van Coninclycken stamme / de welke oft voozbluchich zijnde upt syn Conincrycke / oft dooz t'samen-spannende Spanen verjaeght zijnde / daer heeft liever ghehadt oudt te werden / onsecker wesende of het gheschiet is dooz begheerte van langher te leven / welke dorch wils groote ende Manlycke ghemoeden byreckt / oft dooz ghebiensticheydt des Houwelijcke liefde. Het selvige gheslachte voert oock in haer Wapen een Coninclycke Croone / maer het onderste boven ghekeert zijnde / tot een tepken (als ick meyne) haerder voozige ongheluck ende verdynghe. Het Wapen ende het Devis werdte in het Huys Naeld-wijck by s'Graven-Haghe alderweghen gesien in oude Capittelen ende Stofferfelen der Cameren / ende inde Glasen / in welck Dups Antonius Hoefflach (een vermaerd Advocaet zijnde) nu woont / dooz de gunste des Graefs van Arenbergh, den welcken de bescherminghe ende de geheele erffnisse van Naeld-wijck overgedragen is. Hoe Edel dat sy gheweest zijn geben te kennen de vooznaemste ende opperste waerdicheden ende Eren / welc dese geslachte toe-ghelaten zyn. Want sy ghenoemt werden Opperste Maerschalcken van Hollandt, t'welck oock hare gewelt-byteven te kennen geben / ende sy zyn oock Pluym-Graven, van ghelijcke macht met de Wasseners ende epsschers van het Gruyt-geldt dooz de geheele contraye van Schie-landt.

Het gheslachte Woude is even als gheeyndt op Warmond, want de Elften Erfghe-naem van Woude (welcke een Dozken is / gheleghen in Broeck-lant, ende de Name Jacob daer by gedaen zijnde Jacobs-woude genoemt werd / overmits by nae het geheele gheslachte Jacob tot noch toe geheeten is gheweest / gehouwt zijnde aende eenighe Erfghe-naem van Warmond, oft Pharamund als de Franchopische schryben / maer qualijc) is met het geheele Dupsgezin vertrocken nae het Casteel Warmond, ende syn epghen Erve verlaten hebbende. Is hy verhuyst op een ander / ende t'is geen wonder / Want vuple ende ongheneuchgelijcke Moerasschen heeft hy verandert met geneuchgelijcke ende steffelijcke lustige ende groene Pleunen. Welck oock de oorsaecke is dat het Casteel Woude haestelijck verballen is. Dit Dups / welck altijdt van het Ridderchap gheweest is / brenghet haren eertien oorspronck tot Waramundum. Daer nae aen t'gheslacht Woerden ende Velsen, verciert zijnde met een Verguldt Wapen, in t'welck stonden drie roode Spool-raedkens / welke men niet leest dat hy verandert heeft / ter tijt toe dat ontrent het Jaer 1359. Theudericus Wassenar Burgh-graef van Leyden, met eenige Hoeden ende Landen epghen zijnde Iacobo den 14^{en}. van dien Name / Heere van Warmond aengheboden heeft te voeren een Schild / het welke hy als Heer van het Wapen-huys van Roomen ende Burgh-graef van Leyden voerden : te weten een Paers Schildt met een vergulde Rijchshoer gedept met drie silbere schoone halve Maenkens

t'Huys
Woude en
Warmöd.

t'Geslacht
oerden.

welcke tot noch toe dat geslacht gebzuycht. Maer dit geslacht heeft
sonnige Jaren moeten Balliack zijn/over midt dat sy inde wisten
vanden Woodslach van den Prince Floris, welke Velsen begaen had-
de in het Jaer van 1296. Maer nae vyf Jaeren als de gramshap
des ghemepuen volcx nu wat ghesilde was/ ende als oock den Prince
vermoztet ende te vreden gheselt was/ (den welken inden stryde te-
gen den Bisschop van Vrecht doen overwonnen zynde/ Jacobus de twaelf-
de van dien Naeme dapperlyck by ghestaen hadde) ende alle onrecht-
vergeten zynde/ sijn sy wederom inde voorige genade ontfanghen/en-
de in alle haren besit wederom gheside.

r' Huys te
Poelgeest.

Het vermaerde gheslachte Poelgeest heeft eer tijds een Casteel met
haren Wan ende Tjuel ober een comende beseten/ gelegen zynde in het
Landt Oest-geest (welck Doyp de Woz-oubers hebben ghenoeemt/
Keckwerve.) Dit Casteel wert huydigen daeghs met een verander-
de Name Alemade genoemt. Maer dooz wat recht ofte onrecht en-
weet ick niet. Vesen wel daet genietende gheslachte heeft Wilhelmus
den Goomschen Coninck wesende by Moguntien toe-gelaten de pzo-
fytien des Heerlichhepds van Hoesmade.

r' Huys
Almade.

d' Heerlic
heyt van
Hooch-
made.

Dit selvighe gheslachte heeft oock eenen anderen Wilhelmus Grave

d' Heerlijc
heyt van
Koude-
kerck.

van Hengouwe ende Hollandt toegelaten de Heerlijckheyt van Cou-

r' Huys
vā Hoorn

de-kerck, met het Schouwre-recht / in welck Doyp (leggende op den
ghijn midden tusschen Leyden ende Alphen) een Casteel van dat ghe-
slachte seer sterck op ghebouwt zynde tot de aerde toe afgheworpen
is/ in het Jaer 1489. doen Hollandt heel ontfeldt was dooz Inlandt
welcke de Heeren ghenoeemt Heeren van Hoorn dooz een gheduygh-
recht altoos beseten hadden/ welker Name nu gantschelijken ten on-
dren is ghegaen / welck Casteel afgebrooken zynde dooz de toe-latin-
ge van Carolus Keyser, heeft Gerardus Poelgeest een Ridder zynde laten
weder op timmeren. Wiens vroeghen doot/ het gheslachte Alemade
(waer van het Name voert) is geleghen geweest inde Heerlicheyt
Warmonde, welc verballinghe ende wesselen der Muzen daer noch
gesien werden: Want e'welck nu Alemade genoemt wert / gelegen aer-
de Gubiere Mara, is eer tijds epgentlijck ghenoeemt gheweest het Casteel
Poelgeest. r' Welck upt een gheweldt-brief Theuderici des Burgh-
Graefs van Leyden kenlijck is/ waer inne hy bekendt dat hy tot eenen
Egghenaer seldt Ibrandt Poelgeest. Ick vinde oock dat Henricus
Poelgeest ende Florentius Alemade, Broeders van eene Moeder zynde/
gheleest hebben ontrent het Jaer 1320.

r' Huys te
Culen-
burgh.

Het gheslachte Culenburgh rekent synen oorspronck ober vier Hon-
dert Jaren/ tot den Doozlichtigen / wydtveroenden ende gheachten
Man Roelof van Boscom, welke ghesprooten is upt het Graeffschap
Teysterband.

r' Huys te
Abcouw.

Abcouw is een rijck ende vermaerd gheslachte gheweest / welkers
Namen

Samen verre ghehoort is gheweest, welke men seyt dat het der dendeel
des Landts in het Sticht van Vrecht tot sijn enghendom ende besit-
tinge heeft gehat. Dese hebben oock beseten Wijk te Duyrsteede met
het Casteel. Dyt dit gheslachte heeft Assuerus de eerste Fundamen-
ten van het Casteel Abcouw' ghelept / tusschen Dattie Moerasschen /
alwaer in het midden van den Somer nauwelijc een Waghen en den
macht / midden tusschen Vrecht ende Amsterdam ghelijck d' Historien
berhalen. Gijbert Abcouw' heeft oock ghecocht de Heerlijckheyt
Gaelbeek, de welke de selde synen jonghsten Soon Assuerus met eenen
rechten Tjitel heeft gegheuen te besitten / van den welken is voorge-
comen een Soon upt des Graefs van Lingen Dochter weiche Iacob
hieten / die is seer rijck gheweest. Want ten eersten Heer zijnde van
Gaelbeek, daer nae oock nae spns Broeders doot van Wijk te Duyr-
steede, Abcouw', Putten, ende Streenen, heeft de eerste Fundamenten des
Cloosters der Carhusers nae by Vrecht gelept / de welke daer nae ala-
synen eenighen Soon doot was / ghevangen zijnde inden strydt / van
den Bisschop van Vrecht, ghedwonghen zijnde te comen tot onbillike
ke Vereeninghen ende onbekoornlycke toe-ghebingen / is van Wijk te
Duyrsteede ende Abcouw' ghescheyden / nae dat hem gherek werden ee-
ne clepne somme / ende ghesaten werden den Lijfrocht / Wychten ende
Bladen / oft ghenietinge ende besittinghe der woorsz. Heerlijckheden so
langhe als hy leefde.

Het gheslachte Persyn, vermaerdte zijnde doot de Heerschappie van
Waterland, ende doot de besittinghe van het Eplandt Marca, is vande
Riddereschap gheweest / nu is het verouder ende gantsch vergaen.

t' Huys te
Persijn.

Raephorst een seer Edel Huys ende van de Riddereschap / van de wel-
ke ick lese dat twee Broeders inden strydt teghen de Vrielen met haren
Prinse Florentio ghebleden zijn.

t' Huys te
Raep-
horst.

Het gheslachte Matenes schijft haren oorspronck toe het alder-outste
ende oock vermaerdste gheslacht Wassenaer, t'welck den Tjitel met
den toe-naem der Burgh-graven van Leyden ghenoot heeft.

t' Huys te
Matenes.

Het Huys Vlieten is ghestraft gheweest met Ballingschap / ende
verwesen / hoe wel het niet mede declarhtich en was des Doodslaghs
van Florentius, maer inden selvighen haet ende misdaect spns Broe-
ders van Woerden met alle syne Vrienden ende Neven ghestelt zijnde /
heeft Gerrit Vlieten moeten Ballinck zijn / van sijn Wapenen en Erf-
sentisse verstooten zijnde / maer nochtans daer nge doot het toe-doen
ende hulpe van Floris Duuevord, ende van Lichtenbergh overmits sijn
broome daden in den strydt / in den welken den Bisschop van Vrecht
ghebleuen is / is hy wederom in ghenade aenghenomen van den Prin-
ce / ende sijn Wapen ende alle syne Erffentisse heeft hy weder betcomen.

t' Huys te
Vlieten.

De Eere des gheslachte Woerden ende Velsen heeft hy op-gehouden in
Gerrit van Velsen ende Hermanno van Woerden, om dat sy haer met de
Dootslach van Graef Floris besmettet hadden. Vande welke Gerrit

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

ghevangen zijnde (nae het booz. heeft des alder. wreestte doodt met de welke Tubero ende Plinius schryven dat Attellius Regulus vande Car- tagienzen is gedoodet) is hy in een Houde Conne gesteken/inde welke scherpe Spyceren binnen-waerdt's ghesmeten waren / ende alsoo lange gherolt wesenbe/allenskens ghedoodet.

t' Huys
t'Amstel.

Het gheslachte Amstel sijn Epgheuaers gheweest van Amsteldam ende Amstel-veen ende de plaetsen daer nae by legghende / ende Over- sten van Ysselsteyn : Is van de eene berooft gheworzen / dooz de t' sa- men-spanninghe van Gijbert van Amstel, Herman van Woerden ende Gerrit van Velsen, als de gheuoeden van des Brabanders ende de Cauces ghebonden ghehouden werde / om den Prince Floris lebendigh in En- gelandt te brenghen / ende nochtans geen gheleghenthepdt ghegheven werde om wech te voeren/op het Dooft des Prince is wtgchbroocken/ welken sy dooz listen ghevanghen hebende/ doot gheslagen hebben : Want doen van de eene helft van syne goederen berooft zijnde / heeft Amstelijs den Naem ende het Recht dat hy hadde alle verlooren/ ende ellendichlijck in Bollinckschap ghestozen. De andere helft is ghe- heel ghebleven den Soon Arnolde welke met sijn Moeder een geheel Jaer binnen de Stadt beslooren ende beset was / als hy tot die midde- len van Wyde is ghetomen/ eer dat de belegheringhe ghesaecht wer- de/dat hy af-wijckende van het deele welck ick ghenoeit hebbe Yssel- steyn, met het Casteel soude behouden/upr welcken gheslachte onder de Pacomelingen den Keyser Maximiliaen, Fredericum den eersten Graef van Ysselsteyn ende Leerdam ghenoeit heeft. Maer Johannes Grave van Henegouw' ende Hollandr, heeft sijn Broeder Guidoni de Heertick- heden van Woerden ende Amstel te ghebruycken over- ghegeben/wel- ke nae sijn doodt (overmits dat hy Bisschop van Verecht gheworzen zijnde/sonder wettelijke Pacomelinghen ghesitzen was) wederom gheepscht ende beseten heeft Wilhelmus met toe-naem Pius, als Erfgoe- den zijnde hem toeghelaten/ eer hy de waerdichept des Pans becomen hadde/ de welke dooz gheen recht / van de andere mochten af- getroe- ken ende verbzeemdt werden.

t' Huys te
Schagen.

Het geslacht Schaghen moet saren oorspronck Alberto den Hertoch der Boien, Grave van Henegouw' ende Hollant. De welke Wilhelmu- spnen Soon/ ober Schaghen ende Burchorn, eenen eeuwoighen Erfghe- naem ghestelt heeft.

t' Huys te
Hooch-
Woude.

Also oock Hoochwoude bekenet booz spnen Aurfheur ende oorspronck Wilhelmu Hertoeh der Boien, den welcken Euerardi sijn Bastaert zoo- ne beschoncken heeft met hesittinge van Hoochwoude ende Aertf-wou- de, zijnde beyde rijke ende gheneuchgelijcke Dozpen.

t' Huys te
Hastede.

Even alsoo is het oock met het gheslacht Hamstede, de welke van Hittone een Bastaert zijnde van Graef Floris spnen oorspronck ende be- ghinsel heeft.

t' Huys te
Wouft.

Het gheslachte Wouft oudt ende Edel zijnde / schijnt meer spzanters ofs

oft spruyten upt sich voort ghebracht te hebben. Uyt desen gheslachte zyn upt-ghegaen ende voort ghecomen als het schijnt de Bronckhorsten, eertijds ghetelt onder de gheslachten van Gelderlande, ende de Lockhorsten eertijds ghespruooten upt het Sticht ende t'ghebiede van Vtrecht, Ende die oock haren Naem vande Gepten / welcke ghenoecht werden Bockhorsten, als oock die Raephorsten hebbende haren Naem Of a Rapinis. **Wt** dat gheslacht heeft Iohannes Bochorst, Heer van Carwijk ende Noort-wijk, onder vele kinderen nae-ghelaten een Soone van synen Name / Heere van Noort-wijk. **Maer** upt dit gheslacht te weten Raephorst seer Edel ende vande Ridderfchap zijnde / septmen dat twee Vleeschelijcke Broeders ghebleven zyn inden strijt teghen de Vrielen t'samen met haren Floris.

t'Huys te
Bronck-
horst.

t'Huyste
Loc-horst
en Bock-
horst.

Van dit gheslacht is overich een Casteel ghenoecht Raephorst, midden tusschen Leyden ende den Haghe ghelegghen. De geheuchgenisse van het gheslacht Bochorst (het welcke nu ghenoecht wert Bochorst) (als oft het van Boecken-boomen synen Name ghereghen hadde) besaet by het Casteel Bockhorst, welck ick niet en wete oft het eertijts genoemt is van Bocken oft wilde Gepten / ende is ghelegghen midden in het Bosch welck de Kennemerlanders deylt / t'welck oock twee ofte drie maal de selbighe Fortunne met de andere ghevoelt hebbende / ghesien wert / verre onghelijck zijnde de eerste grootheyt / eene wijle ghelegen van Noordt-wijk, wiens besittinghe door Erf-recht is ghecomen aen het gheslacht Vlieten.

t'Huys te
Raep-
horst.

De Name van het gheslacht Duyn, welcke onder de oude ende dooz-lichtighe mede is gherekent gheweest / heeft de eenighe Dochter (Erf-ghenaem zijnde / ontrent over drie hondert Jaeren / Voutwende aen Theudericum den jonghsten Soone des Heere van Brederode) overgegeven: Den welcke het kindt van dat Houwelijck voortgheromen zijnde / maer syn Wapenen daer by doende / ghelaten heeft / ende blijft oock noch inde Pacomelighen: Welcke de Heerlijckheyt van Sprang door den Ober-groot-vaders Groot-vader / der ghenen welcke noch overich zyn / door het Houwelijck vande Wilckeynen ontfanghen hebbende / als Erfgoet besitzen.

t'Huys te
Duyn.

Het gheslachte Zyl, is de Naem toe-geromen vande Riviere Zyl, eenen zijnde upt de stroomen des Rhijns, welcke niet verre van Leyden in de nae-by-legenden Meer sich looft / in welke uiterste des Dier eertijts ghestaen heeft het Casteel Zyl, welck op den Duytighen dach noch seer wel bekend is door de Name des Raedt-huys Zyl. **Waer** van oock de Zyl-poort ende de Zyl-brugghe haren Name gecreghen hebben. **Dat** gheslachte heeft vermaerdt ghemaect by de Pacomelighen Gerardus Zyl eenen Bidder / Heer van het ghebiedt Purmerende ende Purmer-aen, welckers Pacomelighen by nae alleen eenen ydelen Name gebleven is / **Het** goet / oft dooz-ghebrocht / oft op-gheslicht zijnde: **Dan** alleen dat het by nae doot zijnde / wederom schijnt op te comen in Petro Zylis welck

t'Huys te
Zyl.

Beschrijvinghe vande voornaemste Steden

Welck is een vermaerde Man door syne wel-spreckendicheyde.

Hastingh is een oudt gheslachte van Hollant / waer van in de Historien van over seven hondert Jaeren vermaen ghemaect wert / dat sy wel geacht ende doozluchtich zijn geweest by de Noort-mannos. Want daer werdt verhaelt dat Hastingus een strydbaer Hoof-man vande Noordmannis de Mondt vande Loire in-ghenomen heeft met Schepen in het Jaer 868. ende dat hy Nantes, Angiers, Tours, Poictiers met een vernielende Heycracht dooz-gheloopen heeft / ende dat hy twee Hoof-mannen Rotbertus ende Rannulphus welke Gascoengers waren / die hem nae volghden verslaghen hebbende / het Hey wederom kloek zijnde tot den gantschen Vloot ghebracht heeft / grooten Rypt ende Ryckdommen met de syne vereregghen hebbende. Welcker byzome daedts grootachtighe ende Fame wy sien dat oy desen dach toe aenghewassen is. Daer-teghens men ybele ende versierde siet verdwynen ende dooz oudt heydt vergaen.

Geeyndicht in mijn meeste EER-NOOT-
VVEER den lesten December / In't Jaer ons
Heeren Iesu Christi 1608.

By my

Ghodefroy Boos.